

SLOVENSKI JADRAN

LETO I. ŠTEV. 28

Koper, petek 11. julija 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

SEŽANSKI KRAS

Sežanski okraj je nastal v posebnih pogojih: krivična mirovna pogodba z Italijo je namreč Kras in Slovensko Istro oropala naravnega središča — Trsta, na katerega so bili ti kraji dolga stoletja tesno navezani in naravno težijo k njemu. Zato je v novih pogojih veljalo postaviti na novo osnovo vse gospodarsko in kulturno življenje tega predela — to se pravi, napraviti iz Sežane središče, na katerega bi se lahko zaledje po izgubi Trsta naslanjalo. Jasno je, da je to velikanska naloga. Do njene končne izvedbe je še daleč in potrebna bo še težka borba in velike žrtve zato, da bo Sežana svojemu zaledju nadomestila izgubo, ki jo je s Trstom utrpelo. V kulturnoprosvetnem pogledu danes Sežana že pomeni prebivalstvu okraja več kot samo zameno, ker mu s pomočjo raznih prosvetnih ustanov, posebno SKUD in Ljudske univerze, posreduje v živi slovenski besedi ono najosnovnejše znanje, ki je danes potrebno našemu delovnemu človeku. Tega Trst poprej svojemu zaledju ni mogel nuditi, ker je musolinijevski režim vsako javno slovensko besedo popolnoma zatrl, prepovedal delovanje vseh slovenskih prosvetnih društev in uničil tudi vse slovensko branje. Zato pa danes Ljudska prosveta s pomočjo področnih organizacij prinaša ljudstvu v materinem jeziku znanje in razvedrilo, nova generacija pa bo v šolah pridobila potrebno znanje in z lahkoto naučila svoj domači jezik, ki so ga še starši morali uporno čuvati prav zato, ker ga je tujec tako preganjal.

Mnogo težja pa je stvar v gospodarskem pogledu. Okraj je ostal ob ustanovitvi popolnoma brez vsake industrije, z zelo slabo razvitim obrtništvom, zaostalim kmetijstvom in živinorejo in nekaj sadjarstva. Glavni pridelek je predstavljala vinska trta — sloveči kraški teran in istrsko vino. Iz te težke gospodarske situacije si sežanski okraj lahko le počasi pomaga, posebno še, ker naša ljudska oblast v sedanjem času dograjevanja kapitalnih objektov v gospodarstvu še ne more posvetiti dovolj pažnje takim problemom, kot jih ima prav sežanski okraj. Danes je ta še navezan na svoje lokalne vire, ki pa so kaj šibki. Njegova vitalnost in samoiniciativa v tem pogledu pa je že izražena v številnih manjših in večjih obratih in podjetjih, med katerimi so tudi tovarna pletenin, steklene galanterije in gumbov v Sežani. Okraj je predvsem navezan na svojo lokalno industrijo, ki bo edino lahko rešila problem zaposlitve odvečne delovne sile v okraju. Mnogi ljudje od tod so namreč nekoč imeli delo v Trstu — saj ni bil daleč, kamen bi lahko vrgel vanj! Zato je tudi nastala tovarna igra v Štanjelu, zato velika mehanična delavnica v Sežani in drugi obrati. Precej se je razvila in izpolnila tudi trgovska mreža, finančno poslovanje v okraju pa regulira podružnica Narodne banke v Sežani. Kamnosele, ki jih je tudi precej in so prej delali v Nabrežini, zdaj zaslužijo kamnoloma v Koprivi in Vrhnjah.

Iz največje zadrege je s tem sicer pomagano, vendar pa to ni še niti približna rešitev problema gospodarske osamosvojitve sežanskega okraja, ki je odločno najpasivnejši v Slove-

niji. To je pač Kras. V svojih nedrkih pretaka ogromne količine vode, njegova površina pa je skalnata in suha, prava mačeha delovnemu človeku, ki jo z ljubeznijo obdeluje.

Na malih zaplatah zemlje se je Kraševac in Istran od nekdanj ubijal z malo žita in krompirja, pasel kozo ali dve in bolj redko tudi kravico. Z upom in trepotom je visel na svoji vinski lozi: bo ali ne srečno dočakala jesen in se mu za trpečo skrb oddolžila z bogatim sadežem. Če pa je trto oplazila slana, potolkla toča ali sežgala suša in vročina, potem si skoraj Kraševac in Istran nista vedela pomagati iz zadrege.

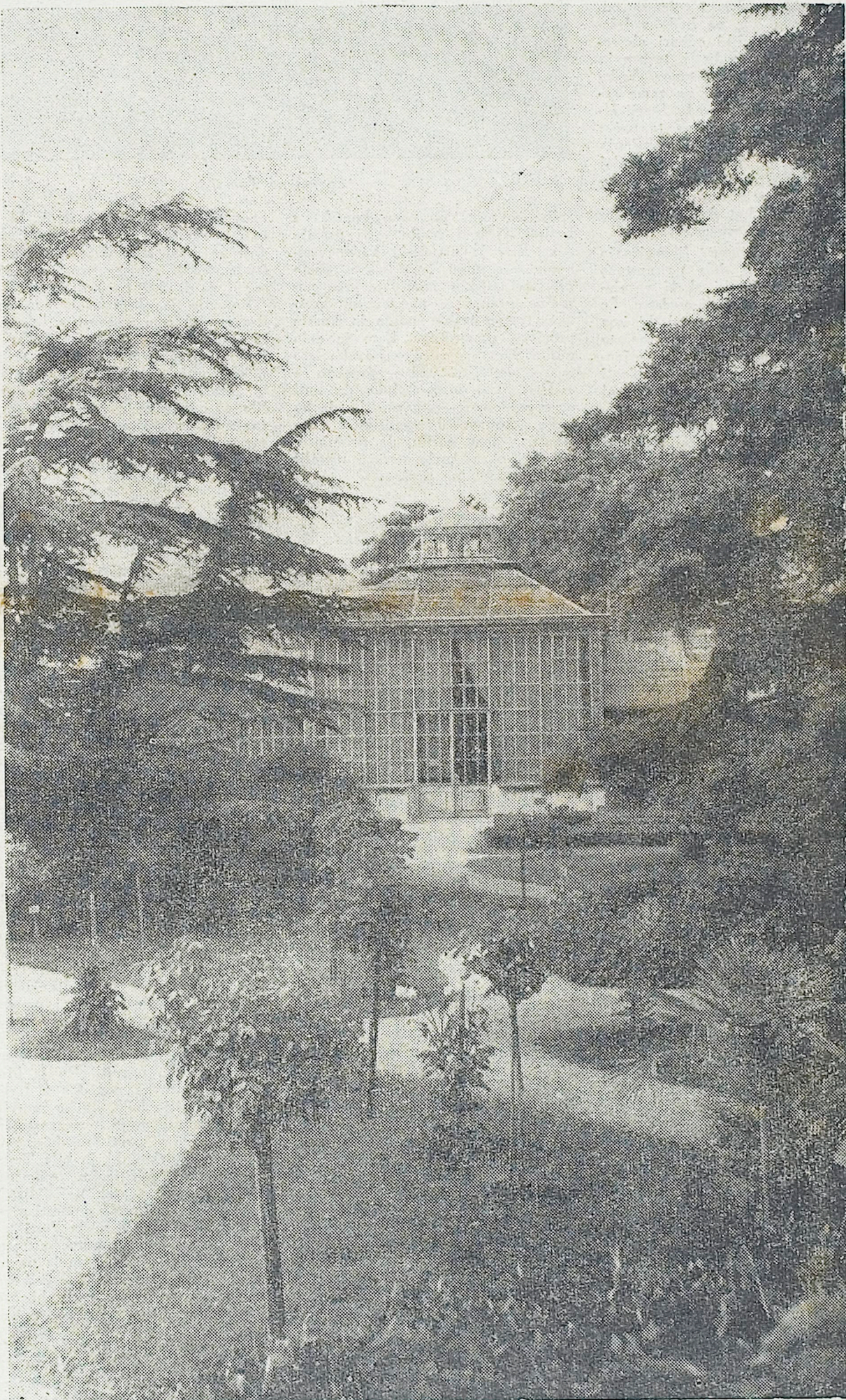
Naša ljudska oblast tudi temu vprašanju posveča veliko pozornost. Z ustanavljanjem raznih kmetijskih zadrug največ nižjega tipa tudi na vas počasi prodira socialistična miselnost, ki kaže tudi kmečkemu življu okraja pot iz zaostalega načina gospodarenja. Le s pomočjo zadrug bo mogoče tudi kmečko vprašanje okraja spraviti iz slepe ulice in rešiti ljudi težaškega garanja na malih zaplatah zemlje med kraškim kamenjem. Predvsem bo potrebno okrepiti tiste kmetijske panoge, ki se izplačajo tudi na Krasu. Tam se prav gotovo ne izplača sejati žita ali industrijskih rastlin, zato pa bo treba dati poudarek predvsem gojenju vinske trte, saj sloves kraškega terana daleč presega meje okraja in bi lahko šel tudi za devize. Treba bo posvetiti veliko pažnje tudi pozdovanju Krasa in očiščenju obstoječih borovih gozdičev, ki jim grozijo vsi mogoči sovražniki, od katerih sta najhujša borov prelec in lubadar, ki bi se še posebno lahko razpasel, če ne bi ljudska oblast takoj skušala popraviti škodo, ki so jo naši kraški gozdovi utrpeli v zadnji zimski katastrofi, ki je kraške borovce zelo prizadela.

Tudi močan vodovod z zadostno zmogljivostjo je za ves Kras in Istro, posebej pa še za Sežano izrednega pomena. Treba ga bo zgraditi, ker brez njega ne bo mogoče ostvariti niti industrializacije okraja, niti bodo mogle razne zdravstvene in higijenske ustanove nemoteno delovati.

V danih pogojih je ljudska oblast storila največ, kar je mogla. V teh par povojnih letih se je tudi na Sežanskem marsikaj izpremenilo: do resničnega izboljšanja gospodarskega življenja pa bo moglo priti šele tedaj, ko bo pri nas končana kapitalna graditev in bo ljudska oblast lahko načrtno posvetila večjo pažnjo in materialna sredstva za dokončno gospodarsko osamosvojitve še danes zelo pasivnih področij.

Šele z načrtnim gospodarstvom, ki bo točno predvidelo, katera panoga gospodarskega izživljanja se bo posameznim predelom sežanskega okraja najbolj izplačala, s postavitvijo lokalne industrije v večjem obsegu, z okrepitevijo socialističnega sektorja na vasi in drugimi ukrepi, ob konkretni pomoči vseh naših delovnih ljudi pa bo tudi sežanski okraj, Kras in Slovenska Istra, zaživel drugo, lepše življenje.

Brko

Skrite sežanske lepote:

Javni park v Sežani

Za vprašanje šolstva bo potrebno več razumevanja in pomoči

V torek je zasedal OLO Sežana. Ljudski odborniki so sprejeli več važnih sklepov v odnosu na gospodarsko dejavnost v okraju, kot glavna točka zasedanja pa je bilo poročilo in razprava o problematiki prosvetne dejavnosti sežanskega okraja.

Poročilo je podala predsednica Sveta za prosveto in kulturo pri OLO Sežana, učiteljica na nižji gimnaziji v Tomaju tovarišica Zdenek Narda, razprave pa so se udeležili mnogi ljudski odborniki. Zapaziti je bilo živo zanimanje vseh prisotnih za kulturnoprosvetna vprašanja okraja predvsem pa za problem šolstva.

S prehodom na novi način gospodarstva ne bo več naša ljudska oblast neposredno financirala šole, dijaške domove, otroške vrte in celo prosvetna društva. Vrteci, dijaški domovi in društva se bodo morali vzdrževati sami s prispevki gojencev odnosno članov, šole pa bodo vzdrževali občinski ljudski odbori ob sodelovanju raznih podjetij, tovarn in drugih gospodarskih ustanov. Vzdrževanje šol pade torej na rame celotnega delavskega razreda. Stariš šolobveznih otrok bodo na ta način mnogo bolj zainteresirani na učenju svojih otrok, do katerega so dozdaj kazali mnogokdaj preveč brezbriznosti ter so pustili svoje otroke ponavljati razred, kot da je to nekaj samo po sebi umevnega.

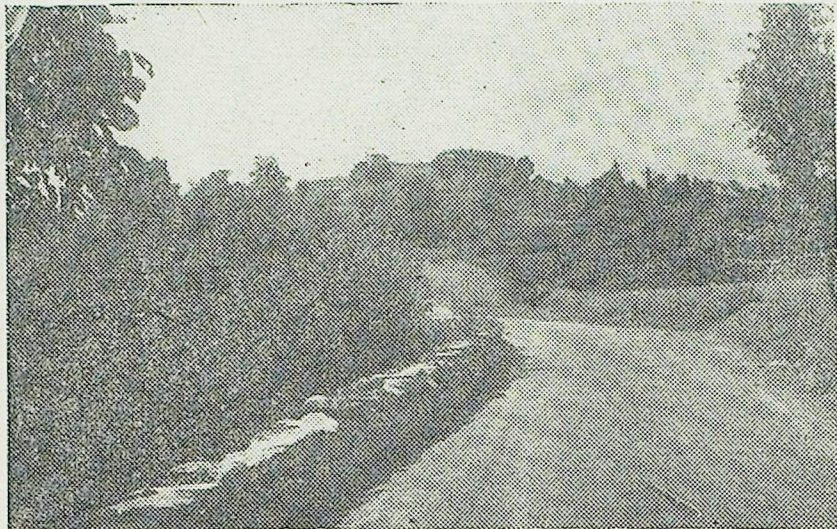
Z novim načinom financiranja ljudskoprosvetnega dela pa nastane specifično za sežanski okraj vprašanje, kje najti potrebna sredstva. Če naj ta daje delavski razred, ki ima danes pri nas v rokah tovarne, to je proizvajalna sredstva, bo sežanski okraj vsakokrat moral dohivati pomoč od drugod, ker sam skoraj da nima nobene industrije, niti večjih podjetij, pa tudi sicer je gospodarstvo pasivno. Po celotni statistiki je sežanski okraj najpasivnejši v LRS. Na enega prebivalca ima v letu 1952 le 24% od povprečnega dohodka na posameznega prebivalca celotne Slovenije. To zgovorno pričča, da bo potrebno okraju precej pomoči od drugod, če naj kulturno in prosvetno stanje doseže vsaj približno sorazmerje z ostalimi okraji Slovenije.

Po končani upravnoteritorialni razdelitvi ima sežanski okraj 69 osnovnih šol, 44 jih je v lastnih stavbah, ki pa ne odgovarjajo svojemu namenu, ker so večinoma brez vrta, brez stanovanja za upravitelja itd., 25 šol pa gostuje po stavbah, ki za to sploh niso primerne. Razen tega so tudi obstoječe šole zelo pomankljivo opremljene ter še mnogim manjka celo mizice in stolovi. V lanskim letu so precej šol popravili in pobelili, ostale pa bo treba letos.

Poudarjena je bila potreba večje-

ga sodelovanja in razumevanja za šolske probleme in probleme učiteljskega kadra od strani krajevnih, to je občinskih činiteljev, ki mnogokrat nimajo pravega odnosa do vprašanja šolstva, posebno tedaj, ko to zadeva materialno plat. Učiteljstvo je preveč prepuščeno samo sebi in v kolikor sami učitelji niso

Razen navedenih osnovnih šol ima sežanski okraj še 5 gimnazij, od katerih imajo tri še dijaške domove. Gimnazije so v Sežani, Hrpeljah, Komnu, Tomaju in Podgradu. Število gojencev v dijaških domovih je zelo padlo po prehodu na samostojno financiranje domov. Treba bo rešiti problem nadaljnjega šolanja

Pogled na Tomaj

sposobni najti potreben kontakt z ljudmi, ji le-ti redko sami prožijo roko. Ker je učiteljski kader večinoma zelo mlad, brez kakih posebnih življenjskih izkušenj, brez potrebne prakse se na težkem kraškem terenu težko znajde in kmalu prosi za premostitev. Zato je delo toliko težje, ker se skoraj vsako leto menja učitelj na vasi — posebno še v Istri. Bilo bi potrebno, da tudi na republiškem svetu uvidijo, da bo treba kadrovske politike spremeniti v tem smislu, da pridejo v sežanski okraj malo starejši učitelji z vsaj nekajletno prakso.

Ob spremembah v „Tržaškem Lloyd“

„Giornale di Trieste“ je napisal ob imenovanju novega predsednika »Tržaškega Lloyd« admiral De Curren, da je dosednji predsednik odv. Forti moral zapustiti predsedniško mesto »Trž. Lloyd«, ker so ga namenili na novo zaupno mesto. List poudarja, da je adv. Forti vodil »Tržaški Lloyd« od leta 1947, ko se je sklepala mirovna pogodba in ko je stari tržaški družbi pretela nevarnost likvidacije in premostitev njegovega sedeža. Forti se je temu odločno uprl. Po istih informacijah so na zadnji seji upravnega sveta »Tržaškega Lloyd«, ki je bila v Rimu, izvolili za predsednika »Tržaškega Lloyd« italijanskega admirala, bivšega člana italijanske vlade, De Curren.

tena. Odvetnik Forti pa je za sedaj še ostal v izvršnem odboru. Za podpredsednika »Tržaškega Lloyd« so izvolili Lea Brunerja, znanega eksponenta tržaških kapitalističnih krogov.

Kakor se je zvedelo v tržaških gospodarskih krogih, je odvetnik Forti eden najresnejših kandidatov za novega šefa departmana za gospodarstvo in finance pri ZVU, v okviru reorganizacije ZVU po sklepih londonske konference.

Z imenovanjem Fortija za šefa departmana za gospodarstvo in finance je italijanska vlada ulovila z enim mahom dve muhi.

1. Pod pretvezo, da se da dosedanjemu predsedniku »Tržaškega Lloyd« Fortiju novo zaupno mesto, je na najbolj miren način odstranila z vodstva najmočnejši tržaški parovno družbo »Tržaška«, ki se je, kakor pravi sam »Giornale di Trieste« odločno uprl proti likvidaciji »Tržaškega Lloyd« in proti premostitvi družbenega sedeža iz Trsta. Kdo naj bi likvidiral Lloyd v Trstu in kam naj bi premestili njegov sedež, ni težko uganiti. Ko je bila sklenjena mirovna pogodba z Italijo, se je Italija hala, da bo morala takoj izpolniti svoje obveznosti in »Tržaški Lloyd« ter vrtni neodvisnemu Trstu svo imovino, ki je bila Trstu otopana med fašističnim režimom. Zato so hoteli na vsak način likvidirati družbo in seveda prenesti njen sedež v Benetke. Če se je Forti tedaj res uprl temu roparskemu načrtu italijanske vlade, pozneje pa ni znal braniti interese »Tržaškega Lloyd« in prepričati, da bi vse novozgrajene ladje odpeljali v Genovo.

2. Z imenovanjem Fortija za šefa departmana za gospodarstvo in finance, si je Italija zagotovila na tem mestu človeka, ki dobro pozna osebe in kroge ZVU, obenem pa zadovoljila tudi tisti zahtevi predvsem tržaških kapitalističnih krogov, da je treba dati vsaj nekaj mest v novi civilni upravi osebam iz Trsta.

Namen tržaških kapitalističnih krogov je, da forsirajo imenovanje Fortija za šefa gospodarstva in finance pri ZVU, ker vedo, da je Rim, kljub vsem obljubam in izrečenim ljubeznim do Trsta, skop z denarjem in nekaterih vprašanih, kjer gre za izključno korist tržaških finančnih močtev.

Obisk v kobariški državni ribogojnici

Ko sem obiskal kobariško državno ribogojnico, sem takoj namenil, da seznanim tudi bralce, kaj je pravzaprav ribogojnica. Marsikomu bi se zdelo čudno, da gojijo ribe, a vendar je to res. Ribništvo Soče in njenih pritokov zavisi v glavnem od te ribogojnice, ki pa ne prodaja ribe gospodinjstvom, kot bi si lahko kdo mislil, temveč vzgaja mlade ribe in skrbi za valjenje, ikre (ribja jajčeca) pa prodaja ribiškimi družinami ki jih vržejo v reke, kjer se iz njih razvijejo ribe.

Trenutno nima ribogojnica ugodnosti za razvoj, ker jo ovirajo različne naravne ovire, vendar s precejšnjo finančno pomočjo, bi se dala stvar urediti. Najprvo bi morali regulirati Idrijco, ki ob deževju naraste in ne poplavlja samo kmetom polj in ovira delo v bližnji opokarni, ampak poplavlja tudi baze, v katerih so ribe, in jih odnaša proč, oziroma ribe izkoristijo priliko in zbežijo. Tu so imeli že Italijani svojo ribogojnico z moderno valilnico ter motorno črpalko, da so lahko čistili baze. Ko pa je bila Primorska priključena k Jugoslaviji, so fašisti od srda vse odnesli, celo vrata in oknice. Zato so prišli naši ribogojci v pravo podrtijo in so morali kar znova začeti tako da se danes nimajo vsega. Skrbijo pa predvsem zato, da bi regulirali Idrijco, ki bi koristila kmetom in bi čistila baze, da bi ikre bolj uspevale, kar bi bilo v dobro našemu vodnemu gospodarstvu. Stvar, ki bi se dala tudi popraviti s pomočjo kobariškega občinskega odbora, so stanovanjci na ribogojniškem naselju. Morali bi jih kam drugam nastaniti, ker mehote ovirajo delo ribogojcev, predvsem pa kmetje, ki prihajajo k tam stanujočemu veterinarju in plašijo ribe. Do zdaj ni občinski ljudski odbor pokazal nobenega razumevanja za ribogojce, upamo, da bo vsaj v prihodnosti.

Marsikoga bo zanimalo, kako pravzaprav ribe gojijo, kar so jajčeca zelo majhna ne pa taka, kot jih nesejo naše kokoši. Pazljivi morajo biti in skrbni še bolj kot kokoši, ne pa kot ribe, ki kar pustijo

svoje ikre kje v pesku, potem pa se zanje ne zmenijo, največkrat pustijo, da jim sosede cel zarod pojedo.

Ribe se začnejo dnesti konec oktobra in se drstijo ves november in december, vendar je vse to odvisno od vremenskih prilik in vodne temperature. Takrat imajo ribogojci največ dela in se odpravijo z mrežami na smukanje po potokih, rečicah na Soči. Takrat jemajo samice in samcem jajčeca in semence. Ko to opravijo, spustijo ribe nazaj v vodo. Vendar morajo delati od zore do mraka, ker ne smejo zamuditi prilike, da napravijo čimveč ikre. Štati morajo ves dan v vodi ubiti v škornje, vendar ni lahka stvar, ker takrat ponekod voda že zmrzuje. Vsak ne bi pri smukanju prestajal, tisti ki to dela, mora biti močan in zdrav in mora imeti tudi ljubezen do tega dela. (Smukanje je nabiranje jajčec in semenčic). Ko končajo nabiranje, začnejo oplojevati jajčeca in semenčice to pa napravijo tako, da zmešajo v posodi jajčeca in semenčice s kurjim peresom. S tem umetnim oplojevanjem dosežejo, da jajčeca pri potočni postavi se oplodijo 95% pri kalu celo 97%, medtem ko se bi same oplodile le 20%. Kolika bi bila torej izguba ikre in rib, če jih ne bi umetno oplojevali?

V ribogojnici imajo tudi neko vrsto rib, ki jim pravijo amerikanke. Vendar so kobariški ribogojci mnenja, naj bi amerikanke nadomestili s krapci, ker amerikanke pojedo mnogo mesa, medtem ko se lahko krapci za navadno polento. Amerikank lahko redijo le nekaj medtem ko krapci celo 100.000 za pleme in ribji trg. S krapci bi lahko izkorenili tudi vse baze, medtem ko z amerikanami ne morejo, razen tega so amerikanke krvoločne in bi gotovo uničevale po potokih ostale vrste rib.

Nekatere bi tudi zanimalo koliko ikre da ena postavi. Na to ni težko odgovoriti. Če je mlada samo od 200—250. Takrat mora imeti 22 cm dolžine. Letos pa je dala neka 2 kg težka postavi kobariški ribogojnici kar 3000 ikre. Rot Janko

TEDEN DNI DOMA

Ob proslavi 11-letnice ljudske vstaje v Srbiji je na velikem ljudskem zborovanju v Nišu pred okrog 200.000 prebivalci govoril maršal Jugoslavije Josip Broz Tito. V svojem govoru je najprej poudaril zgodovinski pomen oboroženega upora narodov Jugoslavije, nato pa navedel nekaj dejstev o sovražni in izdajalski politiki Sovjetske zveze do naših narodov med in po vojni. V drugem delu svojega govora je tovariš Tito poudaril, da ne bomo nikomur dopustili, da bi nas oviral na poti uspešnega razvoja in dobrih odnosov z drugimi državami in da bomo sodelovali z vsemi, ki se bore za mir in proti napadu. Ob zaključku je tovariš Tito obravnaval še nekaj notranjih gospodarskih vprašanj. Ogromna množica je govor tovariša Tita večkrat prekinjala z dolgotrajnimi ovacijami.

V Mostarju se je začela razprava proti petim katoliškim duhovnikom, ki so z denarjem, ki so ga pobirali med verniki, podkupili odgovornega uradnika okrožnega sodišča v Mostarju in ga dovedli do tega, da je falsificiral sklepe Prezidijske zvezne ljudske skupščine, ter omogočil številnim ustaškim zločincem, ki so bili v zaporu, da so jih predčasno izpustili na svobodo.

V nedeljo sta se spustili na jugoslovansko ozemlje dve romunski vojaški letali. Oba letala sta izjavila, da sta pobegnili iz Romunije z namenom, da zaprosita jugoslovanske oblasti za zatočišče.

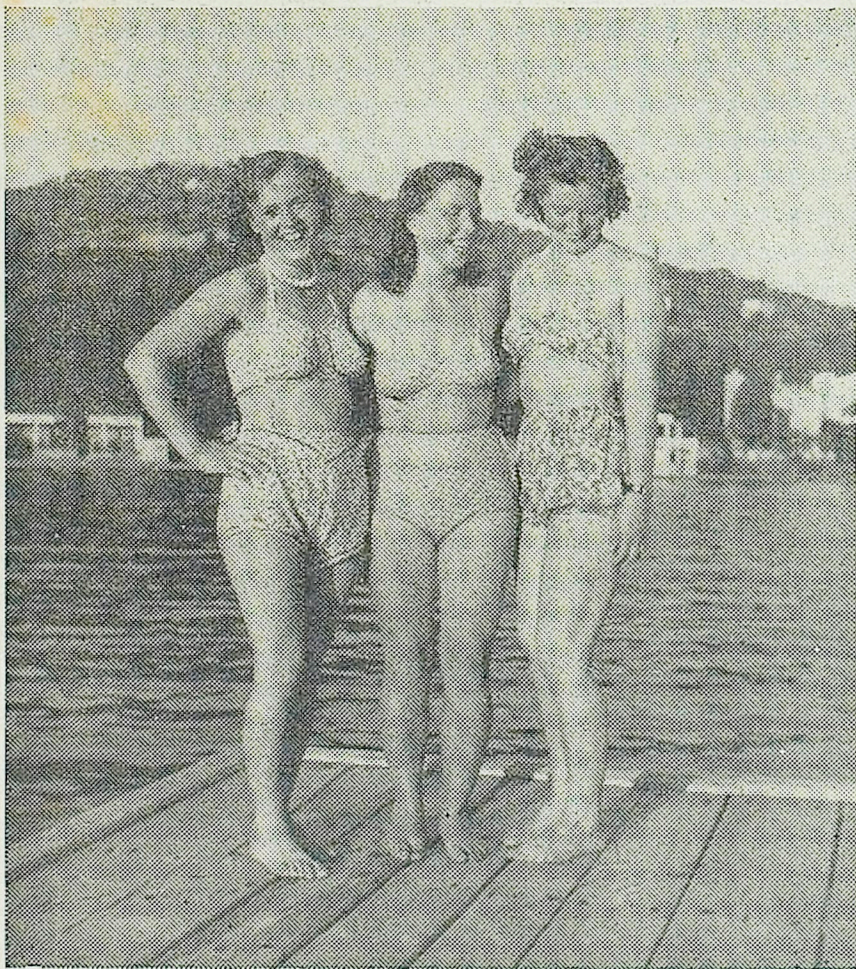
V lovu na bolgarske teroriste ubijalce narodnega heroja Pana Djukiča je organom naše javne varnosti uspelo prijeti dva bandita iz te skupine, pri poskusu pobega na bolgarsko ozemlje. Oba bandita so skupno z ubijalcem Cedom Stojilkovičem vtihotapi 29. junija v Jugoslavijo in sta imela pri sebi fotografske aparate, da bi snemala vojaške objekte.

Po vsej Sloveniji se skrbno pripravljajo za proslavo 22. julija — Dneva vstaje slovenskega naroda. Organizacije Zveze borcev pripravljajo velike pohode partizanskih potulj, ki bodo obiskale vsa važnejša mesta partizanskih borb, grbove talcev, logarje itd., ter nato slavnostno vkorakale v Ljubljano, kjer bo na Kongresnem trgu velik miting. Pohoda potulj se bodo udeležili tudi pripadniki predvojaške vzgoje. Na Dan vstaje pripravljajo tudi številne akademije, proslave in množične izlete v partizanske kraje.

Tovariš Boris Kidrič je odkril spomenik padlim borcem v Rogški Slatini. Ob tej priložnosti je imel kraški govor, v katerem je poudaril revolucionarno sodelovanje delavcev iz teh krajev v osvobodilni vojni in enotnosti, ki so jo skovali na osnovi skupne borbe za industrializacijo države, borbe za srečnejšo prihodnost vseh naših ljudi.

Zagrebski »Vjesnik« poroča o lepem primeru poštenosti starega železniškega uslužbenca Paja Caturica iz Borova, ki je pred dnevi našel na postaji torbo z raznimi predmeti in jo takoj odnesel v železniški urad. Stari Paja je med svojim dolgoletnim službovanjem našel že mnogo dragocenih predmetov in je vse takoj oddal. V začetku tega leta so poštni uslužbenci izgubili vrečo s 6 milijoni dinarjev, ki jo je našel Caturic in jo takoj oddal zbežanemu uslužbencem. Zanimivo je, da Paja ni v enem primeru ni hotel sprejeti nagrade.

V Litostroju je začela obratovati nova šeststonska električna peč. Peč so gradili osem mesecev. Pri začetnem poskusu so se zbrali delavci, mojstri, tehniki in inženjerji. Prvi sarž, 7 ton žarečega železa, je stekel v nastavljen po-nen. Poskus se je dobro obnesel. Odslej bodo lahko litostrojski livarji ulivali tudi nad 15 ton težke odlitke.

Naš fotoreporter se ni prav nič obojavljaj pritisniti na gumb... Vse kaže, da so bile tudi mlade kopalke v Portorožu s tem zadovoljne.

Da ne bi pozabili

Sklepi londonske konference so omogočili, da bodo prevzeli Italijani važna vodilna mesta v tržaški upravi. To bo za Slovence v Trstu in okolici začetek novega preganjenja. Angleži in Američani, ki so ugodili v Londonu željam italijanskega iredentizma so obenem pokazali, da jim ni ni za zaščito slovenskega življenja. Predvsem pa so pozabili, da je slovenski življenj dovolj trpel pod italijanskim jarmom in da se je v drugi svetovni vojni aktivno boril za dosego narodnostnih in socialnih pravic ter za osvoboditev izpod italijanske pete.

Ni znamenja, da bodo italijanski funkcionarji v Trstu nastopili z drugačnimi metodami od tistih, ki so jih uporabljali od leta 1918 do leta 1943. Iredentizem je v Italiji vedno močnejši. In kakor vemo, iredentizem ne dovoljuje mirnega sožitja med narodi.

Da bodo priznane pravice slovenskemu življenju je bilo poudarjeno ob priliki sestavljanja mirovne pogodbe in je bilo zdaj znova potrjeno v Londonu. Vendar teh pravic nihče ne priznava.

Da bodo zaščitene pravice slovenskega življenja je poudaril že 3. novembra 1918 leta italijanski general Petitti di Roreto, ko je bil postavljen za tržaškega guvernerja. Toda po enem mesecu je bilo nad 1000 Slovencev že deportiranih v razne italijanske zakone kraje in na Sardinijo. Med temi je bilo 38 učiteljev in 9 duhovnikov.

Tudi takrat je italijanski tisk nesramno podpiral preganjanje Slovencev. Med novinarji in književniki sta bila v borbi za raznarodovanje najbolj znana D'Annunzio in Sem Benelli. Danes igra v Trstu isto vlogo Diego De Castro, ki ga mislijo celo postaviti za svetovalec pri anglo-ameriški vojni upravi.

Diskriminatorske akcije proti Slovincem so se nadaljevale. Poleg požigov Narodnega doma v Trstu in drugih kulturnih domov v okolici so požgali Italijani nad milijon in 200 tisoč slovenskih knjig, ki so jih našli pri slovenskih družinah.

Vse to se je dogajalo v času takrat imenovanega »demokratskega« Italije. Tedaj so začeli reševati tudi vprašanje, kako naj se zrušijo gospodarske pozicije, ki so si jih ostvarili Slovenci. Proti koncu 1921. leta so enostavno odvzeli 96 slovenskim gostinšam obrtna dovoljenja.

Ker je tedanja zakonodaja vendar le dajala Slovincem nekaj pravic, so jo predrugačili. Volilno zakonodajo so preuredili tako, da Slovenci sploh niso mogli imeti volilne pravice. Vsled tega so Slovenci sklenili da ne bodo volili in zaradi tega so skupine iredentistov ob podpori karabinerjev na dan volitev 1921. leta napadle in preteple nad 400 Slovencev požgale nad 50 slovenskih stanovanj in vas Mačkovo-lje.

Fašizem je legaliziral iredentistično delovanje. Teror je bil vedno večji.

Ministrstvo notranjih zadev je leta 1923 prepovedalo javno uporabo

slovenskega jezika. V septembru 1926. leta je Gentilejeva reforma zapovedala, da je treba zapreti vse slovenske šole. V Trstu in okolici je bilo 42 slovenskih šol z nad 9.000 učenci in 122 učitelji, ki so jih odpuštili. Leto pozneje in sicer 6. julija so v Trstu in okolici prepovedali izhajanje treh slovenskih listov in revij.

Vzporedno s temi merami so italijanske oblasti zaprle 42 javnih knjižnic in zaplenile nad 80.000 knjig, ki jih je izdala Družba Sv. Mohorja.

Z druge strani pa so nadaljevali z odpuščanjem Slovencev iz raznih služb tako, da je ostalo na cesti v dveh letih nad 600 slovenskih uradnikov in nad 850 železničarjev. To je bilo samo v prvih letih italijanske okupacije. Tisto, kar se je

NEPOTREBEN SVETNIK

Italija je imenovala svojega predstavnika pri britansko-ameriški vojaški Upravi v Trstu. Dolgo časa je izbirala in slednjič se je odločila. Zato je izbira pač lahko le nje vredna. Postavila si je na to mesto moža, ki ji je vedno zvesto pomagal v njeni podtalni in odkriti borbi proti Jugoslaviji, moža, v katerem je posebej vso sovražnost, ki ga zmore italijanski šovinizem in iredentizem napram svoji sosedji, ime ki je simbol iredentistične požrešnosti in nasilnosti napram slovenstvu — Diego de Castra.

Torej ta zagrizeni sovražnik vsega, kar je jugoslovansko, naj bi sedaj svetoval vojaški upravi v Trstu, kako smer naj zavzema napram slovenskemu življenju, ki živi na tamonjem področju in mogoče kako naj uravnava svoje odnose do Jugoslovanske zone STO-(ja). Če je kdo le slučajno pogledal v njegove politično literarne umetnine, ki jih je priobčal v vseh listih italijanskega iredentizma, si lahko že vnaprej misli, kako bi izgledalo to svetovanje.

Za tega svetnika italijanskega klerikalizma in izvedenca za italijansko iredento so vsi Jugoslovani »barbari«, kakor je blagovolil napisati preko dvajsetkrat že na prvih straneh svoje neslavne knjige »Tržaški problemi«, ki je nedavno izšla in kjer rešuje to vprašanje na enostaven način propadlega fašizma in italijanskega šovinista, ki se ni ničesar naučil, pa tudi ničesar ni pozabil v dobi presnavljanja sveta, ki ga doživljamo. »Barbaria« so pač zato tukaj, kakor so bili za časa rimskih cesarjev, ko je bil v modi ta izraz, da služijo »civilizirancem« tedaj v Rimu, danes v De Castrinem Trstu. Zato kar pod novi fašistični škorenj, da bodo deležni De Castrine civilizacije.

Za profesorja in sumljivega učnjaka de Castra so, kakor se je razpisal, italijanske naravne meje na Snežniku in Julijskih Alpah, ta etnična meja teče tako, da vključuje

zgodilo pozneje, je vsem znano.

Tako se je predstavila Slovincem italijanska »civilizacija«. Dobro je, da se to ve. Zdaj bodo italijanski funkcionarji znova v Trstu. V uradu pete obmejne cone so prav gotovo že dobili direktive, kako naj postopajo s Slovenci. In Slovenci v Trstu se bodo morali pripraviti, da z enotnim nastopom proti morebitnim italijanskim diskriminacijam lahko branijo in v kolikor še niso priznane, da še odločneje zahtevajo, da se jim zagotovijo pravice, ki jim pripadajo kot tvoriteljem narodne celote.

Dobro je, da Slovenci ne pozabijo, kako so z njimi postopali Italijani od konca prve do konca druge svetovne vojne. S podatki o italijanskih diskriminacijah pa bi bilo dobro, da bi se seznanili tudi italijanski funkcionarji, ki bodo prišli »upravljati« to mesto, ki je »italijansko« le zaradi ekspanzionističnih težej rimskih politikov.

v Italijo hrvaško Reko. Ker trdi, da izhaja iz istrske družine je gotovo mnogo potoval po Istri in seveda prav gotovo ni slišal nikjer druge kot italijanske govornice tja do obronkov Snežnika in Triglava. Saj bi tega njegova nežna ušesa gotovo tudi ne prenesla.

Za Diego de Castra med Jugoslavijo in Italijo ne bi bilo treba ne političnih ne gospodarskih stikov, kakor je dokazoval v nešteti od njega podpisanih člankih. Med njima naj bi vladal zakon džungle, da bi mogle bolje uspevati teorije, ki jih zastopa on s svojimi banditi pri CLN, katerih vodja je. Slepso sovražstvo do vsega kar je jugoslovansko je že tako otopelo možgane tega odličnega svetovaleca, da si misli, da bo Italija živela lahko kar sama od sebe, kakor v začarani posodi brez vsakih stikov z drugimi državami, tudi brez trgovine, očitno računajoč, da bo večno dajala Amerika zastoj.

»Ljubite se med seboj« v besedi in dejanjih

Diego de Castro je zasledoval z očmi ljubosumnega študenta razvoj mednarodnih odnosov med Jugoslavijo in ostalimi državami ter pri tem blatil Jugoslavijo z izguljenimi očniki, da ničesar ne pomeni in da igra dvojno vlogo, ki ji ni zupati. Očitno je pozabil na res odkrito in revno vlogo, ki so jo igrali ljudje njegovega kova v domovini makijavelizma v zadnji zgodovini, začeti pri trojni zvezi in končari pri njeni ljubezni s Hitlerjem.

Po De Castrinem mnenju je Trst osrednji problem sveta, okrog katerega se vrte vse in ki ga treba rešiti takoj, da ne izbruhne tukaj nova svetovna vojna. To je pa mogoče urediti samo tako, da se da italijanskemu iredentizmu vse, kar zahteva, pa še kak dober koš »barbarov« za nameček, brez katerih ni udobnega življenja civilizirane italijanske gospode.

Naše mnenje je, da de Castro ne bo imel ljudem, ki jim je postavljen za svetovalec prav mnogo svetovati. Verjetno vedo to tudi ljudje, ki so ga postavili na to mesto. Njegovo imenovanje ima samo en pomen in sicer izzivanje Jugoslavije. V Rimu si mislijo, naj tam vedo, da v tem vprašanju ni kompromisa in da hoče izstradani rimski volk vse.

Lahko samo ugotovimo, da pomeni tako stališče žalitev Jugoslavije, ki si je Italija ne more privoščiti. Mnogo je preslabotna, da bi mogla živeti od neprestanega izzivanja, ki ji prav ničesar ne koristi in prej ali slej bo morala nujno priti do spoznanja, da leži njena bodočnost samo v dobri sosesčini z Jugoslavijo.

Tedaj bo pa svetovalec Diego de Castro prav gotovo zelo nepotreben.

KDO JE DIEGO DE CASTRO?

Ta znani piranski fašist je imel svojo vilo pri Savudriji, kjer se je za časa fašistične strahovlade zbirala vsa istrska fašistična banda. — Diego De Castro je imel v fašistični stranki vodilno mesto ter bil za Mussolinija najbolj zaupna oseba v Istri.

Sčasoma je postal tudi eden od njegovih osebnih sekretarjev. Znano je tudi, da je bil pri Mussoliniju tako v časih, da ga je bil ta pripravljen sprejemati ob vseh urah. Ta fašistična zver, ki hoče sedaj igrati vlogo nekega znanstvenika, je postala politični svetovalec pri Anglo-ameriški vojni upravi v Trstu. Nam je kar jasno, da bomo kmalu čutili »blagodejnost« posledice takega ukrepa rimske vlade. Fašistični funkcionarji ter vojni zločinci prihajajo polagoma na svoja nekdanja vodilna mesta. Papež ter De Gasperi imata o vsem tem enake načrte.

NA KRATKO

Prajsnji teden je prispela v Beograd grška parlamentarna delegacija pod vodstvom predsednika grškega parlamenta Demetriosa Kontikasa. V delegaciji je 17 članov grškega parlamenta. »Naš obisk v Jugoslaviji je eden od najresnejših dogodkov v zadnjih osmih letih v odnosih med Grčijo in Jugoslavijo« — je izjavil novinarjem vodja grške delegacije, ter poudaril, da je želja grške delegacije, da se obnovijo stare prijateljske vezi ter gospodarsko sodelovanje in da se okrepi varnost obeh držav. »Verujem, da bo naš obisk prispeval k okrepitvi miru na Balkanu« — je zaključil Kontikas — posebno sedaj, ko so obnovljeni tudi dobri odnosi s Turčijo.

V Zagrebu so se zaključili razgovori med jugoslovanskimi in italijanskimi lesnimi strokovnjaki, ki so proučili zlasti možnost povečanja izvoza jugoslovanskega lesa v Italijo, razen predvidenih 250.000 ton, v zameno za italijanske industrijske proizvode.

Burmanska vojaška delegacija, ki je na obisku v Jugoslaviji, je obiskala v ponedeljek in torek Split, Sarajevo in Jablanico.

Glavni stan generala Clarka je objavil dokument, iz katerega je razvidno, da je pomrla ali drugače izginila že polovica od sedmih milijonov vojnih in civilnih ujetnikov, ki so jih Rusi v zadnji vojni zajeli v Evropi in na Daljnem vzhodu.

Na seji angleške spodnje zbornice so laburistični poslanci poudarili potrebo po vključitvi pekinške Kitajske v OZN in sklicanje izredne konference OZN, ki naj prouči zastoj pogajanj o premirju. Minister Selwyn Lloyd je izjavil, da bo vprašanje vključitve Kitajske v OZN ponovno prešetano, ko bo na Koreji zaključeno premirje. Glede mirovnih pogajanj pa je poudaril, da bi britansko predstavnstvo pri razgovorih o premirju ne spremenilo položaja.

na dnevni red tuniško pritožbo, močno čutila ameriška roka.

To dejstvo pa je povročilo precejšnje nezadovoljstvo ne samo v Tunizi, Alžiru, Maroku, pač pa tudi po vsem Srednjem vzhodu. Celu v sami Ameriki so razne sindikalne organizacije močno grajale ameriško stališče v Varnostnem svetu do tunizijskih upravičenih zahtev. Te sindikalne organizacije so tudi izjavile, da je treba omogočiti tunizijskemu ljudstvu, da si pridobi svojo svobodo.

V Franciji že dalj časa govorijo, da bi bilo mogoče omiliti nezadovoljstvo Tunizijcev z uvedbo nekakšnih reform, ki pa so še vedno samo na papirju, čeprav o njih že mnogo časa razpravljajo.

Iz vsega, kar smo povedali, sledi: čeprav hoče Pariz za vsako ceno in ne glede na velike človeške in materialne žrtve zavreti razvoj osvobodilnega gibanja, ki se prav tako kot v Severni Afriki kaže tudi v Indokini in morda jutri zopet na nemirnem Madagaskarju ali pa v počasi prebujajoči se Centralni Afriki, vendar dejstva govorijo o šibkosti francoskega kolonialnega sistema, ki se počasi toda zagotovo približuje svojemu zatonu. Svobodoljubni narodi v Aziji, Afriki in na drugih kontinentih, ki so že dolga leta predmet najneusmiljenejšega izkoriščanja kolonialnega režima, nočejo več hlapčevati tujemu odušakemu kapitalu.

Francoski kolonialni imperij se počasi, toda kljub temu vztrajno približuje svojemu zatonu. To nam potrjujejo neprestani upori, demonstracije, sabotaže, atentati tako v Indokini, kakor tudi v Maroku, Tuniziji, Alžiru, na Madagaskarju in drugod, kjer imajo Francozi svoja kolonialna posestva. Francoski kolonialni režim v teh deželah si vztrajno prizadeva, z vsemi mogočimi sredstvi od administrativnih ukrepov do močne oborožene sile streči ali vsaj zažeti močno gibanje kolonialnih narodov, ki se povsod borijo za svojo gospodarsko, kulturno in politično osamosvojitve.

Dolgotrajna vojna v Indokini, upori v Tuniziji, v Maroku, v Alžiru in tako dalje so že precej izčrpali Francijo. Zategadelj je francoska vlada zaprosila za pomoč in podporo tudi nekatere druge države, predvsem pa Združene države Amerike. V ta namen se je francoski minister za pridružene dežele Jean Leturneau napotil v Združene države in se tam pogajal z najvišjimi ameriškimi predstavniki glede ameriške vojaške in gospodarske pomoči. Ob svojem povratku je Leturneau izjavil, da Združene države razumejo velike finančne težave, ki jih mora Francija prenašati za borbo proti osvobodilnemu gibanju kolonialnih narodov. Nekaj take vojaške in gospodarske pomoči je Francija že dobila iz

Pereči problemi francoskega kolonialnega imperija

Združenih držav, še več pa jo bo dobila v prihodnosti. Še bolj očitno pa se ta podpora Združenih držav Franciji odraža v ameriškem stališču v Organizaciji Združenih narodov do številnih pritožb francoskih kolonij proti Franciji.

Poglejmo si zdaj bežno, kakšen je sedanjí pereči položaj v Tuniziji in kako ga skuša Francija rešiti. Francoske oblasti in njeni podvrženci v Tuniziji podpirajo in ščitijo francoske veleposestnike, ki se jih je že mnogo preselilo v to deželo ter trgovinske in industrijske interese francoskega kapitala. Ta reakcionarna francoska oblast v Tuniziji, katere cilj je z vsemi sredstvi zaščititi in ohraniti izkoriščevalski kolonialni sistem, ne pozna usmiljenja do domačinov. Upravičenim zahtevam delavstva odgovarja z aretacijami, delavske demonstracije za osnovne človečanske pravice razbija s streljanjem žandarmerije, ki je pod francoskim poveljstvom. To nezadovoljstvo treh milijonov Tunizijcev do francoskih oblasti ima svoje korenine v gospodarskem izkoriščanju domačinov. Skoraj tri četrtine domačih delavcev je trajno brezposelnih zato, ker francoski delodajalci, trgov-

ci in tako dalje najemajo za delo svoje ljudi in druge tujce, kot pa domačine. Tunizijci morajo biti ali stalno brezposelni ali pa se vdiinjati na raznih veleposestvih, kjer morajo delati skoraj za nič. Nič čudnega ni torej, če je tunizijsko ljudstvo zasvoščeno francoski kolonialni režim. Svojas je generalni sekretar tunizijskih sindikatov na konferenci v Bruslju izjavil: »Pod režimom, ki sloni na terorju, delavstvo ne more doseči svojih zakonitih pravic in teženj. Za tunizijske delavce je sedaj najvažnejši cilj: vpostavitve demokratičnega režima, ki bo dal tunizijskemu ljudstvu svobodo, da samo urejuje svoje zadeve.«

Glavna sila, ki se bori proti francoskemu kolonialnemu sistemu, je v Tuniziji stranka »Neo Destor« pod vodstvom Burguile. Kakor hitro je le-ta pred nedavnim predlagal članom tunizijske vlade, naj vložijo pritožbo proti francoskemu režimu Varnostnemu svetu, kar so tudi storili, ga je francoska policija aretirala. Prav tedaj je namreč prišel v Tunizijo francoski generalni rezident Hautecloque, ki naj bi zatrl nered v Tuniziji z vso odločnostjo. Vendar se mu to ni posrečilo. Raz-

ne sabotaže in upori so po njegovem prihodu zavzeli večji obseg. Zlasti v zadnjih mesecih je položaj v Tuniziji zelo napet.

Povsem razumljivo je, da te razmere v Tuniziji niso ostale brez odmeva v svetu. Za pravice tunizijskega ljudstva so se predvsem zavzele Arabsko - azijske države, ki so podprle tunizijsko pritožbo v Varnostnemu svetu. Kakor znano, pa je Varnostni svet to pritožbo zavrnil in to zahvaljujoč se »solidarnosti držav atlantskega pakta s Francijo«. Vse države, članice atlantskega pakta so v Varnostnem svetu podprle Francijo, da bi ne bili prizadeti njeni interesi. Seveda je imela pri vsem tem glavno besedo Amerika, ki je prav tako podprla Francijo.

Prav te dni pa je arabsko-azijski blok ponovno poslal Organizaciji Združenih narodov zahtevo glede sklicanja izrednega zasedanja glavne skupščine, na katerem naj bi razpravljali o tuniškem vprašanju. Vendar je le malo upanja, da bi bila ta njihova zahteva sprejeta. Naj bo že kakorkoli, toda s tem so arabsko azijske države ponovno moralno podprle svobodoljubne Tunizijce. Kakor smo že omenili, se je pri razpravljanju o vprašanju, ali naj bi sprejeli

Tržaški fašistični škof Santin je imel pred tedni lažniv govor o preganjanju vere in o obrekovanju tržaškega škofa, ki naj bi jo izvajale nekatere osebe, ki so prišle od drugod. Tokrat se Santin ni upal navesti ne imen ne oseb, ki mu niso po godu. Dejal je še, da ga obrekujejo samo zato, ker dela po navodilih papeža in Vatikana.

To njegovo priznanje je zelo značilno. Santin smatra za obrekovanje, če mu nekdo predoči, da je v vseh letih škofovanja na Reki in v Trstu zatiral slovensko in hrvaško duhovščino, da je prvi podprl fašistično nasilno odstranjevanje slovenskega jezika s prižnice in sam z okrožnicami prepovedal slovensko petje v cerkvah v slovenskih krajih. To njegovo delovanje pri zatiranju in uničevanju drugega naroda skuša zagovarjati s predanostjo papežu in Vatikanu, kar ga še bolj obtožuje in je njegova krivda pri zločinskemu fašističnemu raznarodovanju v Julij-ski krajini še večja. To, da Santin še danes ustrahuje po navodilih Vatikana slovenske duhovnike na Tržaškem in v Istri, kakor tudi skupino italijanskih duhovnikov na Koprskem in Bujskem, ki nočejo podpirati njegove in vatičanske rasistične politike. To svoje delovanje je v nedeljo Santin označil za »sveto poslanstvo škofa«.

Italijanska vlada je imenovala za višjega ravnatelja za civilne zadeve pri ZVU v Trstu, kakor je bilo to sklenjeno na londonski konferenci, sedanjega prefekta v Genovi Giovannija Vitellija.

Za političnega svetovalca pri gen. Wintertonu, vrhovnemu poveljniku anglo-ameriškega področja Tržaškega ozemlja pa je italijanska vlada imenovala sedanjega profesorja za statistiko na univerzi v Turinu, Diega De Castro.

Kakor vidimo, je rimska vlada dala prednost za mesto višjega ravnatelja za civilne zadeve funkcionarju notranjega ministrstva, ki je gotovo bolj policist nego upravitelj.

Diego De Castro, ki je bil imenovan za političnega svetovalca, je stari znanec Tržačanov in predvsem

Slovencev, ki ga poznajo kot enega najhujših italijanskih šovinistov. Pred nekaj leti je bil De Castro v Trstu eden od prvakov terorističnega istrskega CLN in eden od prvih organizatorjev zločinskega delovanja CLN-ovskih teroristov v Jugoslovanski coni Tržaškega ozemlja, kakor so to dokazali že nešteti procesi v coni B. Poleg tega pa je Diego De Castro znan kot eden najbolj strupenih uvodničarjev tržaškega klerofašističnega dnevnika proti Slovencev in Jugoslovani. V zadnjih letih je De Castro napisal vrsto huj-skaških in lažnivih člankov proti coni B, Jugoslaviji in Jugoslovonom na sploh.

Za časa vojne je bil De Castro član tajne obveščevalne službe italijanske mornarice in nekak zvezni oficir badoljske vojske pri Anglo-Američanih. Znan je tudi po svojem smešnem načrtu za izkrcanje italijanskih badoljskih čet v Istriki naj bi imelo izključno protipar-tizanski značaj. Leta 1944 je predla-gal britanskemu poveljstvu v Bari-ju načrt za to izkrcanje. Angleži so ga ošmešili in mu ponudili, da če ima dovolj poguma, ga odvzame samega s padalom v Istro. Seveda je tedaj »junaki« profesor to po-nudbo odbil.

Značilno pa je dejstvo, da je ita-lijanska vlada smatrala za nujno imenovati na mesto svojega politič-nega svetovalca pri gen. Wintertonu protijugoslovanskega provokatorja. Tudi to imenovanje spada v vrsto rimske politične nestrpnosti, ki skuša storiti vse, samo, da bi prepre-čila vsako zblizanje s sosedno Jugo-slaviijo.

Veliko ogorčenje je zbudila v tržaš-kih pomorskih krogih vest, da je upravní svet paroplovne družbe »Ita-lia« na svoji seji v Genovi sklenil, da se uprava ekonomskega vzdrževa-nja dveh 24.000 tonskih motornih ladij Saturnija in Vulkanija, preme-sti iz Trsta v Genovo. Kot posledica tega se bo morala v kratkem prva skupina 8 tržaških funkcionarjev in uradnikov preseliti v Genovo. Med uslužbenci tržaškega sedeža paro-plovne družbe »Italia« vlada veliko

vznemirjenje, ker so se prav v teh dneh razširile govorice, da v Rimu nameravajo zapreti tržaške sedeže paroplovnih družb »Italia« in »Adri-atic« ter ju spremeniti v navadne agencije. Ta ukrep rimskih krogov bi pomenil za vse sedanje tržaške uslužbence dveh sedežev premestitev v Genovo ali celo izgubo službe. Ob-enem pa bi bil jasen dokaz, da hoče Italija spremeniti Trst v zakotno pristanišče v izključno korist ita-li-janskih pristanišč.

Vodstvo Slovenske demokrati-ske zveze, ki ji na čelu stoji Josip Agneletto, se je na zadnji seji na-brežinsko devinskega občinskega sveta povežalo s kominformisti, da bi preprečili postavitev v nabrežinsko-devinskem županstvu slovenskega žu-pana. V tej najvažnejši slovenski občini, ki deli Trst od Italije in kjer ita-lijanski imperialisti zastavljajo vse svoje sile, da bi poitalijančili slovenski obmejni pas, ki vodi iz Trsta do Tržiča, so hoteli združiti ZDZ-jevci in kominformisti izzvati, da bi bil imenovan italijanski komi-sar. Zato so skupno glasovali za svo-jega kandidata za župansko mesto, trgovca Terčona Josipa, za katerega so oddali svoj glas tudi štirje kom-informistični svetovalci. Ostali sveto-valci Listne slovenske skupnosti, v katero je za volitve pristopila tudi SDZ, ki jih je bilo 10, so glasovali za svojega kandidata dr. Jožeta Škr-ka. Tako je prišlo pri prvem gla-sovanju za vsakega kandidata po 10 glasov. Ker zakon določa, da če ne bi bil župan izvoljen vsaj z relativno večino glasov, se mora postaviti komisarija, je eden od 10 svetovalcev Liste slovenske skupnosti, ki so gla-sovali za dr. Škrka, glasoval za Ter-čona, da so tako preprečili imeno-vanje komisarija. Paktiranje SDZ s kominformisti je odkrito izdajstvo volilnega in povolilnega programa. Liste slovenske skupnosti, ki je predstavljala v nabrežinsko-devin-ski občini trdnjavo proti iredenti-stični kominformistični politiki.

V Zgoniku je bil na prvi seji novo-izvoljenega občinskega sveta, ki je bila v ponedeljek, izvoljen za župa-na član OF dr. Vladimir Obad. Se-ja je potekla v popolnem redu.

Od Triglava

TEKMOVANJE MLADINE IZ GORIŠKE V ČAST VI. KONGRESU KPJ

Goriška mladina je z veseljem sprejela poziv CK LMS in se pridru-žila tekmovanju v čast VI. kongresa KPJ. Spodbudno je delo mladinske organizacije iz obmejne vasice Pod-sabotin v Goriških Brdih. Te dni so nastopili v kulturni dvorani zadruž-nega doma na Humu z igro »Trije tičiki« in drugim programom. Hkrati se pripravljajo na občinski mladins-ki festival, kjer bodo nastopali v vseh panogah ljudskega mnogoboj-a in drugih športnih prireditvah. Kot ob vseh večjih državnih praznikih bodo tudi ob prazniku vstaje slo-venskega naroda kurili kresove, ki bodo vidni daleč tja preko meje. — Podoben festival bo 20. t. m. prire-dila tudi mladina Goriškega Krasa v središču nove občine v Kostanje-vici, v jeseni pa delavska in kmet-ska mladina iz Anahovega in oko-lice. Mladina iz Renč, Zalega hriba, Prvačine in Šempetra bo pomagala pri gradnji telovadnice. Kljub po-manjkanju vadnic in vaditeljev se goriška mladina zelo zanima za te-lešno vzgojo in se vključuje v teles-novzgojne organizacije Partizan.. — Tako organizacijo bodo letos usta-novili tudi v Dobrovem v Brdih. — Nad 2500 pionirjev in članov mla-dinske organizacije iz goriškega okraja je na festivalu v Ajdovščini pokazalo, da se telesno in moralno krepe.

Načelni program tekmovanja mla-dinske organizacije je namreč, da poživijo in raztegnejo svojo delavnost v društvi telesne vzgoje, v kultur-nih društvih, klubih Ljudske teh-nike in šahovskih krožkih, v proti-letalski zaščiti, gasilskih in planin-skih društvih. Prodysem pa bodo utrdili svojo organizacijo in priteg-nili v svoje vrste tisto malo število mladine, ki stoji še ob strani. Da bo življenje mladine na vasi še bolj pestro, bodo organizirali tudi tek-movanje kosev, trgatve in s pestri-

mi programi proslavljali tradici-onalne kmečke praznike. Mladina bo pomagala tudi razvoju splošnih in delovnih kmetijskih zadrug in se vanje vključevala ter pomagala pri reševanju važnih gospodarskih in drugih nalog. Za gradnjo večjih ob-jektov bo organizirala delovne čete in brigade. Delavska mladina v pro-izvodnji pa bo pomagala delavskim svetom v njihovih prizadevanjih za izpolnitev družbenega plana za na-predek podjetja, v katerem delajo ter bo v prvih vrstah tekmovanja de-lavskega upravljanja. Stare komuni-ste bodo povabili na svoje sestanke, da jim bodo povedali nekaj iz svojih izkušenj o zgodovinski vlogi, ki jo je odigrala naša partija v borbi za svobodo proti izkoriščanju delovnih ljudi v predvojni dobi, o delu NOV in sedanji gradnji socializma. Bivši člani mladinske organizacije SKOJ, pa o vlogi, ki jo je odigrala revolu-cionarna organizacija komunistične mladine. SP

Vzглядno delo kmetijske zadruge v Braniku

Branik, prej Rihemberk je ena tistih primorskih vasi, ki je v času Narodnoosvobodilne borbe največ žrtvovala. Vas so Nemci do tal po-žgali in odgnali ljudi v pregnanstvo — v Nemčijo na Bavarsko. Mnogi se od tam niso več vrnili. Izhirali in umrli so vsled udarcev, bede in pomanjkanja. Povratniki so ob osvo-boditvi pričeli na ruševinah graditi nov dom in obnavljati zanemarjeno in opustošeno gospodarstvo. Letoš-nji praznik vstaje slovenskega nara-da bodo praznovali nad vse slovesno. Partizanski patrolji bodo priredili prirsčen sprejem. Iz njihove vasi pa bo krenila patrolja v smeri proti Kommu. Sestavljali jo bodo domači borci in rezervni oficirji, člani sploš-ne kmetijske in člani delovne za-druge, s katero žive v dobrih od-nosih in si drug drugemu pomagajo pri težjih delih in izmenjavi strojev za obdelavo zemlje. Na kraju, kjer je narodni heroj Stjenka napadel nemško avtokolono in jo uničil na

IZ SV. ANTONA PRI KOPRU

Dela za elektrifikacijo v naši vasi naglo napredujejo. Upamo, da bo za kakih 20 dni že zasvetila električna luč. Pripravljamo tako, da bo otvo-ritev 20. julija. Seveda ne bo luč zasvetila v vseh hišah naenkrat. Tre-ba bo še precej dela za namestitve stikal in drugega. Važno je to, da bo luč v vasi sami. Z dobro voljo bomo poskrbeli, da bo luč prišla v vse hiše. Treba bo še malo finanč-nih naporov od nas. Vemo, da brez naporov ni uspeha in brez uspeha ni veselja in zadoščenja.

Pri nas je znana Ema Delasavi-jeva zaradi svojega zadržanja do ljudske oblasti. Zaradi gospodarske sabotaže je že bila obsojena na tri mesece zapor. Te dni pa je hotela oškodovati še Kmečko zadrugo. Pri-peljala je dvakrat po nekaj stotov hrušk. Skladiščnik ji je izročil li-stek za dvig denarja. Na listku je potem ponaredila ceno in vsoto di-narjev. Blagajnik je to opazil in se je uprl izplačilu. Uprava kmečke zadruge je Delasavijevo prijavi-la Narodni zaščiti. Zaradi poizkusa po-narejanja se bo morala zagovarjati. Navajamo ta primer, da bodo lahk-o še po drugih zadrugah videli, da še vedno obstajajo ljudje, ki bi ra-di oškodovali skupne koristi. Misli-mo, da homo s tem pripomogli k razkrinkavanju takih in podobnih škodljivcev ljudstva.

Zelo smo bili veseli obiska mari-borskega pevskega zbora, ki nas je pred kratkim obiskal.

Pobegi

POZABIL JE...

V moji vasi ni bilo človeka trpe-čega in zganenega, ki bi ne nosil v srcu vero, da bo prišel dan, ko bo do zatirani in zaničevani Istrani strli okove sužnosti ter svobodno zaživeli. Tudi ni ga bilo med sinovi te za-padne slovenske zemlje, ki bi se ne zapomnil, kdo mu je storil krivico. »Zapomnili smo si, kdo in kako,

kakor si zapomni samo pes, kadar ga kamenjajo!« so pravili.

In zdaj pomislite, kako je to čudno, da se dandanašnji še dobe ljudje, znani malopridneži, ki se v slepi veri, da je ljudstvo po tolikih letih vse pozabilo, znova spozabljajo.

Najbolj pa se je treba čuditi Ber-toku Ivanu ali Tiniki, kakor ga do-mačini imenujejo. Strela, da ne vem, kaj je z njim. Človek kar ne more drugače misliti, kot da ga spo-min, kar se da naglo, zapuša. Saj vse kaže, da je na mah pozabil eno izmed svojih pomembnejših dožive-tij, ki je po našem mnenju pač ta-ke narave, da se kar samo od sebe in močno vtisne v spomin. Gre nam-reč za strah pred jezo domačinov, katerim je v preteklosti pripravil marsikatero bridko. Ko so ga le-ti klicali na odgovor, je zbežal v klet in se skril pod velik sod, kar so po osvoboditvi počeli samo ljudje z amazano vestjo. Pozabil je, kajti ka-ko more človek, ki mu je tako do-živetje še živo v spominu, pretiti, kakor so imeli navado fašisti! Da, starih metod kar ne more pozabiti. Potrebno pa bi bilo, kajti pravijo, da so to stvari, ki jih ni moči trpeti!

Ondan na primer je očital pokvar-jenost človeku, ki se mu je svojčas hudo zameril, ker ni hotel sprejeti fašistično legitimacijo in značko.

»Se prišli hoste, prosili, vam pravim!« je dejal upornemu vaščanu. Vaščani pravijo, da je njegova trgo-vina z značkami in legitimacijami slabo cvetela.... F. Jakomin

Koper

V zadnjih dneh se je vrnilo do-mov okoli 80 mladincev jugoslovans-ke cone STO, ki obiskujejo v Ju-goslaviji razne strokovne šole ter te-čaje za učence v gospodarstvu. Od 20 učencev, ki so v letošnjem šol-skem letu obiskovali 3-letno kovi-narsko-industrijsko šolo v Zagrebu, jih je 17 končalo pouk z dobrim uspehom. Ostali mladinci se učijo v Sent Vidu pri Ljubljani mehanike,

IZ SLOVENSKE ISTRE

v Idriji mizarstva ter na Reki ko-vinske in lesne stroke. Razen teh je v preteklem šolskem letu obiskova-lo 5 učiteljev naše cone višjo peda-goško šolo v Ljubljani, pet dijakov razne univerze v Jugoslaviji, 11 pa jih je obiskovalo srednjo medicinsko šolo, gostinsko srednjo in fizikultur-no šolo ter reško učiteljsko. Vsi ti dijaki in učenci v gospodarstvu bo-do jeseni nadaljevali študije v Ju-goslaviji. Pridružilo pa se jim bo še devet letošnjih prvih maturantov koprke slovenske gimnazije, ki bo-do nadaljevali študije na univerzi.

Piran

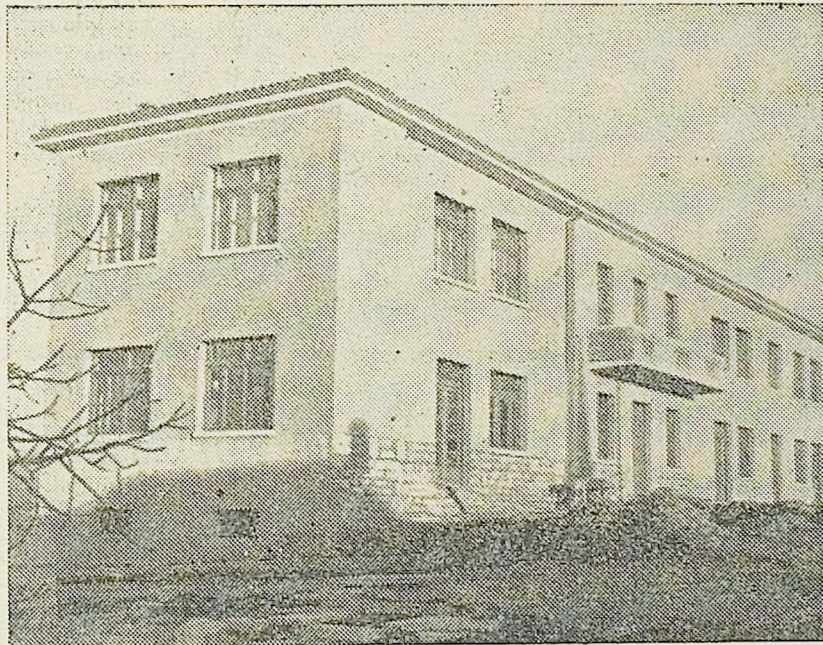
Enoletna ribiška šola pri Pomor-skem tehnikumu v Piranu je za-ključila šolsko leto. Mladi ribiči, prvi iz te šole, bodo prihodnji me-sec nastopili svojo prvo službo, osem jih bo nameščenih pri ribiški floti tovarne »Ampelea« v Izoli, osem pri podjetju »Sardela« v Novem gradu, eden pa v piranski ribiški zadrugi.

Ribiška šola bo sprejela v prihod-njem šolskem letu na brezplačno šol-anje 20 mladincev iz cone B ter bližnjih krajev in iz cone A.

OBNOVA CEST NA KOPRSKEM

Te dni so dokončali gradnjo nove 1 in pol kilometra dolge ceste, ki povezuje vasi Šeragaše, Gažon in Ba-rede z Izolo. S to cesto bodo prebi-valci teh vasi imeli do Izole za oko-li 10 kilometrov krajšo pot.

Za popravilo in obnovo cest v ko-prskem okraju predvideva letošnji plan okoli 30 milijonov dinarjev in-vesticij. Avgusta bo dograjena rižan-ska cesta, ki jo bodo izpeljali do naselja, 300 metrov preko bloka. Na križišču Dekani—Ankaran pa bo-do začeli v kratkem graditi nov be-tonski most čez Rižano, ki je v naši coani še zadnji nepopravljeni most iz vojne. Novi most bo dolg 15 in širok 8 in pol metra ter bo stal okoli 4 milijone dinarjev.

Pogled na zadružni dom v Čezarjih-Pobegih.

Za boljši ribolov

Vojzna uprava jugoslovanske ljud-ske armade v Koprju je sklenila pred kratkim sporazum z vlado Ljudske republike Hrvatske, po katerem sme-jo ribiči naše cone prosto ribariti vzdolž vse obale te republike, Hrvat-ski ribiči pa lahko lovijo v vodah naše cone. Ribičem jugoslovanske cone STO je dana s tem možnost ribarjenja v bogatih loviščih Ljud-ske republike Hrvatske, kar bo še posebno ugodno v času, ko je v naših vodah lov slab. Po začasnih spora-zumih, ki so veljali doslej, so bili naši ribiči za lov v vodah Hrvatske vezani na odrejeni rok ter omeje-ni na posamezna področja. Po no-vem sporazumu lahko ribiči proda-jajo nalovljene ribe na tržiščih obeh področij.

mali ravni med Branikom in Kom-nom bodo priredili ponazorjen na-pad te akcije in zmage nad sovraž-nikom. Patrola bo imela s seboj pratež, poljsko kuhinjo in bolničar-ske osebe. Za komandirja patrole so izbrali rezervnega oficirja, člana delovne zadruge Franca Colja. Za-druga bo dala na razpolago tudi potrebne vozove in konje. Zvečer bodo imeli partizanski miting. Na dan vstaje 22. julija pa bodo izvr-šili partizanski pohod na Trstelj, kjer se bo zbralo ljudstvo iz Spodnje Vipavske, Goriškega in Komenskega Krasa na proslavo tega vseljudskega praznika.

Ker so v vodstvu zadružnega gi-banja bivši borci in aktivisti, za-njejo dobre uspehe in so lahko za zgled vsem ostalim. Njihovi občni zbori in razstave za napredek v kmet-ijstvu, ki jih imajo v zadružnem domu, (tega so zgradili prej, kot

do Jadrana

so v celoti obnovili vas), so zelo razgibani. Tako so imeli te dni izredni občni zbor splošne kmetijske zadruge, kateremu je prisostvoval Franc Kodrič, pomočnik uprave okrajne zadruge zveze za Gorisko. Njihova zadruška ima lastna obratna sredstva. Potom zadruške trgovine in blagovne izmenjave so ustvarili a letošnjem polletju nad 300.000 din dobička. V raznih skladih pa imajo 600.000 din gotovine. Kmetje imajo naloženih v zadruženem hranilnem odseku nad 2 milijona prihrankov. To je nad eno tretjino vseh prihrankov, ki jih imajo kmetje naloženih v ostalih hranilnih zadružnih odsekih v okraju.

Po tej ugotovitvi so se odločili, da ni treba dvigati deležev in jamstva, ker so za uspešno poslovanje zadruge gospodarsko dovolj močni. Zedinili pa so se, da bodo uredili zadružno drevnino in trsnico. Karl Sever je sicer imel proti temu pomisleke, češ, kaj bi se še s tem bavili, saj dobimo potrebne ključe in sadike iz državnega posestva v Novi Gorici in drugih zadrug, ki se s tem bavijo. Franc Vidmar, predsednik zadruge, pa je obrazložil, da je to res, res je pa tudi, da bodo laže in ceneje obnovili svoje vinograde in sadovnjake z lastnimi močmi. — Temu pametnemu predlogu ni nobeden več oporekal in so vsi priklimali, da je bolje, da imajo lastna preizkušena sredstva za pospeševanje kmetijstva in za večje donose iz lastnih virov. Tudi Karl je umaknil svojo besedo in priporočal, da bi pridobili še tiste posameznike, ki tišče denar doma, da bi ga prinesli v zadružno hranilnico. Njihova zadruška skrbi za svoje člane in jim daje po konkurenčnih cenah umetna gnojila in razna zaščitna sredstva. Žele pa, da bi jim po možnosti potom uvoza priskrbelo okrajna zveza kmetijskih zadrug Tomažovo žlindro za gnojenje travnikov. JP.

Jadrarno letalstvo na Goriskem

Pomladi letošnjega leta, po skupščini okrajnega odbora ljudske tehnike, ki je sprejela važne sklepe o razširitvi in poživitvi društev in klubov ljudske tehnike in postaj mladitih tehnikov, je tudi jadrarno letalstvo napravilo viden korak naprej. V Novi Gorici se je na pobudo Edvarda Lorenčona osnoval iniciativni odbor za ustanovitev aerokluba. On je kmalu zbral okrog sebe skupino 15 članov iz Volčje drage in okolice ter drugo v Mirnu pri Gorici. Tako so ustanovili aeroklub, ki šteje 35 članov. Deset od teh bo pod vodstvom tovariša Lorenčona te dni odšlo v Pestojno na praktično dnevno vežbanje z jadrarnimi letali.

Jadrarno letalo tipa Vrabec tudi sami izdelujejo v prostorih krajevnega mizarkega podjetja v Volčji dragi, kjer imajo svojo delavnico opremljeno s potrebnimi stroji. V tej delavnici izdelujejo krila, v Mirnu pa bodo pričeli izdelovati trup, rešetko, višinsko in smerno krmilo ter računajo, da bodo letos letalo izdelali. Aeroklubu v Ajdovščini pa bi priporočali, da bi jih posnemali tudi v tem pogledu, ker pri njih dela kolikor toliko le modelarski krožek. — ju

KOLORADSKI HROŠČ

Koloradski hrošč se v Idriji ni pojavil. Ze lamsko leto pa so prišli iz okolice prve vesti o njem in nazadnje so tudi v mestu samem našli prve. Letos je mestni odbor podvzel pravočasno vse potrebne mere: organiziral je poseben štab z rajonskimi poverjeniki, nabavil je škrapivo, dal je potrebna navodila. Toliko bolj čudno pa je, da je kljub temu koloradski hrošč le-

tos v mestu zavzel čimpro razširjenost, saj je bilo samo na uradu prijavljenih preko 2000 primerkov, koliko so jih ljudje sami uničili pa niti ni mogoče ugotoviti. rajonski poverjeniki niso opravili svoje dolžnosti, kar sklepamo že iz dejstva, da ni bil do sedaj prijavljen še niti en sam nemernež v kaznovanje, čeprav vemo, da so bili nekateri posestniki vrtov zelo površni in nemarni pri pregledanju tega škodljivca. Ugotovili smo tudi, da so predšolski otroci prenašali hrošče v steklenicah, pri čemer je seveda obstajala možnost, da ga razširijo po meščanih delih. Vodja štaba bo moral pač sam prevzeti zadevo bolj energično v roke, ker bo sicer velik del odgovornosti nosil tudi on, saj se po mestu že širi govorica, da je bomba proti koloradanju zgrbljena in da mima miti pomena, da se proti njemu borimo. Treba bo začeti z novo odločnejšo ofenzivo. L. S.

Etbin Kristan v Idriji

Starejši Idrijčan je že dolgo gojil željo, da bi jih obiskal. Etbin Kristan in so mu na tistem zamerili, ker ga toliko časa ni bilo med njegove prve pripadnike. Dne 4. t. m. pa je končno le prišel in okoli njega so se v prvi vrsti zbrali starejši rudarji, ki ga še danes štejejo za svojega prvega učitelja socializma. V prijetnem razgovoru pred njegovim predavanjem in po predavanju so z njim obudili mnoge spomine iz prvih borb, saj je bila Idrija po letu 1896 eno glavnih središč našega slovenskega delavskega gibanja. V Idriji je stalno deloval Antica Kristan, medtem ko je Etbin stalno prihajal na razne delavske shode in sestanke, kjer je vedno nastopal kot glavni govornik. Njegovo predavanje v rudniški dvorani je obiskalo precejšnje število poslušalcev. Kristan je najprej orisal razvoj delavskega gibanja pri Slovencih s posebnim oziranjem na vloga, ki jo je tedaj igral naš rudar. — Je podal oris razvoja v kapitalistični Ameriki in vtise, ki jih je dobil danes v Jugoslaviji. Njegove besede, ki so gladko tekale kljub osamdesetim letom, so napravile na poslušalce zelo globok vtis.

Naslednjega dne je Kristan odšel dalje v Tolmin, pred odhodom pa je obljubil, da se bo oglasil v Idriji še enkrat preje, kakor bo odšel v daljno Ameriko. L. S.

Samo za OBJOKANE LJUDI

Poroča prof. Mate Matika

Bil sem pred nekaterimi meseci v bolnišnici. Zelja po znanosti me je gnala, da sem tu pa tam drzno odkrevaljal v neznane oddelke velikega postopja in se impostavljal ljudim napadom bolničark. Nekega dne zaidem celo na kirurški oddelki, kjer najdem svojega drugega prijatelja prof. Logaritma. Pred nekaj dnevi je uvozec slepiča izgubil. Gnjem sem mu podal roko in vprašal:

»Kako gre, druže tovariš?»

»Ni slabo, le prebogostoma brskajo po moji nevarnosti. Pred večerajšnjim so porazili komaj napravljene šive in iskali med črevami neko gobo, ki da so jo tam pozabili. Večraj so me na novo odprli in mi obračali drobno, češ, da pogrešajo neke klešče. Kaj se bo zgodilo danes pa še ne vem.«

Prav takrat je stopil v sobo zdravnik in se oziral okoli.

»Hola,« je rekel. »Ali je videl morda kdo moje galoše? Večraj sem jih bil nekje tod pozabil.«

*

BORJANA

Borjana je nekakšno središče okoliških vasi. Tu se ob nedeljah zbere polno ljudi, vendar ima eno hudo pomanjkljivost, manjka ji zadružni dom. Vse prireditve so v šoli, ki je premajhna, a tudi plesni prostor je majhen in higijensko neprimeren. Sedaj, ko obnavljajo Borjano, ker so jo prizadeli plazovi, bi morali graditelji pomisliti tudi na zadružni dom, ki ga bi lahko ob tej priliki zgradili. B. R.

SERPENICA

Na planini Božici so pred dnevi namestili strelivo, ki so bili zelo potrebni. Vsako leto je bila na tej planini velika nevarnost, da bi ob nevihtah strele povzročile veliko škodo. Ta nevarnost je sedaj odstranjena. R. J.

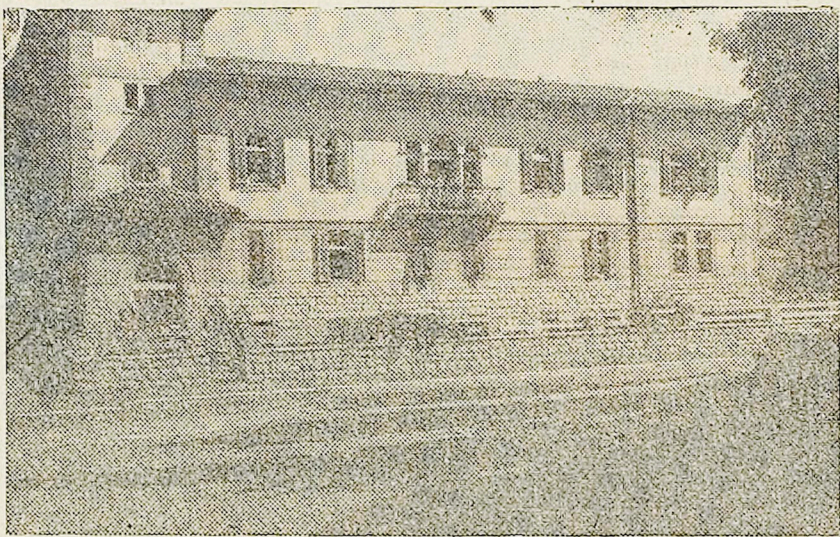
Bovec

Planinsko društvo v Bovecu je že pred dvema letoma zasnovalo načrt postaviti na glavnem trgu zemljevid Boveke. Zamisel je sedaj postala dejstvo, ker je na omenjenem trgu velik zemljevid, na katerem turist takoj spozna posamezne kraje in mu je s tem zelo olajšano orientiranje.

Želeti bi bilo, da bi to posnemali tudi drugi letoviški kraji, ker bi s tem samo pospešili razvoj turizma. R. J.

Tolmin

Kmalu po osvoboditvi je v Tolminu začela čevlarska zadruška, ki se je leta 1947 preimenovala v je imelo podjetje v začetku znatne težave zaradi pomanjkanja surovin, strojev in podobnega, se je razvilo v dobro organizirano industrijsko

Po novi upravno-teritorialni razdelitvi so Senožeče pripadle sežanskemu okraju. — Na sliki: Bolnica za pljučne bolezni v Senožečah.

podjetje, ki je s svojimi kvalitativnimi izdelki znano po vsej Sloveniji. V glavnem je to zasluga celotnega kolektiva, ki je med najboljšimi, če že ne celo najboljši na Tolminskem, saj imajo vsi delavci težnjo po napredku. Med njimi je 24 udarnikov (nekateri celo 10-kratni), ki se vseskozi odlikujejo s kvalitativnimi proizvodi. Nekateri so bili odlikovani tudi z medaljo dela.

Pobuda za res kvalitativne izdelke sta nedvomno diplomirani, ki ju je podjetje prejelo na prvi in drugi republiški razstavi lokalne industrije, obrti in komunalne dejavnosti v Ljubljani. Podjetje ima tudi priznanje in pohvalo glavnega odbora Zveze horcev NOV in tekmovanja za 10. obletnico ustanovitve JLA ter s pohvalo Zveze sindikatov Jugoslavije.

Danes stremi ves delovni kolektiv za čimprejšnjo ureditvijo prostorov. V ta namen pripravljajo gradnjo novih prostorov, za kar ima sredstva delno že na razpolago. Preureditev delavnice je potrebna že zato, ker Tolmin nima posebne industrije in je na meji države z močno razvito čevlarsko industrijo. Podjetje ima še vedno težave s stroji in orodjem. V tem bi bil nujno potreben vsaj delni uvoz nekaterih predmetov.

GORSKA LETOVIŠČA VABIJO...

Ali poznate letovišča na Tolminskem? Če vam še niso znana, obiščite jih in ne bo vam žal. Obiščite Most na Soči z umetnim jezerom. Ta kraj je zelo privlačen in pusti vsakemu obiskovalcu neizbrisne vtise. Turist se vrača ves zadovoljen domov s slikovitostjo kraja v duši.

Nič manj privlačen na Tolmin sam. Leži na prijazni ravnini ob vznožju gorskih velikanov. Bovec je

na Tolminskem eden najlepših v okraju, ki ga obiskujejo celo turisti in planinci iz STO. Obkrožajo ga vrhovi kot Kanin, Rombon, Golobar in Mangart.

Znani sta tudi letovišči Soča in Trenta. Slednja je v neposredni bližini Triglava. Vse vas vabijo in kličejo: pridite, da se oddahnete v naših višinah! R. J.

Iz potnikove tarbe

V teh pasjih dnevih je zelo »prijetno« potovati v avtobusih, ki so polni potnikov. Ne mislim nikogar »obirati«, kot pravimo po domače, rad bi pa navedel nekaj »sijajnih« zgledov »vljudnosti«, da bi tisti, ki se take »vljudnosti« poslužujejo, spoznali, da poleg njih živi na svetu še polno ljudi, ki poznajo, kaj je življenje.

V avtobusu Koper—Ljubljana, ki odhaja iz Kopra ob 4 in en četrt jutraj. Vsi sedeži so zasedeni z odraslimi in otroci že iz Pirana. Nekaj potnikov ostane tako brez sedežev in jih čaka dolga pot Koper—Ljubljana. Polni so potrpljenja in upajo, da se bo kdo spomnil in naročil otrokom, ki se skoraj valjajo na velikih udobnih sedežih, naj za čas odstopijo mesta starejšim. Avtobus drvi naprej, veliki potniki se mučijo, ker morajo sklonjeni prenašati vročino, slab zrak in neudobno stanje. Tako gre naprej do polovice poti. Vstopi starejši invalid. Vsi gledajo, kako bodo pa sedaj napravili otroci. Nič! Sprevidnik opomni potnike na vljudnost. Dvigne se en sam na zadnjih sedežih, otroci pa kar naprej lepo na mestu. Od potnikov predlaga eden, da bi bilo prav, če bi vsaj po dva otroka sedela na enem sedežu, da bi tako dobili nekateri starejši prostora. Tudi to nič ne tore. Neka »gospa« — ne morem drugače zapisati, pa takoj protestira, si hodo otroci — zmečkali obleke! Se je polno malomeščanske in buržumske »gospodine« med nami, sem si mislil. Eden izmed potnikov je bil vleteti precej izčrpan in slab, pa je moral skoraj ves čas stati na nogah. Temu je odstopil svoj sedež oficir JLA. Le otroci nekaterih »gospodine« mamice so še kar naprej sedeli in se pretegovali na sedežih. Ob tem sem pomislil: Ali smo res v letu 1952?!

*

No, še nekaj iz Tolmina, da bo mogoče kaj zaleglo pri tistih, ki se jih to tiče.

Tam je namreč nekaj razgrajev, ki skoraj načrtno kalijo nočni mir. Tako so pred kratkim začeli s »koncertom« na Titovem trgu šele po polnoči in »prepevali« vse do jutra. Prenehali niso niti na poziv šolerja, ki je peljal bolnega otroka k zdravniku, niti mrzla voda, ki so jo zivali nanje razjarjeni poslušalci z oken.

Mislimo, da tako dretje ni sredstvo za pospeševanje turizma. Tudi je čudno, da tega niso preprečili organi ljudske milice. Naj bi to napravili v bodoče, če bi kak podoben »zbor« hotel ponovno »nastopiti«.

B. R.

*

V Kabaridu pa je še tu pa tam opaziti čiljive napise iz nekdanih dni suženjstva. Tako je na novem mlinu lepo čiljiv Mussolinijev citat o nekih hrabrih alpinih. Na tuje in turiste napravlja to neugoden vtis. Postavili bi lahko zahtevo in ne samo željo, da se to odstrani in zbrise. B. R.

Moj starejši sin je mičvrenčez, da nima para. Vsak dan je večji razvratnež in mi povzroča velike skrbi. Sklonil sem, da mu danes ob desetih napravim ostro šolo.

»Branko,« sem mu rekel. »Postal si že fant in treba je, da začneš biti resen. Lahkomiselnim ljudem življenje ne prizanaša. Povej mi, kje bi bil ti, če bi jaz danes umrl?«

»Tukaj bi bil, očka, kakor po navadi. Vprašanje pa je, kje bi bil v tem slučaju ti!«

*

Gospodična Zofija je že v letih. Preteklo muč je v sami sranci pribazala k hišniku:

»Hitro, stric, hitro!« je prosila. »V moji sobi sta dva vlomilca. En mlad in en star. Tecite hitro, stric, in vrzite na cesto tistega, ki je star!«

Pogovor z dopisniki

Naj naši dopisniki ne zamerijo, če smo v zadnji številki »pozabili« na pogovor z njimi. Zgodilo se je to proti naši volji.

Nekaj moramo takoj povedati, ker se nam zdi zelo potrebno. Zdi se, da je v Brkinih in na Ilirsko-Bistriškem res zelo velika suša. Iz vseh drugih krajev prejemamo polno dopisov, le ta dva kraja ne dasta nič. Nas in bralce »Slovenskega Jadrana« bi zelo zanimalo, kako je tam s sadje-rejo, ker je znano, da je v tistem kraju polno sadnega drevja in še kaj drugega. Pričakujemo, da bodo v prihodnje tudi od tam kaj poslali.

Isto lahko rečemo za Tržaško cono A. Pred leti smo nekje slišali tale

nasvet: »Psssst, tam pa vse spi. Le tiho, da se kdo ne prebudi...« No, mi tiho več ne moremo biti prav zaradi tega, ker nam naš list »Slovenski Jadrano« teoa ne pusti. Tudi naši bralci so že večkrat izrazili željo, da bi radi kaj več novic s Tržaškega. Pričakujemo!

R. J. Srpencia pri Bovecu. Uredništva navadno neobjavljenih slik ne vračajo in niti ne honorirajo. Objavljajo samo res dobre in izvirne slike, katere tudi honorirajo. Isto velja za neobjavljene rokopise.

A. F. Vipava — Loče. Vaš članek smo prejeli in ga bomo objavili v eni prihodnjih številki.

Vsem dopisnikom še to: včasih prejmemo več dopisov z isto vsebino. Seveda ne moremo vseh objaviti in izberemo najboljšega. Toliko v pojasnilo na nekatera vprašanja.

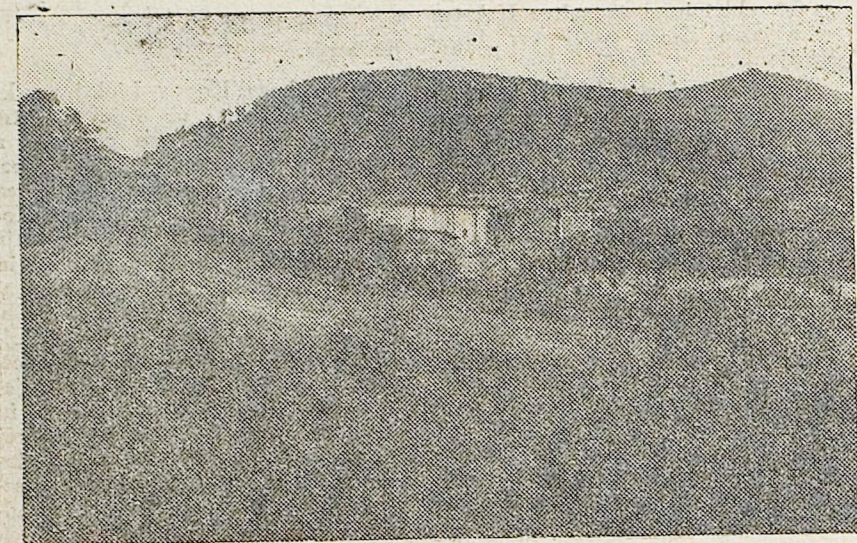
UPRAVA

Obvestilo naročnikom

Cenjene naše naročnike ponovno naprošamo, da poravnajo naročnino za prvo polletje, odnosno da nam nakažejo naročnino vsaj za tri mesece naprej. Hkrati naprošamo kolporterje, da predložijo obračune za prvo polletje. Vsa denarna nakazila pošiljajte na naš tek. račun pri podružnici NB v Kopru št. 657-909-171.

SEŽANA najmlajše mesto LRS

Po novi upravno-teritorialni razdelitvi je Sežana postala mesto — sedež okrajnega ljudskega odbora. Njegova rast in hitri razvoj ne gre vedno v konak z vsemi potrebami, ki se iz dneva v dan pojavljajo, posebno ob hitrem naraščanju prebivalstva, zato bi hotel nekatere posebno pereče probleme prikazati tudi našim bralcem, da si ustvarijo približno sliko težav, s katerimi se mora boriti naša ljudska oblas, da ustvari vsaj kolikor toliko zmožne pogoje za življenje v Sežani.

DEL SEZANE

Predvsem moramo vedeti, da je Sežana pred vojno bila malo večja kraška vas, ki je imela 800 prebivalcev, danes pa je mesteca z 2400 prebivalci. Dasi se je prebivalstvo tako zelo povečalo, pa za rešitev stanovanjskega problema ni bilo skoraj nič storjenega, ali manj kot nič, kar se mnogo stanovanj zasedle razne upravne in druge ustanove, zaradi pa so samo manjši stanovanjski blok pri železniški postaji. Zgradili so še stanovanjski blok pri sanatoriju za pljučne bolezni, ki pa služi samo za stanovanja zdravnikom in stremu osebu. Zato bi mestni občinski ljudski odbor v prihodnjih letih povzeli posebno pozornost temu problemu. Ko bo rešena stanovanjska kriza v Sežani, bo odpadel eden glavnih problemov novega mesta.

Velik problem je tudi preskrba z vodo. Zdaj v poletnih mesecih, ko nastopi suša, ima Sežana komaj najpotrebnejšo vodo in še ta pride po ceveh komaj ponoti enkrat in je zjutraj že ni. Sežana se preskrbuje z vodo iz dveh vodovodov: domačega z Nanosa in pa z vodo iz kraškega vodovoda, ki jo mora plačevati v devizah. Zdaj goleti pride v Sežano tržaška voda in še ta v omejenih količinah. Ker leži rezervoar za vodo pri Obelisku na Opčinah preizkita, konsumacija vode pa je velika že na oni strani, prihaja dnevno v Sežano samo okoli 50 m³ vode namesto potrebnih 250 kubičkov. Dokler ne bo rešen ta problem, sploh ni misliti, da bi lahko odprli kakve večje obrate, ki so odvisni od precejšnje uporabe vode. To sta predvsem novo zdravilišče za pljučne bolezni in pa mlekarne. Samo oni dve bi porabili po že izvašeni kalkulaciji dnevno nad 130 m³ vode, dočim je vodovod zdaj za vse potrebe daje samo 50 m³ na dan.

Začasno rešitev tega vprašanja predstavlja projektirana povezava

20 milijonov. Vsekakor bo treba dela pospešiti, ker bo zadrega vsako leto hujša.

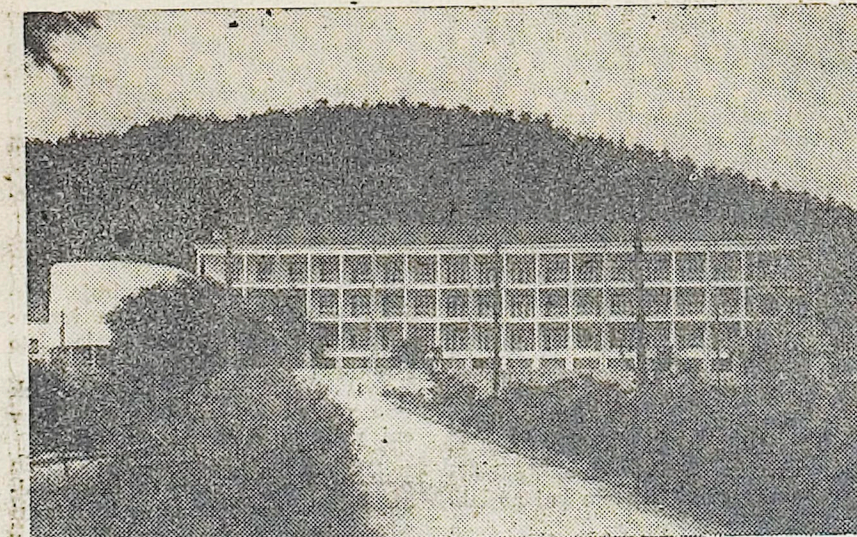
Osmislil sem že gradnjo velikega sanatorija za pljučne bolezni, ki bo letos predvidoma gotov. Zaradi priprave kmetov bo verjetno kmalu na glaslu takoj za Gornikom in Topolščico, vsekakor pa bo lahko sprejel na zdravljenje vse bolnike iz Primorske.

Tudi mlekarne še mnogokaj manjka. Potrebno pa bo čimprej dogotoviti vsaj pasterezizacijo, ker se redno pokvarijo velike količine mleka, ki ga morajo voziti v druge mlekarne na pasterezizacijo. To bo zelo poenostavilo odkup in event. izvoz mleka v Ljubljano, ob česar ima sežanski okraj skoraj edini dotok deviz.

Razen tega ima Sežana nekaj manjših tovarni: pletenice, steklene galanterije, gumbov. Tovarno pletenice že poznamo, saj se je že predstavlja v našem listu. Novo poslopje zanj je sicer že pod streho, ni pa za letos predvidenih nobenih novih sredstev za dokončanje in bo morala zaenkrat še kar čitati v etatem poslopju, ki že ne odgovarja več svojemu namenu.

Sežana ima zelo živahno kulturno življenje. Ima osnovno šolo, nižjo gimnazijo, vrtec, šolo učencev v gripodacstvu, glasbeno šolo, kino, zelo aktiven SKUD. Z velikimi koraki gre po poti svojega razvoja. Ljudska prosveta, ljudska univerza in druge prosvetne organizacije imajo veliko vlogo pri izobraževanju prebivalstva. Posredujejo mu v domači slovenški besedi kulturne novosti in druge zanimivosti, ki jih mora vedeti današnji človek. V kratkem času po vojni je Sežana ogromno napredovala, bori pa jo kar naprej z velikimi težavami in jih z junaško premaguje. Potrebno pa bo še veliko dela in žetev da bo dosežen vsaj najpotrebnejši standard delovnega človeka.

Brko

NOVA BOLNICA ZA PLJUČNE BOLEZNI V SEŽANI

KRAS in Kraševci

FRANCE MAGAJNA:

»Na jugu Save je Kraska nam je pravil v ljudski šoli učitelj Rajko in z ravnilom kazal na grobo risano zemljevidu, kje leži ali stoji ali visi ali sedi ta čudežna dežela. Niče od nas ni Save še videl, nič ne ni vedel kod ona vozi, za Krasko pa vsi vedo, da je »tam doli«. Na zapadu seveda; nam je bilo vse znano, kar je bilo proti vzhodu ali severu. Obe učiteljici naše osnovne šole sta obrnjeni proti jugu in to je bila za zemljepisje velika nesreča. Učitelj je včasih razgrnil črno črno tablo zemljevid in je razlagal: »Na vrhu zemljevida je sever, spodaj je jug, na desno je vzhod in na levo je zahod«.

Kako, pri božji strel, bo na desno vzhod, ko smo pa vsi vsak dan videli, da na desni strani sonce zahaja in ne na levici! Prav nikoli nismo opazili, da bi na levi zaslo! Torej, ne glede na neumno zrisane zemljevide, smo vsi vedeli, da je Krasko »tam doli«. Kajti, mi Vremci, nismo nikoli hoteli biti Kraševci. Nismo se marali ščititi v ta tuji narod. Pa ne le mi, tudi Divačani in Sežanci in Tomajci so trdili, da je Kras »tam doli«. In Vipavci so pravili, da je »tam čez in kazali na jug. Niti tega ni varno trditi, da je Kras »tam pri Gabrovici, Kobjeglavici, Komnu, Opajem selu in še kod drugod ondot«.

Kar za malo se mi je zdelo tedaj, ko sem prvič čul, da je nekje pri Vrhniki kamen, na katerem stoji zepitano: »Kajal se začenja Kraska«.

Torej tam se začne ta naša dežela. Kaj takega ne bi nikoli pričakoval. Kdo ve, kje tiči konec? V Beneških menih. Potemtakem, če se tiči kamen na Vrhniki ne laže, so Kraševci do malega vsi Notranjci in Primorci sploh, celo Divačani in Sežanci!

Naša kraška domovina je torej velika in bi morala imeti lastno republiko s sedežem v Duvovljah, kjer je dober teren. Zdaj pa naj jaz, ki se na zemljepisje toliko razumem kot zrak na boben, verno in dostojno opišem Kras in Kraševce in to na treh ali štirih tipičnih straneh. Ne bo šlo, ljubi moji. Morali boste poiskati drugega. Valvatorja. Samo tiste drobne posebnosti bom povedal, ki jih tujci stoji svoja črna očala nikoli ne zagledajo. Za vse ostale resnice si pa umijem roke, kar je mnogo za te pasje dneve, ko so vsi naši kralji suhi.

ZANIMIVOSTI PO SVETU

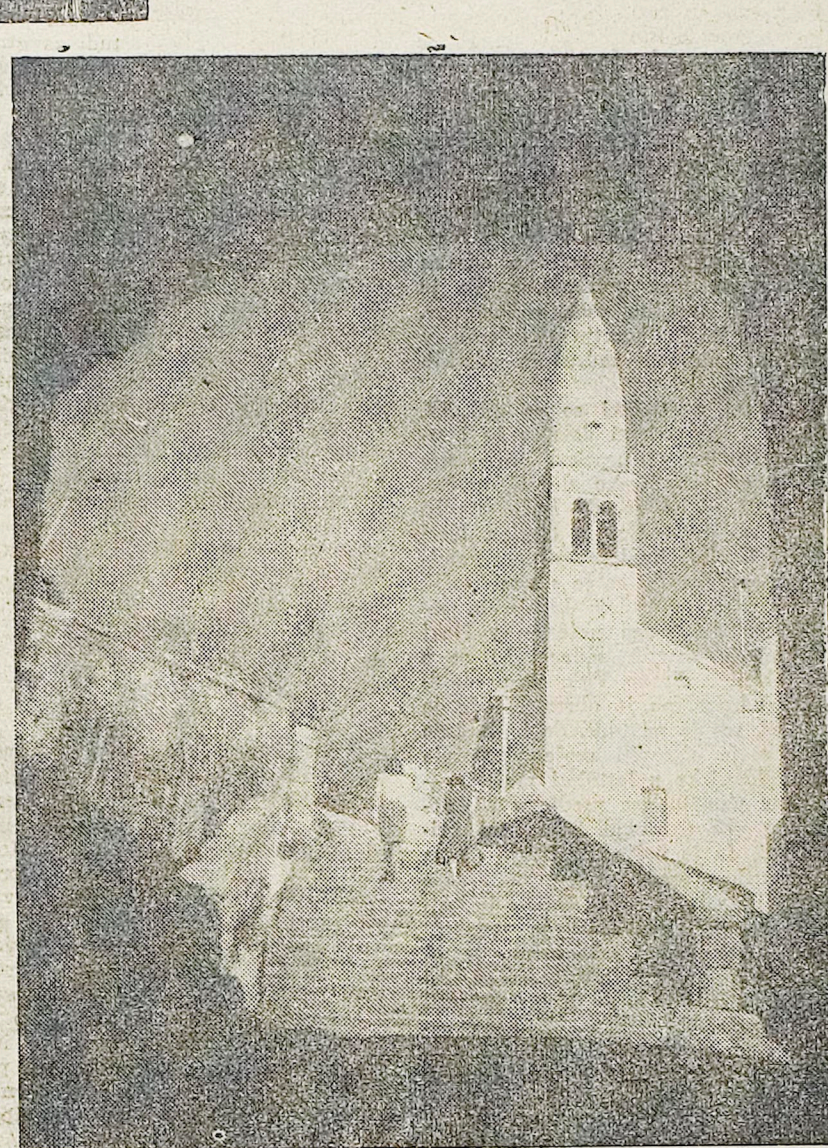
NOV REKORD V PREKOOCANSKI PLOVBI

Ameriški prekoocanski parnik »United States« je dosegel nov prekoocanski rekord. Ocean je preplul v treh dneh, 10 urah in 40 minutah, s povprečno brzino 35,65 vozlov. S tem je bil izboljšan dosežani rekord, ki ga je imela britanska ladja »Queen Mary«, za 10 ur. Potniki, ki so bili nagajeni pod zaprtim poveljniskim mostom, so navdušeno zaploskali, ko je sirena naznanila, da je bil dosežen nov rekord. Na krovu je bilo 1660 potnikov, večina Američanov.

NAPRAVA ZA UMIVANJE GLAVE BREZ VODE IN MILA

Pred kratkim so izumili napravo za umivanje in masiranje glave, ki omogoča umivanje las brez vode in mila. Gre za napravo, v kateri so kombinirane lastnosti aparata za masažo kože in aparata za vsrkavanje prahu, podobnega tistemu, ki ga uporabljamo za čiščenje prostora. Umivanje, ali bolje rečeno čiščenje las se opravlja na ta način, da napravo naladimo prstom na lase, nato pa jo po laseh premikamo sem in tja.

Med premikanjem naprave se koža za odlično masira, kar je zelo koristno za rast las, hkrati pa pobere tudi najmanjše delce prhljaja in raznih smeti. Na ta način ohranimo lase vedno čiste in z lepim leskom. Glavo umijemo le na vsakih

STANJEL

Imel sem nekaj prijatelja, ki se je ob vsaki priložnosti udaril po prsih in rekel: »Sem Stajec in sem ponosen, da sem Stajec!« Znal je namreč tudi nemško. Jaz nemščine ne znam in je ne razumem, slišim jo pa zelo dobro, če jo kdo v bližini toči. Ne bo šlo, ljubi moji. Morali boste poiskati drugega. Valvatorja. Samo tiste drobne posebnosti bom povedal, ki jih tujci stoji svoja črna očala nikoli ne zagledajo. Za vse ostale resnice si pa umijem roke, kar je mnogo za te pasje dneve, ko so vsi naši kralji suhi.

Zakaj? Bili ponosen na nekaj, kar je neizogibno, ni nikakršna zasluga. Niti kraljevski princ bi ne smel biti ponosen, če ga je storklja po sreč-

nem slučajno zanesla v kraljevsko hišo. Ponosen sem na naš žilavi rod, ki zna izbežati svoj črni košček kruha iz skalnatih špranj in je navzlic temu zmeraj vesel in dobrovoljen in včasih celo zapoje kakor sraka. Pardon, prosim! Srak ne Krasu ni! Vsaj odkar so šli Lahni od na glas govorili. Upam se pa ob vsaki bližnji tujci reči: »Kraševci sem in sem ponosen, da sem Kraševci«.

Zakaj? Bili ponosen na nekaj, kar je neizogibno, ni nikakršna zasluga. Niti kraljevski princ bi ne smel biti ponosen, če ga je storklja po sreč-

NOVA VRSTA NARKOZE

V neki angleški bolnici so pred kratkim izvedli dve kirurški operaciji, pri katerih so uporabili novo vrsto narkoze. Gre za novo anestezijsko sredstvo, sestavljeno iz žlahtnega plina ksenona in kisika, v razmerju 1:5. Pri uporabi novega narkotičnega sredstva so ugotovili več izrednih lastnosti: bolniki so bili umrtvljeni že po treh minutah po začetku vdihavanja, dosežena je bila popolna neobčutljivost za bolečino, zbudili pa so se mnogo hitreje in brez nevarnih posledic, ki so pogostejše pri drugih vrstah narkotiziranja.

NAJVEČJI PLINOVOD NA SVETU

Pred kratkim so končali s polaganjem cevi za prenos zemeljskega plina iz Patagonije (ekvinski konec Južne Amerike) do Buenos Airesa. Tako so zgradili največji plinovod na svetu, dolg nad 17.000 km. Zemeljski plin love v cevi na petrolejskih poljih v Patagoniji, odkoder ga odpravljajo do Buenos Airesa po ceveh, ki so podobne naftovodom za odpravljanje petroleja. Po teh ceveh bo dobil Buenos Aires vsak dan milijon kubičnih metrov plina, ki ga bodo uporabljali namesto svetilnega plina v industriji in za potrebe gospodinjstva.

Kar bom šla po škal vode? Za prašice je že kje kakšna mala luža. Krave pa morajo iti v vsaki kral, da se napijejo. Voda v kralu je gnojica. V njej si krave izpraznijo črevo in mehur in potem vendar pijejo to brozgo in so videti zadovoljne. Ko pride kraška krava do čiste vode — tako pravijo — je niti ne pokuši. Ne mara zanj, ni dovolj »zmagalna«!

V teh in še slabših prilikah živi kraško ljudstvo in je vendar polno vredine in veselja. Ali ne smem biti ponosen, da k temu ljudstvu spadam tudi jaz? Redek je Kraševci, ki se zna pridružit v madonisti, čeprav ni hudo veren. V hladnokrvnosti bi bil pa lahko za vzor »flegmatični« Angležem. »Veš, mati, če ne bo še par dni dežja, ne bomo imeli zrna fižola, niti »glavice« koruze in krompir bo kakor lesnaki.« »Eh« odgovarja žena, »če ne bo, pa ne bo! Sto zlatih cekinov ne bo škodelo«.

Kmalu po zadnji vojni, ko je bila domovina najbolj ubožna, sem sedel za mizo pri figovcu v Ljubljani in čakal kosila. Fižol in kisto zelje brez kruha — to je bilo vse, kar so imeli. In ko sem čakal, so k sosednji mizi »zavrnili« tri debele knetice z velikimi krompirji. Naročile so tri velike vrčke piva (pozneje tega se in šlo). Potem so se začela čudovita predstava, vredna da jo ovekovečim. Iz prvega cekarja pride na mizo velik hleb čisto belega kruha. Potem se prikažejo pred vsako tri trdo kuhana jajca. »Hej, natekarica!« Dejite nam no malo solik! Ko so jajca izginila, se prikaže velikanska kepa narezanega pršuta. Dovolj bi ga bilo za osem ljudi! Z velikim občudovanjem so gledali gostje, kako ta izginja. Ko je srednja od treh stislila prazni papir v kupo, pravil ona na desni: »Dajmo se tole malo prigrizniti! In je postavila na mizo nov zavoji, ki je vseboval, kot smo kmalu videli, skladanico opahane kuretine! »Hej, keltarica — še pive gor!«

Ne rečem, saj se morda te debele goste niso vsak dan tako krmile, vendar so vsaj v tem slučaju zaslužile, da bi jih nekdo temeljito oklofutal. Brez dvoma so te pri obvezni oddaji dvigale največji krik. Zdaj pa poglejte kraško mamico in jo žanes, ko si lahko v gostilni izbira!

»Krožnik juhe, prosim! Saj je nisem potrebn, ne, vendar nekaj toplega mora človek popiti! In jo dobi, vzame iz žepa skorjo kruha in ga podrobi v »šupok«.

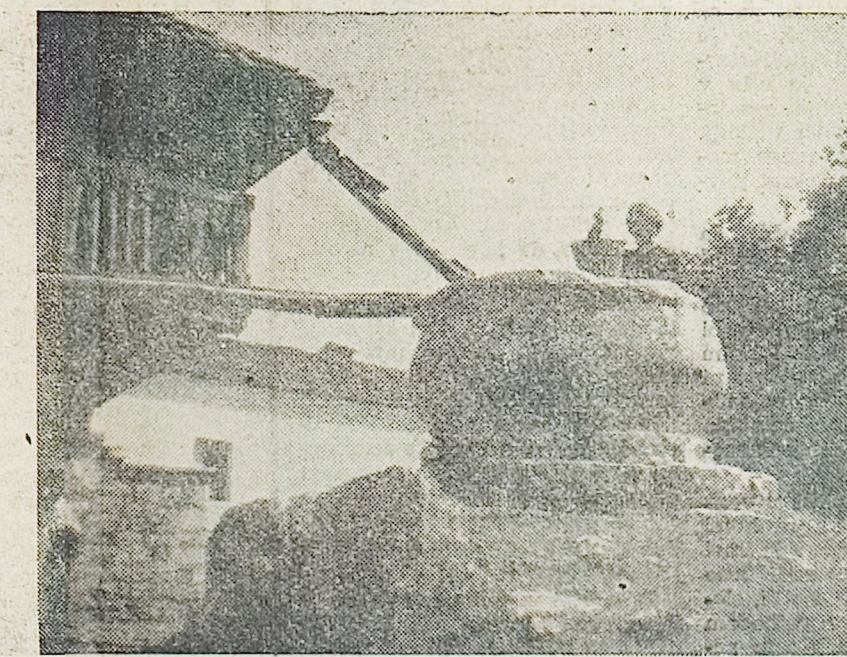
»Ali boate še kaj, mamca? Imamo meso s praženim krompirjem. Pa trije imamo še. Ali bi radi košček sira?«

»Oh, ne. Kar zadosti mi je. Juha je pa bila zares dobra. Le ta malo čaš pivu bi še rada in potem plačam«.

Ne bi kalica niti pive, pa se ji udi da bi to bilo proti gostilniškim obredom. Plača in odide s težkim sram, ker si očita, da je s takim razkožjem kot je »šupok« in pivu le preveč zabavala.

V knjigi »The Eagle and the Root« — Orel in korenine pravi Louis Adamci o svojem domu na Dolenskem: »Dvanajst gnat je vrtilo v dimu ...« To je bilo pred trideset leti, v času največjega potamiranja. Kdo zakolje pri nas majmaj šest prašice v enem letu? Pokažite nam ga, da gremo gledat!

In navzlic temu bo kraška mamica postregla tupega gosta tako, da se mu ne bo niti sanjalo, da je v hiši beda. In zato, glejte, sem ponosen, ker pripadam temu rodu!

KRAŠKI VODNJAK

Pa nismo nikakoli nedolžni Alojziji. Polno grehov je v nas, ni pa v nas zlobina. Naša sedišča nimajo opravka s kraškimi zločinci. Povprašajte ljudskega tožila in povedat vam bo, da je v kolikor se kriminala tiče, tad povsem odveč. Razposajeni pa smo, da se bogu smili Poslušajte slavnostno gesem Kraševca:

»Pej se tu vam bom povedov, da sem žlahtnega stanu. Očeta so obešili in mater glih taku! Moji štirje bratje so vsi lumpi-tatje in jest sem glih taku! Moja sestra Jerca je vzela konjederca, zato je nas vse sram! Doma pa sta še dve ostali in obe sta se skrbali ... Pomagaj, dežuš, nam!«

Ne morem pošteno končati tega spisa. Potrebna so mu še mnoga poglavja iz bližnje in davne preteklosti. Ni res, na primer, da stojijo Benečke na vseh naših davnih gozdovih. Res pa je, da so jih Benečani izžepali in izvozili na svojih ladjah v tuje dežele. Res je tudi, da je vladala po Krasu nekoe laška skultura v obliki laških grofov, ki so se s tem opikovali in davili naše prednike kakor volkovi. Kmalu bo sto let, kar so šli poslednji od tod. Zakaj nimamo Kraševci romancopisa, ki bi zbiral nekak teh zgodbo iz prahu preteklosti? Točnino se v tem oziru srečnejši! Bogata kraška flora tudi čaka botanika, ki jo noče od nikoder biti. In kraške jame in »dolince«? Znanstveniki, kje ste?

IVAN RENKO VOJKOV VOD

Sovražnik je imel povrh še prednost, da je točno vedel za število naših in vsaj približno je poznal tudi oborožitev in druge podrobnosti, ki so v takih primerih odločilne važnosti. Našim se pa za sanjalo ni o tem, s kakšnim številom vseh imajo čeda. Umaknili so se; po slabi, še po dnevi kmaj prehodni stezi, so se naši vrnili nazaj v Vipavo. Našli smo se na zbornem mestu v vinogradu iznad Slapa v Vipavi.

V tem spopadu je padel smotno zadet tovariš Mihec. Naslednjega dne so našli našo njegovo truplo in ga odpeljali v Vipavo. Na vsak način so hoteli zvedeti, kdo bi to bil, a jim navkljub njihovem prizadevanju ni uspelo. Ljudje, ki so to varila poznali, so molčali, ker so se zavredali, da fašiste do razina zaradi tega, da bi lahko izvajali represalije nad družino in sorodniki padlega partizana.

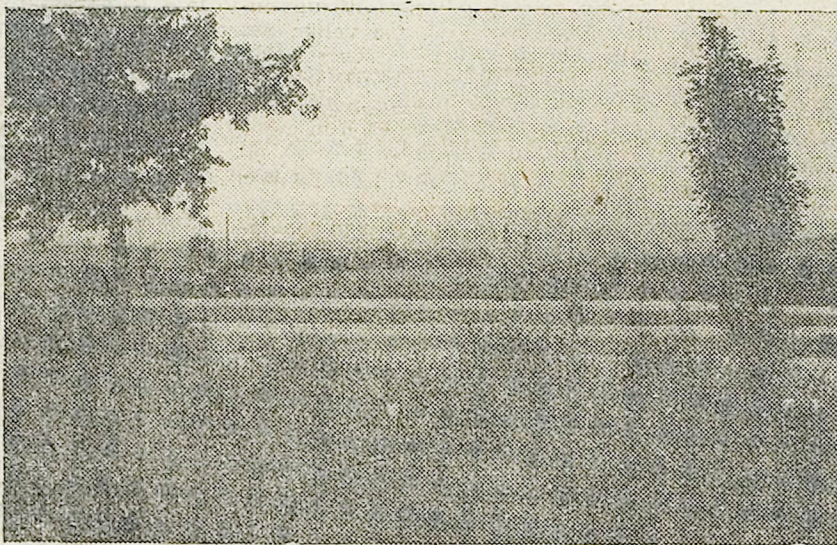
Vojkov vod je dal prvo žrtev iz svojih vrst.

Vrnilo smo se v Zgornjo Brancico in se utabotili v hribu pod Stanjelom. Od tukaj je, kmalu po teh dogodkih, odšla naša patrulja čez bivoš italijansko-jugoslovansko mejo z namenom, da vzpostavijo zvezo s partizanskimi enotami v Notranjski Sloveniji. Poslednja ofenziva, ki so jo izvedli fašisti na Notranjskem in Dolenskem, je namreč trenutno onemogočila redno vzdrževanje te zveze in smo bili že nekaj časa

Velika suša na Krasu

Kraševcem letos spet huda prede: najprej je v mnogih krajih slana poizgala in oneposobila sadno drevje in vinsko trto, nato pa je nastala velika vročina in suša. Že tri mesece ni bilo poštenega dežja. Zaradi tega skoraj ni bilo nobenega sadja, pa tudi za grozdje, v kolikor ga že ni prizadela slana, je vprašanje, če bo kaj iz njega, ako v najkrajšem času ne pade dovolj dežja. Zaradi suše je žito zelo slabo rodilo. Ljudje zanjo kar ponoči pri luni, ker je podariti nezmožna vročina in se žito kar lomi. Krompir ne bo vrzel niti tretjine lanskega pridelka. Tako je KZ v Orleku na njivi,

kjer so pričakovali kake tri vagone krompirja, lahko pobrala vsega en vagon in še ta je bil tako droban kot žiske. Problem bo nastal tudi za živalsko krmo, ker je sonce popolnoma požgal travo in bodo ljudje lahko le malo nakosili, vsekakor premalo, da bi lahko pokrtili živali čez zimo. Če se vreme ne bo kmalu spremenilo in ne bo padel dež, bodo posledice za itak revni in vsakosti pasivni sežanski okraj lahko katastrofalne. Vsekakor bodo prizadeti morali imeti konkretno pomoč ljudske oblasti, da bodo lahko prebrčili največje težave, izvirajoče iz slabih vremenskih prilik. Brko

TAKO JE OB SUSI NA KRASU

IVAN RENKO VOJKOV VOD

brez vsakih vrti. Na poti so se odpravili Saša, Slavko in Majko; do Cola in še približno uro čoda naprej, pa smo šli zraven še trije, da tu dvignemo lahko strojnico, ki jo je Saša ob neki priliki prinesel nekje iz Dobčevitov in jo tu stical.

13. julija zvečer smo trije odšli v Spodnjo Brancico zaradi nekoga paporja za čistošti. Patrulja je vohila Vojko. V tem času smo spet tabornili v žyaskih hribih, le nekoliko nižje ob cesti Vipava—Stanjel.

Ni se še dobro spustil mehak, ko smo že pri prvih hribah. Tu smo se dogovorili, da jo mahneho kar po glavni cesti in da se ne izgubimo vasi in hiš. Na dvorščaki so se v večnem hribu pogovarjali naša. Poslednji delavci so se vračali iz vinogradov in polji. Hrdili smo vsebu po cesti in pozdravljali:

»Smri fašizmu!«

»Bog daj, bog daj, faršije,« so po domače vračali pozdrave.

Ko smo prišli na križišče cest Spodnja—Zgornja Brancica in Stanjel—Ajdovščina, je bila že noč. Vojko se je zaustavil:

»Tu čez gre glavna telegrafska in telefonska linija na Kras. Čez kakšno dan bomo prišli in posekali drogove ter odnesli žito. Ker smo že tukaj, pa si bomo ogledali klet točno stroje drogov, da nam ne bo treba drugje iskati čkoti. Jaz grem malo na to stran proti Stanjelu, ti, Peter, pa poglej proti Stanjam, Jakec, ti pa kar počakaj, da se vrneva« se je obimil k meni.

»Prava« sem v šali odgovorila Bom s strojnico tu pri kapeli držal zasedo.«

Nismo naredili niti dva koraka v svojo smer, ko je nočno čtivo preskakal poziv:

»Alto lala«

»O vraga! se je še komaj utegnil začuditi Peter.

Zablika! se je in zaropotalo po nas. Stročili smo v jarek na zgornji strani ceste. Vojko je že odgovoril z ognjem.

Bliskovito sem povlekel za ročico strojnico in sprožil — nič.

Drugič spet nič!

Postajalo mi je vroče. Izra kapelice so že etopili trije ali štiri kvadrati. Ochrabreni od razmeroma majhnega odpora z naše strani — ogenj iz dveh puski je bil nič nasproti streljanju z njihove strani — so prodirali naprej. Bili so še komaj pet korakov od nas. Iznad ceste so drugi streljali na nas in strelji so se oglašali tudi že za nami. Levo pa, pod nami, je bil globok jarek in umik v to stran nemogoč.

Tako je namreč »raportirale« komandirja, ki je hotel vedeti, kako vse poteka na terenu. Sedaj pa je plačeval na svoj »šepeta« in sploh v breg kakor lokomotiva.

Potrkali smo skrito strojnico in še nekoliko posledje. Pred njo se tako nismo mogli vrniti. Saša je s tovariši že kmalu gopoldno krenil dalje čez Nov svet.

Mi smo se vračali približno po isti poti in proti jutru prinesli strojnico v čelo. Ker doslej nismo imeli nobenega razumnežnega orodja, je strojnica predstavljala res

STENDHAL:

VEST

Stendhal, francoski pisatelj, se je rodil v Grenobleu 1738. in je umrl v Parizu 1842. Njegovo pravo ime je bilo Henri Beyle. Stendhal je eden prvih realističnih pisateljev v francoski književnosti, čeprav je pisal v dobi, ko je bil romantizem v največjem razmahu.

Od njegovih del sta najbolj znana njegova romana Le Rouge et le Noir (Beli in črni), ki ga imamo tudi v slovenskem prevodu, in pa La Chartreuse de Parme (Parmška kartuzija).

Stendhal je originalen pisatelj, tenkočuten analitik čustev in strasti osebnosti, ki jih opisuje in se odlikuje predvsem v svojih delih z iskanju psihološke resnice.

Predkristajšnjem sem šel na sprehod proti janskemu mostu, v smeri Mavsove poljane. Pihel je močan veter. Sežana je bila razbuzvana in me je spominjala na morje. Zasladoval sem s pogledom majhno ladjo, naloženo do roba s peskom, ki je bila na čm, da zaplava pod zadnji obok mostu, na drugi strani Seine, ob nabrežju Boni-Hommes.

Naeenkrat se ladja prevrne. Videl sem lažjarja, kako poskuša plavati, vendar je bil pri tem zelo neroden. — »Ta nercija bo še utonil!« sem si dejal. V prvem hipu sem pomislil, da bi skočil v vodo. Toda star sem že sedemdeset let in nevarnost me muči, mraz pa je bil zelo crier. — »Nekdo se bo vrzel v vodo na drugi strani!« sem previdno računai.

Proti svoji volji sem še dalje opazoval, kaj se bo zgodilo. Človek se je spet prikazal iz vode. Kriknil je. Oddajlji sem se nagnol. — »Bil bi v resnici velik norec!« sem si govoril, »ko bom prišel na posteljo s težkim revmatizmom, kdo me bo prišel obiskal, kdo bo skrbel zame? Umiral bom od dolgega časa, sem in zaguštem, kot lansko leto. In zakaj si je ta prismeda izbral poklic lažjarja, če ne zna plavati? Sploh pa je bila njegova ladja preveč natovnjena.«

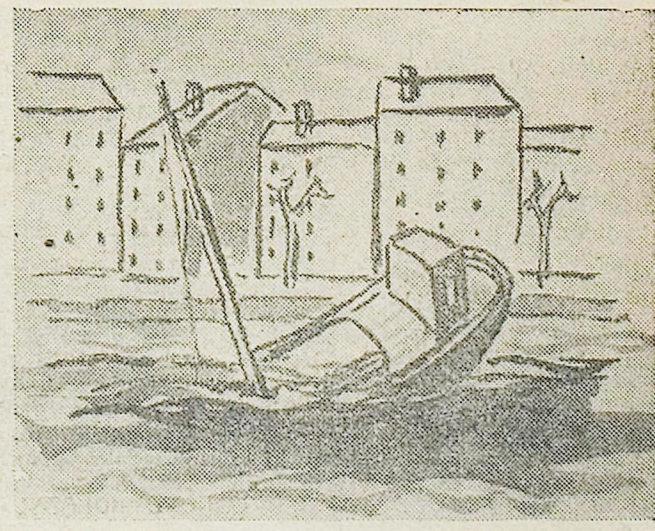
Bil sem že močnejše padeset korakov od Seine, ko zaslišim znova krik lažjarja, ki se je utapjal in ki je klical na pomoč. Pospešil sem korake: »Naj ga vrag vzame!« sem si dejal in začel misliti na druge stvari. Naeenkrat se nekaj oglasi v meni: »Poročnik Louat! imenujem se namreč Louat!« ti si spodelež, za čim ure bo ta človek utonil in tebi bo vse življenje njegov krik zvenel v ušesih.« — »Podlež! Podlež!« je govorila v meni previdnost, »to je kaj lahko reči. Kaj pa onih sedemdeset let dni, ki sem jih zaradi revmatizma lani prebil v postelji? ... Naj ga vrag nosi! Lažjar mora pad znanj glavar!«

Mahnli sem jo maglo proti Vojaki šoli. Tudi iznenada nek glas »pogovoril« v meni: »Poročnik Louat, vi ste strahopetec!« — Ta beseda me je zadel v živo. — »Oho, to je pa resna zadeva!« sem si rekel ter začel teči proti Senki. Ko sem dospel do obale, sem v trenutku vrzel raz sebe sunkniti, hlače in skornje. Bil sem najsrčnejši človek. — »Ne, Louat ni strahopetec, ne in neta sem glasno ponavljal.

No, tako sem brez težave rešil človeka, ki bi bil utonil brez moje pomoči. Dal sem ga prenesti v toplo posteljo, kjer je kmalu prišel k sebi.

Potem pa sem se začel bati za sebe. Dal sem tudi sebi pripraviti dobro pogreto posteljo ter si dal celo tole dogniti z žganjem in toplo flanelo. Bilo je vse zaman, nič ni pomagalo, revmatizem se je spet oglašil. Ni bil sicer tako hud kot lansko leto in tudi bilan misim bil prav hudo, vražje hudo pa je bilo do, da sam se pošteno dolgočasil, ker mi ni nihče prišel v obiske.

Kaj me je naglalo, da sem napravil to dobro delo? Na mojo vero, bil je strah pred prezlorim, bil je tisti glas, ki mi je dejal: »Poročnik Louat, vi ste strahopetec!« — Kar me je osupnilo, je bilo to, da me takrat glas ni klical: »Vi ste strahopetec!« — Cim sem se zavedal, da lahko rešim tega nesrečnega, ki je postal moja dolžnost. Preziral bi se za samega sebe, če ne bi bil bil v vodo ...

Nad 6200 obiskovalcev Ljudske univerze

Ljudskoprosvetno delo med prebivalstvom sežanskega okraja je zelo intenzivno. Pozna se, da odgovorni činitelji polagajo veliko važnost na splošno ljudsko izobrazbo. Veliko vlogo ima pri tem posebno Ljudska univerza, ki se je v okrajnem merilu uvrstila med najboljše v Sloveniji. V 33 krajih sežanskega okraja je skupaj 43 predavateljev imelo 109 predavanj iz najrazličnejše tematike. Največ predavanj je bilo v sami Sežani, pa tudi najbolj obiskana so bila. Predavanja je poslušalo skupaj 6278 ljudi.

V sežanskem okraju je 19 prosvetnih društev. Med njimi so najbolj aktivna v Sežani, Lokvi in Divači. Društva imajo 54 raznih sekcij, kot so pevski zbori, dramske skupine, recitacijski zbori, folklorne skupine, lutkovni krožki, godbe in izobraževalni odseki. Vsa društva imajo okoli 850 aktivnih in 500 podpornih članov. Letos so v 24 krajih okraja nastopila z 18 igrami. Med najbolj uspele lahko štejemo Goldonijeve »Primorske zdravice«, ki jih je vodstvo Kranjca Mira podal SKUD Sežana.

V okraju sta tudi dva MKUD, aktivna pa je tudi pionirska sekcija SKUD v Sežani. Razveseljiv pojav je povečana skrb za aktivizacijo mladine na kulturnoprosvetnem področju. To velja posebno za Sežano, kjer SKUD vzgaja nov kader med mladinci, kar zagotavlja nemoteno delovanje SKUD v bodočnosti.

Po vsem okraju je bilo v zimski sezoni več raznih tečajev, ki so od-

lično uspeli. Organizirala jih je Ljudska univerza in predstavljajo dokaz več, kako potrebna je tudi te vrste dejavnost na terenu. Naše- mu človeku je treba na različne načine posredovati znanje in prav ta- ki tečaji so morda za to najbolj prikladni.

V sežanskem okraju deluje 39 javnih knjižnic, od katerih je največja v Sežani. Ta ima sama že nad 4000 knjig, skupno število knjig pa je okrog 8000. Izpopolnjevanje knjižnic je običajno zavrta visoka podražitev knjig. Zdaj dobiva redno vse izišle stvari samo knjižnica v Sežani, ki dobiva sredstva iz okrajnega proračuna. Knjižnice bodo imele še izredno važno vlogo pri izobraževanju našega človeka tudi na vasi, zato bodo morali občinski odbori misliti tudi na to, da preskrbijo sredstva za izpopolnitev občinskih ljudskih knjižnic in zagotovijo njihovo redno poslovanje.

Veliko težavo pa predstavlja v okraju pomanjkanje primernih prostorov za nastopanje raznih kulturnoprosvetnih skupin. Posebno v Istri jih ni in morajo razne prireditve biti kar v šolskih prostorih, ki pa največkrat niti za sestanke niso prav primerni. Tudi to je eden važnih vzrokov, zakaj se ljudskoprosvetno delo v Istri ne more prav razviti. Temu vprašanju bo treba posvetiti še precej truda, če naj se tudi Istra dvigne na vsaj približno kulturno raven z ostalimi predeli okraja in Primorske na splošno.

Nanizal sem samo nekaj primerov

iz kulturnoprosvetnega življenja sežanskega okraja. Morda je to preveč bežna slika, da bi si človek ustvaril pravo mnenje o tej situaciji na terenu, zato pa bomo o teh problemih sežanskega in tudi drugih okrajev še pisali v naših prihodnjih števil- kah. Brko

V istrskem kamnu bo upodebljeno trpljenje in svoboda slovenskega naroda

Ljubljanski park Tivoli je odet v zeleno poletno oblečilo. Vrbe žaluj- ke sklanjajo svoje ozelenele veje nad tivolijskim ribnikom. Snežno- bela labuda dostojanstveno plavata po vodi. Otroci in drugi obiskoval- ci vabljajo Ljubljance v vrt Tivolijski da občudujejo krasote, ki jih narava razkazuje v poletnih me- secih.

Dva moža se za vse naravne le- pote včasih skorajda ne zmenita. Skoraj temačni kiparski delavci, ki jo imata v »Sviciariji«, poslopju poleg tivolijskega letnega kina, sta zatopljena v svoje delo. Karel Pu- trih in Zdenko Kalin, znana sloven- ska kiparja, upodabljata tu v istr- skem kamnu trpljenje in svobodo slovenskega ljudstva. Mesece že tra- ja njuno delo. Iz ilovice sta zgenila 12 figur 4 vogalnih podstavkov za »Spomenik žrtvam« pri Sv. Urhu. Ko so bile obdelane v mavcu in ko sta našla primeren kamen za to, sta začela s klesanjem. Kamen za »Spomenik žrtvam« sta iskala na Hvaru, Braču in končno sta ga od- krila v kamnolomu San Stepan v Istri.

Za drugi »Doberdoba« slovenskega ljudstva bo to dostojni spomenik. Stirje vogali, podstavka za »Spome- nik žrtvam« imajo 12 figur v narav- ni velikosti. Na vrhu podstavka pa bo zaključna skupina partizanov in ljudstva odlita iz bronu ter bo ka- zala svobodo in zmago slovenskega ljudstva nad divjanjem fašizma. Fi- gure vogalnih podstavkov pa ka- žejo trpljenje ljudstva. Vogalni re- liefi in zaključne skupine bodo v naravni velikosti.

Stirje vogalni plastični reliefi bo- do poznim rodovom pričali, kaj vse je moralo naše ljudstvo pretrpeti pod okrutnim fašističnim škornjem. Relief Karla Putriha: »Begunci« je pretresljiv. Mati z otročičkom v na- ročju, z muko v srcu zapušča rod- no grudo. Mož se še poslednjč ozi- ra nazaj na zemljo svojih očetov ki jo mora zapustiti v begu pred krvoločnimi fašisti. Drugi relief Karla Putriha govori o tovarštvu in skrbni za ranjene. Zena nudi svojemu ranjenemu tovarišu okrep- čilne pijače, medtem ko je ta v mu- kah naslonjen nanjo in na tova- riša. Relief kiparja Zdenka Kalina »Talcia« bo spomenik tisočim tal- cem, ki so s svojo krvjo napojili slovensko zemljo. Izraz žene, ki jo še ni zadel strel v prvi kaži, da ji ni žal za vse to, za kar je bila pre- lita kri. Drug relief Zdenka Ka- lina »Mučenik« pa je spomin na pre- tresljive slike mučenja. Dva od mu- čencev sta že omagala in se zgru- dila, tretji, ki ima roke privezane na prečki, pa s svojo postavo in izrazom izraža odpor proti preli- vanju nedolžne krvi.

Jeseni bo v Kopru razstava zgodovinskih dokumentov

Zgodovinsko društvo v Kopru je usmerilo svoje plodno delovanje v zadnjem času predvsem na zbiranje gradiva za zgodovinsko politično raz- stavo, ki bo jeseni v Kopru. Člani društva so v koprskem mestnem ar- hivu odkrili mnogo listin in doku- mentov, ki so zelo važni za razisko- vanje slovenske preteklosti Istre. Pred časom so odkrili 130 glagolskih listin, ki so bile uvezane v razne knjige in registrirane pod drugim imenom. Te dokumente, ki so prav- nega značaja in izvirajo iz leta okoli 1700, raziskujejo sedaj strokovnja- ki iz Ljubljane. Pisali so jih fran- čiškani tretjerdniki v samostanu sv. Gregorja v Kopru. V zadnjem času so našli v mestnem arhivu pet zvez- kov pridig iz leta 1800, pisanih v slovenščini v koprskem samostanu. Našli so tudi večje število dvojezi- nih letakov, tiskanih v koprski ti- skarni za časa avstrogrške monar- hije.

Solske počitnice so se začele. De- lo v šolah je zaključeno, učenci in dijaki so odšli na potreben oddih. Osnovnošolski otroci odhajajo v po- čitniške kolonije. Letos so odbrani za kolonije predvsem otroci, ki so šibkega zdravja, da si v primernem podnebnju ter dobro nego zavaruje- jo in izboljšajo ogroženo zdravje.

V letošnjem šolskem letu je bilo delo v naših šolah naporno, toda že smotno in ni bilo usmerjeno le na najosnovnejše učne predmete. Otro- ci osnovnih in osemletnih šol so de- lovali tudi v raznih krožkih, kakor pevskem, igralskem in drugih in to razširjeno delo jih je dosti bolj pri- tegaovalo k šolskemu delu.

Tuji izkoriščevalci so si želeli in tudi hustvarjali neuke ljudi. Uspelo jim je. Prav v našem okraju je za posledico ostalo mnogo nepismenih ljudi, ljudi, ki so z odporom gleda- li šolo, kar delajo še danes in ne čutijo potrebe po izobraževanju. Nič nerazumljivega ni, če je bila nekaterim očetu in materi šola od- več in so lastne otroke ovirali pri učenju. Sami brez osnovne izobraz- be niso videli, da je njihovim otrokom izobrazba nujno potrebna. Otrok torej k pouku redno niso po- šiljali in število šolskih zamud je bilo leto za letom zelo visoko. Za- mude so še letos zelo visoke, saj je le v osnovnih šolah 33.233 dni za- mujenega pouka. In prav tu je letos zelo viden uspeh. V primerjavi z lanskim šolskim letom je letos manj 8.000 zamujenih dni šolskega pouka in kolikor je manj zamud, toliko se je prav gotovo lahko izboljšal učni uspeh. In res je tako! Letni račun- ski obračun je pokazal letos 6% boljše uspehe na osnovnih šolah kot smo jih imeli lani, v višjih razredih osemletnih šol pa je uspeh še vid- nejši, čeprav je doslednejše šolsko delo stavljalo učencem in učenkam

večje zahteve. Uspeh sam pa v šte- vilkah ni toliko viden, zaznavnejši je v temeljitejšem znanju otrok.

Tudi letos je še veliko otrok, ki niso z uspehom zaključili šole. Od vsakih 100 otrok bo moralo v pri- hodnjem šolskem letu do 34 otrok ponavljati razrede osnovnih šol, v višjih razredih osemletnih šol pa bo moralo ponavljati razrede le malo manj kot polovica učencev in učenk. Krivi so največkrat starši, ker niso redno pošiljali otrok v šo- lo.

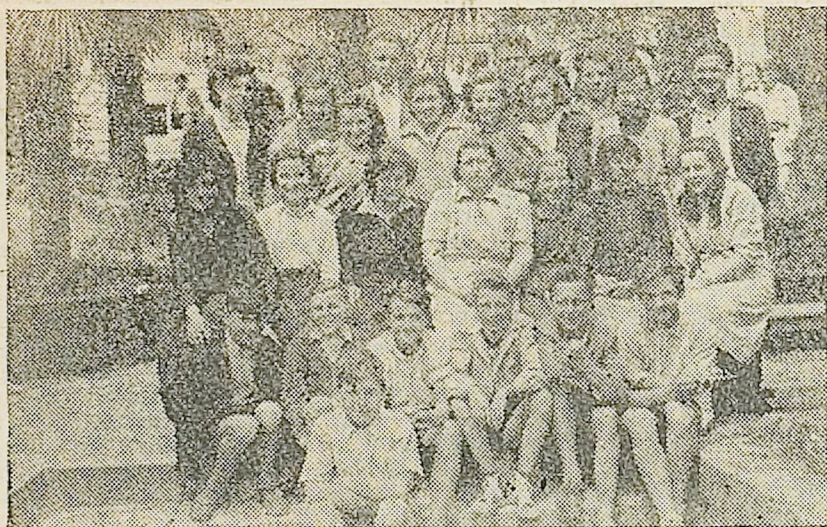
Od vseh prej navedenih zamud je polovica zamujenih dni brez tehtne- ga ali opravičljivega razloga. Letos se je že dobro odpravilo »praznova- njau, toda vendar je še mno- go staršev, ki praznujejo številne cerkvene praznike, ki jih je duhov- ščina sama odpravila in jih Cerkev v Sloveniji za stare Jugoslovije ni več štela med »zapovedane prazni- ke«. Opustimo neopravičeno zamu- janje šole, pa bodo zamude manj- še v prihodnjem šolskem letu za 17, pa tudi preko 20.000 dni. Kolikor bo manj zamud, toliko boljši bodo šol- ski uspehi in toliko boljše in teme- ljitejše bo znanje naših otrok in bo- doče družbe. Ne le z golo močjo, tudi z znanjem si bomo olajšali tež- koče dela in s tem izboljšali življe- nje. Znanje je najmočnejše orožje, zato si ga pridobivajmo.

Učiteljstvo je v tem šolskem letu z vnemo opravljalo svoje naloge. Trudilo se je v šoli, skušalo pa je tudi zblížiti dom in šolo. Prizadeva- nja so rodila lepe uspehe. Učitelj- stvo je že izreklo, da bo z delom nadaljevalo, ker se zaveda, da je izobraženo delovno ljudstvo močno. Za dvig šolstva in izboljšanje izo- brazbe delajmo vsi, ker le izobra- ženo ljudstvo bo osnova srečnejše socialistične družbe.

Nižja gimnazija v Portorožu uspešno premaguje težave

Le nekaj mesecev po ustanovitvi prve slovenske gimnazije v Sloven- ski Istri v Kopru so se odprla Istran- ski vrata za nadaljnjo izobrazbo tudi v Portorožu. V vseh petih letih od ustanovitve je morala portoroška nižja gimnazija premagati precej tež- zav in trdo orati teren, ki ga je

letih zahteval mnogo naporov od profesorskega kadra portoroške gim- nazije. V letošnjem šolskem letu je bilo precej izostankov in razmeroma nezadovoljivih šolskih rezultatov. Med letom je bilo steer več rodi- teljskih sestankov glode teh vprašanj, ki pa so bili zelo slabo obiskani,

Tretji razred se je letos najbolje odrezal.

toliko let pustošil fašizem. Prva leta je bil precej velik šolski okoliš, saj so obiskali šolo dijaki iz najbolj oddaljenih slovenskih vasi, med nji- mi jih je bilo precej iz Trsta in okolice. Razen nekaterih dijakov iz najbližnje okolice Portoroža, so vsi stanovali v dijaškem domu v Porto- rožu, kjer so si ustvarili čvrst ko- lektiv. Uspehi so bili v prvih treh letih kar zadovoljivi in večina di- jakov se je resno in marljivo po- svetila študiju.

V šolskem letu 1950-51 se je šol- ski okoliš precej zmanjšal. Z usta- novitvijo drugih gimnazij (Korte, Dekani, Smarje in Sv. Peter) so v glavnem obiskovali nižjo gimnazijo v Portorožu dijaki iz obalnega pasu, kjer se seveda najbolj pozna razna- rodovalno delo fašistov. Razumljivo je, da je tem dijakom delal jezik mnoge večje preglavice, kakor onim, ki so prišli v Portorož iz strnjeno naseljenih slovenskih vasi. Delo profesorskega kadra s temi dijaki jt bilo še toliko bolj težko in na- porno, kajti mnogi med njimi so za- rad slabega znanja slovenščine upo- rabljali doma kot običajni jezik italijanski. Pred profesorskim zbor- om je torej poleg strokovnega dela stala tudi odgovorna naloga utrjeva- nja nacionalne zavesti.

Seveda to ni edini problem, ki se je pojavljal in bo tudi v prihodnjih

kar dokazuje, da se starši zelo malo zanimajo za napredek svojih otrok in rezultati so tudi temu primerni! To obliko roditeljskih sestankov bo potrebno v prihodnje vse bolj oži- veti, pri čemer bodo morale množič- ne organizacije vse bolj pomagati kakor so doslej. Prav na množičnih sestankih bi bilo potrebno obravna- vati vprašanja šolstva in vzgoje mla- dine ter opozoriti starše na ogromen pomen sodelovanja in skupnega re- ševanja problemov med šolo in do- mom.

Kljub vsemu pa lahko rečemo, da je nižja gimnazija v Portorožu uspešno premagala vrsto težav in da uspehi niso izostali. V šestih šolskih letih je obiskalo posamezne razrede 553 dijakov iz Slovenske Istre. V prvih letih je izdelalo povprečno 80% dijakov, v zadnjih dveh letih pa 60-70%. Dijaki so se zlasti v zadnjih letih razvili tudi na kul- turno - prosvetnem področju in so letos z uspehom priredili tri igre in sodelovali na raznih prireditvah s pevskimi točkami in deklamacija- mi. Prav tako se je večje število dijakov udeležilo raznih športnih tekmovanj in telovadnih nastopov. Nedvomno je, da se bodo uspehi iz leta v leto izboljševali in da bomo s trdnim delom zacelili rane, ki jih je zadal našemu narodu v teh krajih fašistični zavojevalec.

SLOVENSKA BESEDA

28.

PREŽIHOV VORANC: DOBRO JUTRO

Tudi pri nas je bila utrkvistič- na šola, to se pravi, dvojezična šola, v kateri je bila slovenščina v prvem razredu učni jezik, med- tem ko je bila od drugega razreda dalje učni jezik nemščina. Slo- venščina je ostala le še učni pred- met. To pa je bila le takrat, ako se je zanj prigrasilo dovolj učencev. Ako učencev ni bilo do- volj, tedaj je dvojezičnost ostala le na papirju. Učitelji na naši šo- li so bili večinoma nemščurji, nem- ški hlapci, zato so skrbeli za to, da za pouk slovenskega jezika ni bilo dovolj učencev. Pouk na šoli se je nihal navadno ob štirih po- poldne, slovensko uro pa so dali od štirih do petih. Učenci so bili izmučeni, mnogim se je mudilo domov na pašo ali na kakšno drugo delo in zato se niso priglašali za slovensko uro.

Razen tega so znali učitelji še malo drug načina prisilnosti slovenski pouk. Ob vsaki priložnosti so go- vorili otrokom, da naj se le prid- no uče nemškega jezika, ker bodo z njim v življenju daleč prišli. Imeli bodo mnogo lažji kruh. Za- kaj s slovenskim jezikom se ni- kamor ne pride. Če znaš samo slovenski, si sposoben kvečjemu za kakšnega hlapca ali težaka. Ta- ka stalna propaganda se je otrok seveda morala prijeti. Ni pa se oprijela le otrok, ampak se je premočnogokrat oprijela tudi star- šev samih. V resnici je bilo v praktičnem življenju tudi res ta- ko, kakor so trdili naši učitelji. S slovenščino nisi nikamor mo- gel, ker so naš jezik takrat pov- sed preganjali.

Zato se je večkrat zgodilo, da sem bil pri slovenski uri edini učenec. Moj oče mi je namreč zabijčeval, da moram brezpogojno k slovenščini uni. Ako ga ne bi ubogal, bi me bil nabil. Z enim samim učenjem pa se učitelj ni hotel ukvarjati. Tako je dvojezi- čnost naše šole največkrat sama po sebi gremehala in oblast je dose- gla svoj smoter.

Nekoga dne smo dobili novega učitelja, ki ni znal ali ni hotel znati slovenski, dasiravno je imel slovensko ime. Dotihmal smo otroci v šoli slovenski molili, slo- venščini pozdravljali, s prihodom tega učitelja pa se je vse to ne-

hallo. Najprej smo se morali nau- čiti nemški molbi pred poukom in po njem. Potem smo se začeli učiti nemškega pozdravljanja. Imeli smo dolge vaje:

»Dobro jutro — Guten Morgen!«

»Dober dan — Guten Tag!«

»Dober večer — Guten Abend!«

Hodili smo mimo učitelja in ga pozdravljali v nemščini. Ko nam je to že gladko šlo, nas je pohvalil in rekel:

»No, zdaj ste šele postali ljud- je!«

Na cesti mam pa nemško po- zdravljanje ni šlo tako gladko iz ust kakor v šoli. Učiteljstvo smo seveda takoj vsi nemški pozdrav- ljali. Drugače je bilo, kadar smo iščevali domačine in znance. Pri teh srečavanjih nam nemška beseda nikakor ni hotela iz ust. Bilo nas je skoraj sram nemške- ga pozdravljanja. Počasi pa se je nemško pozdravljanje le udomači- lo. Jaz sem sam imel s to rečjo sila težaven položaj. Doma mi je oče spet zabijčeval, da na cesti ni- kakor ne smem nemški pozdrav- ljati, ampak slovenski. Grozil mi je s prizeminkovcem, ako ga ne bom ubogal.

»Na cesti učitelj nima kaj uka- zovati!« se je dni nad menoj. »V šoli ga ubogaj, na cesti pa ga ni treba.«

V šoli me je pestil pa učitelj, ki je takoj zvedel, če ga na cesti kak šolar ni ubogal. Imel je na žalost že med učenci take, ki so se mu prilizovali in mu nosili pošte. Kratek in malo šola je le imela uspeh. Če kakšega pol leta je naša šola vseprek pozdravljala nem- ški, čeprav je bil naš kraj napol- noma slovenski in sta tu živeli le dve nemški družini. Če je kak tujec prišel v naš kraj, je moral dobiti vtis, da je prišel v nemški kraj.

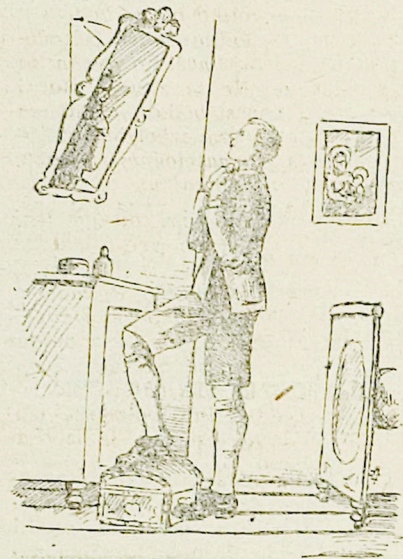
Tudi mane se je ta šolska novo- taria naposled oprijela kljub te- mu, da je oče doma rolnel proti njej na vse pretege. Bil sem že toliko razvit, da sem ljudi poznal, kdo izmed domačinov drži z Nem- ci, kdo pa s Slovenci. Če sem sre- čal na cesti kakšega Slovence, sem ga pozdravil po slovenski, če sem srečal pa kakšega nemškega pri- vzčenca, sem ga redno pozdrav- ljalo po nemški.

Tako sem tudi jaz postal človek in koroška šola je imela uspeh na celi čnti. (koniec prihodnjič)

Pražnja obleka

Svoj čas je živel mladenič, ki mu je mati naredila krasno obleko. Zlatozeleno se je prelivala, tkana pa je bila tako, da vam niti ne morem opisati. Mehka je bila in voljna. Pod vratom je šumela fantu oranžasta samoveznica. Novi gumbi na obleki pa so se svetili kakor zvezdice. Pa je bil fant neizmerno ponosen nanjo. Ko jo je prvič oblekel, je stal dolgo pred podolgovatim ogledalom. Tako je bil prevzet od lepote nove obleke, da se ni mogel ločiti od nje.

Rad bi bil nosil svojo novo obleko povsod in jo pokazal vsem ljudem. Na misel so mu prihajali vsi kraji, kjer koli se je kdaj mudil in vsi prizori, ki so mu bili znani iz opisov. Pa si je skušal predstaviti, kakšen vtis bi napravil, ko se bi prikazal v svoji krasni obleki v distih krajih. In kako rad bi se bil odpravil tako oblečen na travnik

z visoko travo, kopajoč se na toplen soncu. Samo če bi jo smel nositi. Toda mati mu je to prepovedala. Zabičevala mu je, naj skrbno pazi na svojo novo obleko, češ, da ne bo imel svoj živ dan več tako lepe in da jo mora zato hraniti in varovati in jo nositi samo ob velikih praznikih. Dejala mu je, da je to švabstvo oblečilo. Pa je vzela v roke gumb in obšla drugega za drugim s papirjem, ker se je bala, da bi jim ne potemnel sijaj in blešč. Na zapestju, komolce in drugod, kjer bi se utegnila obleka najlažje poškodovati, je našla lične našitke. Zoprno in neveselno ji je bilo to početje, toda kaj naj bi sicer storila drugega? Njeno opominjanje in prepričevanje je končno le zaleгло, fant

AUCOVA SVATBA

V hišici ob oknu muček je slonel, resno je premišljal, kam bi snubit šel.

Muc se je odločil, skozi okno je odšel, da s sosednje strehe, mačico bi vzel.

Tam nekje na prostem svatba je bila, svatje in nevesta, vse v sreči se smehljala.

Starčina bil je stari volk-mesar, oblastno se je vedel, kot omizni gospodar.

Muren jim igral je vso noč na instrument, in veverička mala je plesala balet.

Miška pa je rekla: »Brezskrben je ta dan, veselo se sprehajam, za drugo mi ni mar!«

Pesnico je napisala in nam poslala v objavo Lasič Božena, dijakinja III. razreda gimnazije iz Portoroža.

se je vdal, slekel svojo pražnjo obleko ter jo skrbno zložil in spravil. Videti je bilo, kot da se ji je že odpovedal. Kljub temu pa je še vedno premišljeval, kako bi jo oblekel, danes ali jutri ob tej ali oni izredni priložnosti ter jo nosil brez našitkov, brez papirnate prevleke na gumbih, neomejeno in z veseljem, in brezskrbnim srcem.

Neko noč se mu je, kot že tolikokrat sanjalo o pražnji obleki. V sanjah je videl, kako je odšel z enega izmed gumbov papirnate prevleke in zavoljo tega je leškarahlo potemnel. To ga je silno bolelo. Pa je gladil v sanjah ubogi, močni gumb, ta pa je še bolj temnel, drugače pa se ni nič spremenil. Ko se je fant prebudil, je bedel na postelji in še kar naprej mislil na potemneli lešek svojega gumba. Ta misel mu je venomer tičala v srcu in ga grizla. In ko mu je mati kmalu nato dovolila obleči pražnjo obleko, ga je pričela obhajati mučna skušnjava, kateri je skoraj podlegel: da bi namreč kratkoma odšel na šolski papirnate prevleke in pogledal, ali se gumb še sveti kakor poprej.

Neko noč pa se je iznenada prebudil in zagledal skozi okno mesečino. Pa se mu je zazdelo, da to ni navadna mesečina in tudi ne navadna noč. S to čudno predstavo je ležal nekaj časa v globoki dremavici. Misel se mu je nizala na misel in stvari so mu toplo šepetale v mraku. Kar se da, se je vzravnaval na svoji postelji. Srce mu je maglo bilo in telo mu je drgetalo od nog do glave. Hipoma je storil sklep. Prevzela ga je želja, da mora našiti novo obleko kakor se spodobi. Prav nič ni premišljal. Bal se je sicer, si no bal, toda bil je vesel, prevesel.

Ugankarjem

Zdaj pa so na vrsti naši ugankarji! Povedati Vam moram, da je prišel cel kup pisem, toda ko sem jih pregledal, sem na mojo veliko žalost opazil, da so med njimi samo tri pravilne rešitve! Malo križanko in Lešnike so pravilno rešili sledeči pionirji: Košič Andrej iz Ljubljane, Ciglič Marjan iz Ajdovščine ter Katka in Tomaž Salamun iz Kopra. Prejel pa sem še eno pismo Katke in Tomaža. V njem so bile rešitve iz 24. številke »Slovenskega Jadrana«. Bile so popolnoma pravilne, toda pisemce je prišlo prepozno do mene in zato jih šele danes objavljam. No, ker so bile danes samo tri pravilne rešitve ugank, sem izbral samo enega dobitnika nagrade. Zreba je določil Katko in Tomaža Salamuna. V kratkem bosta prejela lepo knjižico v nagrado. Vsi ostali pa, ki niste topot pravilno rešili ugank, nikar ne vrzite puško v koruzo. Pravi pionirji morajo biti vztrajni in korenjaški in takle majhen neuspeh jih ne sme razočarati! Poskusite spet danes srečo! Povem Vam, da je stric Miha nakupil celo vrsto prelepih, čisto novih knjižic, ki čakajo na srečne izrebanke! Tako lepe so, da jih še sam po cele dneve bere! Povem vam še to, da so vredne, da se pošteno lotite reševanja ugank! Kot vidite, so danes na vrsti spet nove uganke. Prav radoveden sem, kdo jih bo pravilno rešil! Vse skupaj vas spet prav lepo pozdravljam in vam želim, da lepo in zadovoljno preživite svoje počitnice!

Vaš stric Miha.

Premikalnica

PROTEST
ITALIJA
STARINAR
KOROTAN
VZGAJATI
MARMELADA
RAZVADA
PREDNOST

Gotovo poznate glavna mesta naših republik. »Seveda jih poznamo,« boste odgovorili, »toda kaj imajo glavna mesta opraviti s premikalnicami?« Le potrpite, kmalu boste izvedeli.

Naloga se torej glasi:

Premikajte gornje besede drugo pod drugo tako, da boste brali v

Vstal je s postelje, postal za trenutek pri oknu in pogledal na vrt, ki je tonil v mesečini. Zadržal je ob misli, ki jo je sklenil izvršiti. Ozračje zunaj je bilo pol-

no glasnega čirikanja žužkov, šelesta in neskončnega živžava živga stvarstva. Pa je stopil prav nalahko, boječ se prebuditi spečo hišo, po skupajojih deskah k velikim omar, v kateri je bila zložena njegova pražnja obleka. Vzel je iz omare kos za kosom in jel narahlo prevleko in našitke. Tako mu jo je bila podarila mati. Zdelo se mu je, da je bilo to pred davnim, davnim časom. In niti en gumb ni bil moten, niti ena nitka ni obledela. Pa je stopil polahko in hitro nazaj k oknu, ki je gledalo na vrt, obstal za trenutek ves zavetel v mesečini in gumbi na pražnji obleki so se mu svetili kakor zvezdice. Nato pa je zlezal na okenski prizidek in se spustil kar najtišje na vrhno stezo.

(se nadaljuje)

dveh navpičnih vrstah glavni mesti dveh jugoslovanskih republik.

Lešniki

Današnje Lešnike nam je poslala v objavo naša današnja nagrajenka Katka Salamun, učenka III. razreda osnovne šole iz Kopra.

»NAPREJ IN NAZAJ«

52. Če bereš me naprej, sem rdeč kot kri, v polju vsak se me razveseli; če bereš me nazaj, na koncu imam vprašaj, kot za besedami kdo, kje in kaj.
53. Če bereš me naprej, vsa vojska z mano gre v boj; če bereš me nazaj, sem cesta ali znoj.

Zlogovnica

III. IV.

1	D	O	N	O	V	I
2	P	R	A	P	O	R
3	T	I	R	A	N	A
4	P	L	I	T	E	K
5	A	L	B	I	N	A
6	S	T	O	J	A	N
7	K	O	R	A	L	A

Sestavi iz zlogov:

al — bi — do — jam — ko — la — mo — na — na — pi — por — pra — ra — ra — sto — tek — ti — vi.

7. besed naslednjega pomena: 1. domačije, 2. vojaška zastava, 3. glavno mesto balkanske države, 4. meglobok, 5. žensko ime, 6. ime šahovskega mojstra Puca, 7. cvetlični podobna merska žival.

Ce si v dani Mf vpisal pravilne besede, bereš v tretji vrsti navpično mesto v Sloveniji, v četrti vrsti pa znano slovensko morskotetovišče.

Tako, mladi reševalci, kot vidite, sem Vam za danes pripravil zopet nekaj novega. Prepričan sem, da boste zlogovnico kaj kmalu rešili.

Posetnica

LADO SEDLAR

Kakšen poklic ima ta tovariš?

mladi pišejo...

Dragi stric Miha!

Kakor je že vsem dobro znano, sva midva že stara znanca, zato hočem nadaljevati s svojimi članki. Opisala Ti bom izlet, ki smo ga napravili pionirji iz Škofij in iz Tinjana. Napotili smo se naravnost v vasico Osp. Takoj so prihitali pionirji iz Ospa in nas lepo sprejeli kot svoje goste. Ko smo se nekoliko okrepčali, so nas pionirji peljali v Osapsko jamo. Veliko zanimivega smo videli tam. Ob straneh jame so majhne luknje, kjer izvira voda. Nekaj korakov naprej pa smo videli nekdanjo partizansko pisarno od leta 1941—1944. Jama pa ni služila samo partizanom temveč vsem ostalim bližnjim prebivalcem. Bila je njihovo edino pribežališče pred sovražnikom. Vsak je imel svoj prostor v jami, kjer je čez noč počival brez strahu. Ob zori pa so se ljudje vračali na svoje domove. Nekega dne se je zgodilo: da je ponoči prišla velika voda, in ljudje, ki so spali v jami so glasno klicali na pomoč. Prvo pomoč so jim nudili partizani, ki so jih rešili z nekakšnimi jadrnicam podobnimi ladjicami. Toliko za danes, stric Miha!

Prejmi lepe pozdrave od
Suzane Hervatin, uč. II. razr. osn. šole, Škofije II.

Dragi stric Miha!

Slišala sem, da se vsi pionirji oglašajo pri Tebi, zato sem tudi jaz prišla svinčnik in papir v roke, da Ti napišem nekaj vrstic. Povedati Ti moram, da bi se že prej oglašila, toda bila sem zelo bolna. Tudi v šolo nisem hodila dalj časa. V šolo prav rada hodim, ker se učimo risati, pisati, peti, računati in drugo. Najrajši imam petje. Po šoli pridem domov in grem nabirat cvetlice, ker jih je tu pri nas mnogo. Zelo se veselimo poletnih dni, stric Miha! Če bi stanovala blizu Tebe, bi Ti nabrala lep šopek cvetlic. Prosim Te, da ne bi moje pismo romalo v koš! Pristrčno Te pozdravlja

Umer Marčela,
uč. IV. razr. osn. šole, Babiči.

...stric Miha odgovarja...

Draga Mihela!

Kaj praviš? Da bi ti zameril? Le zakaj neki? Stric Miha zelo, zelo rad prebira otroška pisma, pa naj bodo še preprosto napisana! In Tebi, Mihela, še posebno ne morem ničesar zameriti, saj sva vendar soimenjaka, ali kot praviš Ti »ženotac«. Veš, kaj pa mi ni všeč, Mihela? To, da si mi obljubila opis Vašega vzpona na Nanos, pa nisi držala obljube! Saj ste prav gotovo že bili tam? Morda pa si se ujezila name, ker Tvojega pisemca še nisem došel objavil, kaj? Moraš mi pisati, da bom vedel! In če si huda name, se bova takoj pobotala, pa jo enkrat skupaj mahnila na Nanos! Velja, Mihela?

Draga Marija!

Kar radoveden sem postal, ko sem prebral Tvoje pismo, kako izgleda vaš vrt! In če bom kdaj prišel v Palčje, si ga bom prav gotovo ogledal! Pa še Tebe bom ob tej priložnosti obiskal! Upam, da Te bom našel? Kar v prvi hiši bom povprašal: »Kje pa je tista pionirka, ki tako lepo piše?« In prav gotovo mi bodo znali takoj povedati! No, pa še kaj se mi oglasi, ljuba Marija in nam malo opiši, kaj delajo pionirji in pionirke iz Palčja zdaj v teh to-

REŠITEV UGANK

iz 26. številke »Slovenskega Jadrana«

MALA KRIŽANKA

Vodoravno: 1. Otto, 4. Ina, 7. Kobarid, 9. oporoka, 10. ken, 11. platinina, 15. Matajur, 16. tri, 17. Ema. Navpično: 1. oko, 2. top, 3. obokati, 4. ironije, 5. nik, 6) Ada, 8. arena, 11. pmt, 12. Lar, 13. num, 14. ara.

LEŠNIKI

49. vrba, 50. oves, 51 odmev.

plih, prostih poletnih dnevih!

Draga Alenčica!

Prav zares mi je žal, ker Te nisem mogel priti poslušati! Veš, v tistih dneh, ko je bila v Postojni produkcija Glasbene šole, je strica Miho zbadal hudi revmatizem in nikamor se ni mogel ganiti. Ampak, drugo leto pa pridem prav zagotovo. O, takrat bo Alenčica že velika deklica, saj bo hodila že v tretji razred! Do takrat pa pristrčno pozdravljena, Alenčica, in oglesi se še kaj!

Draga Suzana!

Tako lepo si opisala Osapsko jamo, da me je kar zamikalo, da bi si jo še jaz ogledal! Ali me boš hotela popeljati vanjo in mi jo razkazati, kaj, Suzana? Ali pa si morda tudi Ti jezna name, ker se nič več ne oglašiš? Stric Miha vsak dan prebira pošto in rešitve ugank, toda o Suzaninem pismu ni ne duha ne sluha. Moraš mi pisati, da bom vedel! Ne verjamem, da bi bile uganke pretežke zate, saj dobro vem, da je naša Suzana bistra in pametna pionirka, ki jo ne uže ne v kozji rog vsaka uganka! No, v upanju, da se boš spet kaj kmalu oglašila, Te prav lepo pozdravljam!

Draga Marčela!

Zelo vesel sem bil Tvojega pisemca, Marčela! No, upam, da si zdaj že čisto zdrava? No le izkoristi lepe proste poletne dneve, da boš v jeseni spet čila in zdrava hodila v šolo. Praviš, Marčela, da rada poješ? Veš kaj, pridi me enkrat obiskat, pa bova skupaj kakšno zakrožila! Veš, tudi stric Miha rad poje!

ZAKLAD SIERRRE MADRE

13. NADALJEVANJE

Treba je s tem končati. Ko po treh dnevih nista našla robenega dela in ko se je zdelo, da ga niti v treh mesecih ne bosta našla, je rekel Dobbs Curtinu: »Sedaj pa pojdem po zlato. In če bi moral iti sam, jaz pojdem. Sedaj mi je res prav vseeno, ali poginem tu ali pa na Sierrri med Indijanci. Pojdem.«

»Prav isto sem hotel tudi jaz svetovati,« je rekel Curtin. »Pripravljen sem na vse; tudi na konjsko tatvino.« »Saj ti tudi nič drugega ne preostane, kakor izbira med žeparstvom in Santo Mario.«

»Santa Maria?« je vprašal Curtin. »Nisem katolik.«

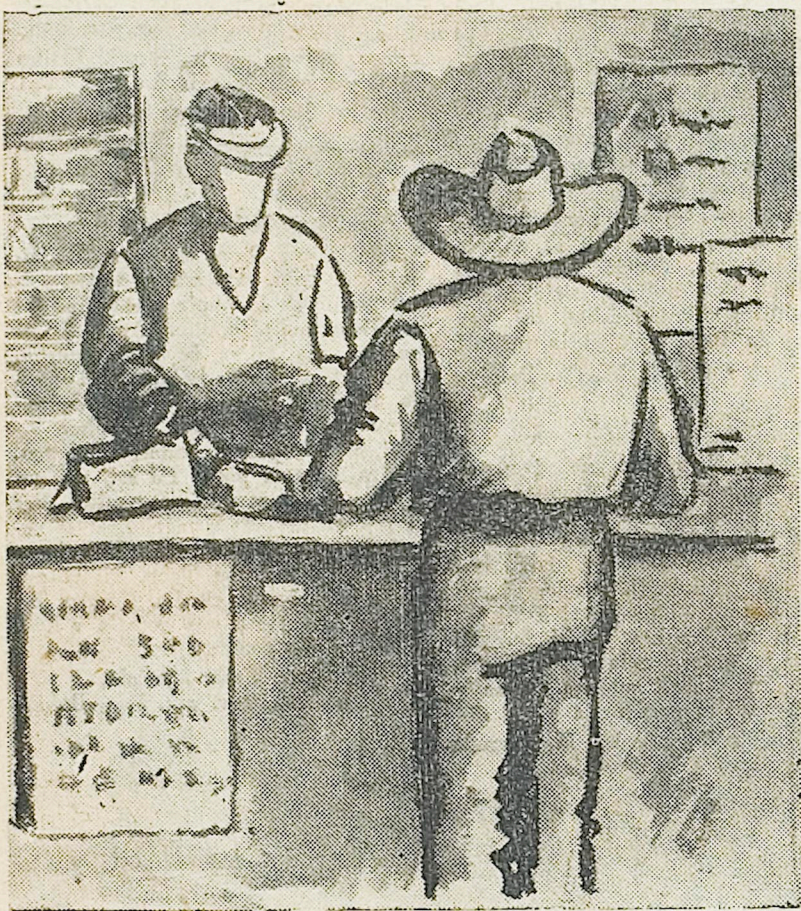
»Ali si katolik ali nisi, po tem te nihče ne bo vprašal. Toda če imaš pri žeparstvu smolo, boš že izvedel, kaj je Santa Maria. To je otok kaznjencev ob zapadni obali in tam te nihče ne bo vpraševal po veri, vedeti bodo samo hoteli, koliko let ti je presedeti. Ko bi spoznal Santo Mario, bi vedel, zakaj ima sveta Marija zmeraj odprt žepni nož v svojem sru. Tega ji je namreč porinil v srce nekdo, ki se je z onega otoka živ povrnil.«

»Potem pa lahko takoj jutri odpotujeva.«

Dobbs je nekaj časa premišljeval, nato pa rekel: »Premišljeval sem, ali ne bi kazalo vzeta starega Howarda s sabo. Drevo ga povprašava, kako misli.«

»Howarda? Čemu? Ta je prestar. Mogoče bi ga morala na ramah vleči.«

»Star je že,« je pritrdil Dobbs. »Toda žilav je kakor prekuhan podplat starega škornja. Če je treba, zdrži več kakor oba midva skupaj. Moram že precej priznati, da nimam mnogo pojma o tem, kako se koplje zlato in kakšno je, če ga zagledaš pred seboj v blatu. Howard je izkušen, je sam

kopal in si je pridobil tudi lep denar. Pri olju pa je spet vse izgubil. Če imaš takega starega, izkušenega ptica s sabo, si že napol pridobil. Kdo ve, ali sploh pojde z nama?»

»Vprašajva ga,« je svetoval Curtin.

Odšla sta v Oso Negro. Howard je ležal v postelji in bral roparske zgodbe v Western Story Magazin.

»Jaz?« je takoj vprašal. »Le kakšno vprašanje? Seveda pojdem. Zmeraj sem pripravljen iti, če gre za zlato. Imam še tristo dolarjev tu v banki. Dvesto jih dam za to res. Je moj poslednji denar. Ko ga bo konec, sem odpravljen. Toda človek mora nekaj tvegati.«

Ko so zbrali ves denar, kolikor so ga imeli, se je spomnil Dobbs na loterijsko srečko. »Ne hodi vendar tako praznoveren,« je rekel Curtin smejoč se. »Se nikoli nisem videl človeka, ki bi v loteriji kaj zadela.« »Nič ne de,« je rekel nato Dobbs. »Toda vsaj seznám si grem ogledat. To ne more prav nič škodovati.« »Grem s tabo. Rad bi videl tvoj dolgi obraz, ki ga boš napravil.«

Seznámji so bili povsod izobešeni. V vsaki mali prodajalnici, kjer so prodajali srečke. Seznámji so bili tiskani na platno. Ker ni nikoli nihče kupil seznama in si loterija tudi ni ostvarila postranskega dobička s prodajanjem seznamov, je sezname otipavalo na stotine ljudi. Biti so morali zelo trpežni, da so se upirali napadom vseh tistih, ki so menili, da so sedaj prav gotovo kaj zadeli.

Takoj tam na oglu Madridskega bara je visel tak seznam, velik kakor brisača.

Dobbs se je samo ozrl vanj in rekel Curtinu: »Tvoje praznoverje je bolj smešno kakor moje. Tu, ali vidiš debelo tiskano številko? To je moja številka. Za mojo dvajsetinko mi bodo izplačali sedaj sto pez.«

»Kje?« je vprašal Curtin začuden.

»Pojdiva kar na agenturo!«

Dobbs je položil srečo na mizo. Agent si jo je ogledal in je vročil Dobbsu dva debela zlata novca po petdeset pez, ne da bi mu kaj odtrgal.

Ko sta stala zopet na trgu, je dejal Curtin: »Sedaj hočem tudi jaz dobiti sto dolarjev. Potem bo dovolj. Imam nekega prijatelja v San Antoniu, tam v Texasu. Ta mi pošlje denar.«

Telegrafiral je in denar je točno prispel. Z nočnim vlakom vlakom so se odpeljali v San Luis. Od tam pa so se z naslednjim vlakom odpeljali gori v Durango.

Tu so sedeli pri zemljevidu in studirali pokrajine. »Kjer teče železnica, tja nam ni treba hoditi,« je rekel Howard stvarno. »Se ne izplača. Kjer je železnica, kjer je le dobra cesta, tam poznajo vsako pot, kjer bi se utegnili kaj dobiti. Samo v divjih kotih še kaj najdeš. Tja, kjer ni nobene steze, kamor se ne upajo geologi, kjer noben človek ne ve, kaj je avtomobil, tja se je treba splaziti. In takšno pokrajino si moramo poiskati.« Brskal je po zemljevidu in rekel nato: »Približno tule. Saj ni tako natančno. In ko bomo tam, potem bo treba odpreti oči. To je vse. Nekoč sem poznal nekoga, ta je znal zlato vohati, prav tako kakor voha ježen osel vodo, če si jo požel.«

»Res,« je rekel Dobbs, »spomnil sem se, da je treba v kaki sosedni vasi kupiti osle, ki nam bodo vlečili tovore.«

Curtin in Dobbs sta prav kmalu spoznala, da bi si brez starega Howarda ne znala pomagati. Tako na debelo zlato nikjer ne leži, da bi se spotikal obenj. Človek ga mora znati najti. Lahko tekaš po njem in ga ne vidiš. Toda Howard ga je videl, pa čeprav je bila samo njegova sled kje v bližini. Kar po pokrajini je presodil, ali ima kaj zlata ali ne in ali se sploh izplača, odvezati lopate s tovorov, zajeti nekaj lopat peska in ga izpirati. Če je Howard kluval ali brskal po pesku ali če ga je začel celo prati v ponvi, je bila prav gotovo taka zemlja, ki je imela v sebi zlato. Stirikrat so že našli zlato. Toda količina, ki se je dala izpirati, je bila tako neznatna, da ni bilo računati na dober zaslužek. Nekoč so našli mnogo ometajoč prostor, toda voda, ki so jo potrebovali za izpiranje, je bila šest ur daleč, in tako so morali ta prostor opustiti.

Tako so šli zmeraj dalje, zmeraj globlje v velegorje.

Nekoč jutro so se znašli kakor vklenjeni na ozkem potu. Sopihajoč so se plazili in plezali in se močno trudili, da bi spravili osle dalje. Bili so hudičevo slabe volje.

In razen tega je Howard kljub vsej slabi volji še rekel: »To sem si pa prava tiča izbral, prekleto.«

»Gobe!« je zaklical Dobbs ježno.

»Prava tiča,« je odvrnil Howard suhoparno in zaničevalno.

Curtin je že imel silno psovko na jeziku. Toda preden mu jo je mogel zalučati, je rekel Howard: »Vidva sta tako neumna, tako oslovsko neumna, da niti ne opazita milijonov, po katerih stopicata z obema nogama.«

Oba mladiča, ki sta šla naprej, sta obstala in nista vedela, ali ju Howard zasramuje, ali pa ga je zaradi naporov zadnjih dni napadla slabost.

Toda Howard se jima je zarežal in rekel povsem suhotno, ne da bi pokazal količkej vznemirjenja: »Tu se sprehajata po golem, jasnem, bleščečem zlatu in ga niti ne opazita. Kako se je le moglo zgoditi, da sem odšel iskat zlato z dvema tepeema, kakršna sta vidva, o tem bom moral še mnogo razmišljati v življenju, kolikor mi ga je še ostalo. Rad bi le vedel, za kakšen sramoten greh se moram pokoriti, da vaju moram trpeti.«

Dobbs in Curtin sta obstala. Pogledala sta na tla, potem sta se spogledala in naposled sta se zazijala v Howarda z obrazom, ki ni dovolj jasno pričal, ali se je njima pričenovalo blesti ali pa njemu. Starec se je pripognil, kopal z roko po rahlem pesku in naposled pobral pest peska.

Nagradna križanka

	A	B	C	Č	D	E	F	G	H	I	J
1	V	N	U	K	I			V	E	M	O
2	J	O	N	I		Z		P	E	S	A
3	D	N	O		J	E	D		D	A	R
4	B	O		G	D	T	O	V		T	O
5	A		K	O		A		O	B		D
6		S	O	R	A		A	L	I	D	
7	K	O	S	O	V	O	P	O	L	J	E
8		S	E	V	O		A	D	J	A	
9	H		M	J		L		J	E		B
10	E	N		A	N	I	C	A		P	A
11	R	E	P		R	O	D		S	I	N
12	O	D	O		N		T	I	S	K	
13	J	A	T	A	N		B	A	R	K	A

Vodoravno: 1. Adamičev roman; delo Anthura Luthra, 2. deli atoma; kulturna rastlina, 3. del posode; hrana; darilo, 3. grške črke; izdelan; kazalni zaimek; 5. podredni veznik; slobinska rečka; 6. reka v Sloveniji; deska; (v narečju, narobe); 7. kraj zgodovinske srbsko-turške bitke, 8. žitarica (narobe); kulturna rastlina (narobe); 9. inicialke slov. pesnika; oblika pomožnega glagola »biti«, 10. številka; žensko ime; veznik; 11. del živalskega telesa; generacija; sorodnik, 12. sredstvo za nego zob; propagandno sredstvo, 13. podponnik (srbohrv.); ladja.

Navpično: A. vodna žival; junak, B. sorodnik (narečje); mednarodni znak za pomoč; žensko ime. C. mednarodna organizacija; del semena žitarice; steza, C. oziralni zaimek; vzpetine; ital. spolnik, D. osebni zaimek (4. skl.); madž. obveščevalna služba; lastnoročno, E. vrsta cigarete; mesto v Franciji, F. predlog; agencija sosedne države; diplomatske oznake, G. vrsta pesnitve; moško ime; kazalni zaimek, H. čebelarški pridelek; vas blizu Gorice; kmetijski pridelek, I. plevel; velikim (narobe); vrsta signala, J. človeška skupnost, denarna ustanova.

tren, 25. les, 27. ulj, 28. Ivan, 30. je, 31. Cakovec.

Navpično: 1. Anton Ingolič, 2. realist, 3. in, 4. zob, 5. enak, 6. Miško Krajič, 10. lega, 13. geront, 17. nedelje, 20. boru, 23. reva, 26. sak, 29. no.

ŠAH

SMRT VELEMOJSTRA BOGOLJUBOVA

Pred kratkim je umrl v Nemčiji, zadet od srčne kapi, znani šahovski velemojster Efin Dimitrijevič Bogoljubov, brez dvoma eno največjih imen v zgodovini šaha.

Bogoljubov se je rodil l. 1869 v Kijevu. Šah je začel igrati zelo mlad in je imel tudi kmalu lepe uspehe. Nekaj časa se je potegoval celo za najvišji naslov, vendar v tej borbi ni uspel. Zasedil ga je Aljehin.

Na nedavnem turnirju v Beogradu je nekaj časa sigurno vodil, nato pa ni vzdržal hitrega tempa in se je moral zadovoljiti z delitvijo 13. do 15. mesta. To je bil hkrati njegov zadnji turnir.

Prinašamo eno od njegovih najboljših partij iz leta 1928, ko je bil na višku svoje moči.

Beli: Bogoljubov — črni Brinek-mann

1. Sf3, d5, 2. e4, c6, 3. d4, c6, 4. e3, Sd7, 5. Ld3, Sg6, 6. Sc3, Ld6, 7. e4, d:c, 8. S:e4, 9. L:e4, Sf6, 10. Le2, h6, 11. 0-0, 0-0, 12. Dd3, b6, 13. b3, Lb7, 14. Lb2, Te8, 15. Tfel, c5, Ld5, Le8, 17. Td1, Le7, 18. Lb8, 19. L:f6; in črni se je vdal.

RADIO JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

NAJVAZNEJŠE ODDAJE OD 12. DO 18. JULIJA 1952

SOBOTA, 12. julija: 13.45 Od včeraj do danes — 13.50 Domači zvoki — 14.20 Od Triglava do Jadrana — 18.15 Dalmatinske narodne — 18.30 Ob obletnici požiga Narodnega doma v Trstu — 21.00 Priljubljene melodije — 21.30 Od sobote do sobote — 22.30 Glasba za ples in razvedrilo.

NEDELJA, 13. julija: 8.30 Za naše kmetovalce — 9.00 Mladinska oddaja: 1. Najlepše pravilice — 2. Pogovor s pionirji — 13.00 Promenadni koncert orkestra JLA iz Portoroža — 13.45 Glasba po željah — 14.30 Domači zvoki — 17.00 Z mikrofonom med našim ljudstvom: Po Cerkljanskih vaseh — 18.10 Jurina in Franina.

PONEDELJEK, 14. julija: 13.45 Od včeraj do danes — 13.50 Domači zvoki — 14.20 Ob Soči in Zili — 18.15 Narodne pesmi — 21.00 Slušna igra: Molière: »Namišljeni rogošec« — 22.00 Nočni koncert dunajskih klasikov.

TOREK, 15. julija: 13.45 Od včeraj do danes — 13.50 Igra orkestra JLA iz Portoroža — 14.20 Kulturni razgledi — 18.30 A. Dumas: »Dama s kamelijami« (VI. nadalj.) — 20.00 G. Verdi »La Traviata«, opera v 3. dejanjih.

SREDA, 16. julija: 13.45 Od včeraj do danes — 13.50 Domači zvoki — 14.20 Od Triglava do Jadrana — 21.00 Koncert mešanega zbora KUD »Jože Hermanko« iz Maribora — 21.30 Igrajo za vas...

Objave in oglasi

PREBIVALSTVO KOPRSKEGA OKRAJA

Ob obisku Sindikalnega kulturno-umetniškega društva »Maks Durjava« iz Maribora prirejata moški pevski zbor in dramska družina naslednje prireditve:

V soboto, dne 12. 7. 1952 ob 21. uri v Dekanih koncert, v nedeljo, dne 13. 7. 1952 ob 17. uri v Bertokih koncert, v Dekanih pa ob 20.30 gledališka predstava Nušičeve komedije v treh dejanjih »Dr.«.

Vabimo Vas, da se teh prireditev v polnem številu udeležite, da tako obojestransko poglobimo kulturne in narodne vezi med severno in južno mejo naše domovine.

DVOLETNA KMETIJSKA SOLA LOZE PRI VIPAVI

razpisuje vpis za prihodnje šolsko leto. Sprejemamo zdravo kmečko mladino (prednost imajo fantje) nad 16 let starosti, ki so z uspehom dokončali vsaj osnovno šolo. Učenci se oskrbujejo v šolskem internatu. Mesečna vzdrževalnina se določa po premoženjskem stanju staršev. Ravnje in pridne učence bo šola po možnosti oprčila plačevanja vzdrževalnine.

Interesenti naj do 31. julija pošljejo prošnjo na upravo šole. Prošnji naj priložijo zadnje šolsko spričevalo in potrdilo občine o premoženjskem stanju.

Kmetijska šola
Lože pri Vipavi

Tovarna ščetk, metel in čopičev v Kopru obvešča vse svoje odjemalce, da se je podjetje preimenovalo v: »Istra« — tovarna ščetk, metel in čopičev.

MIROSLAV KOCJAN, učitelj v Smarjah je izgubil 16. junija na poti iz Boršta v Smarje listino z osebno izkaznico in drugimi dokumenti. Poštenega najditelja prosim, da vrne slike in dokumente, ostalo pa obdrži.

S tem razglašam osebno izkaznico za neveljavno.

JOZE VILER, roj. 12. IV. 1912 v Koštaboni, stanujoč v Serminu, je izgubil svojo osebno izkaznico, izdano od KLO Sv. Tomaž-Bertoki in jo razglašam za neveljavno.

BIZJAK VIKTOR, stanujoč v Kopru, roj. 23. XII. 1907 v Stržišču pri Tolminu, proglašam za neveljavno osebno izkaznico, izdano od MLO Koper, ker mi je bila ukradena 6. t. m.

JOSIPINA KRUŽIČ, roj. Kocjančič, 3. VIII. 1906 v Bertokih, stanujoča istotam, je izgubila svojo osebno izkaznico, izdano od KLO Sv. Tomaž, in jo razglašam za neveljavno.

ANDREJ BERTOK, pok. Andreja, roj. 1. III. 1886 v Bertokih, stanujoč istotam, je izgubil svojo osebno izkaznico, izdano od KLO Bertoki, in jo razglašam za neveljavno.

Vsako stvar na svoje mesto

Koper je v marsičem spremenil svoje lice; to staro obalno, ribiško mesto nudi danes prav živahno sliko, zahvaljujoč mnogim kulturnim ustanovam ter kulturnim športnim in drugim prireditvam.

Prebivalci Kopra dobro vedo, da je delo ono, kar jim zagotavlja mirno življenje, pa maj si bo, dela v vinogradu in poljih izven Kopra, v vrtovih in samem Kopru, ali pa da ribari po našem morju ali se znoji v pisarnah. Koper je mesto ribičev, kmetov in uradništva, skratka mesto delovnega ljudstva, ne glede na to s čim se kdo vozi, z oslički, avtomobili ali čolni.

Kopranji so živahni, njih žene oziroma dekleta ljubijo lepe obleke, okusne a vedno dostojne in se ne dajo zapeljati po pretirani muhavosti mode. Zato se tudi rade posmahujejo in rogajo onim ženskam, ki pridejo v Koper na kratek oddih, pa hodijo po koprskih ulicah v pizamskih dolgih hlačah, ali pa kažejo gola stegna in povsem gole hrbte, brččas domišljajoč si, da so kje v svetnem kopalšču in ne med ljudstvom, ki se znoji pri vsakdanjem delu.

Temu bo morda kdo oporekel in dal prednost udobnosti, posebno sedaj, v tej nenavadni in neznosni vročini. Vendar upamo, da je ta vročina res le izreden pojav, ki traja le kratke čase. Zato taki ugovori ne morejo držati. Gledati moramo, da vedno ohranimo čut za dostojnost in da vemo, kam nekakšna stvar spada. Kopalne obleke in one za sonce spadajo le v kopalšče in jih zavoljo tega ni treba oblačiti

ZA DOBRO VOLJO

Danes je celo v umobolnico težko priti. »Ne sprejemamo! Ni prostora!« samo to znajo povedati. Sosedova Angela trpi na vse neusmiljene viže. Ima zmedenega moža, ki ji je doma v samo nadlego, in bi ga zelo rada oddala v zavod na zdravljenje, pa so bile do včeraj zama vse njene prošnje. V dopoldanskih urah včeraj je pripeljala Naceta zopet k psihijatri.

»Tovariš doktor,« je rekla. »Bodite mi toliko prijazni in usmiljeni in sprejmite v zdravljenje ubogega Naceta, ki je tako hudo udarjen na možganih.«

»Kaj mu pravzaprav je?« je vprašal dr. psihijater. »Ali je nevaren okolišč?«

»Seveda je. Vsak dan zahteva pivo s sladolemom.«

»Ah, to mi nič. To je otročarija.«

»Pa vsako jutro si matika hlače čez glavo!«

»Ne velja. To je le nedolžen kapric.«

»In vsako popoldne posluša pri radiju glasbo po želja!«

Doktor psihijater je skočil pokonci in odprl vrata:

»Hej! Bolničarji, kje ste? Tega človeka vzemite in ga takoj odvedite v oddelek za nevorno bolne.«

tudi takrat, ko gremo po raznih opravkih v mesto pa čeprav smo na oddihu in ne v domačem kraju. žensk, bi bilo ob tej priložnosti vse.

Ker smo že omenili oblačenje kakor omeniti tudi moške v Kopru, tu pa zlasti one, ki stalno prebivajo v Kopru. Če ob sobotni in nedeljni opazujemo koprske v kratkih hlačah in pisanih srajcah, ki vzhajajo v vetru si predstavljamo, da gredo ti ljudje nekam v naravo, da si poiščejo hlad, ali da gredo s čolni na morje, toda videl boš, da gredo le k pogrnjenim mizam elegantnega »Triglava«. Kakor je lepo videti tako opravljene ženske in moške pri sončenju ob morju ali v

Navadno in stratigrafsko rentgensko slikanje

Kmalu bo minilo 60 let, odkar je Roentgen odkril po njem imenovane rentgenske žarke. Anglosaksonci jim še vedno pravijo »X — žarke«, kot jih je sprva nazval iznajditelj. Zaradi svoje prirodnosti so masli rentgenski žarki koristno uporabnost v medicini, med drugim pri razpoznavanju raznih bolezni. To so obolenja, ki s svojimi bolezenskimi vplivi povzročijo spremembo v gostoti tkiva in v zunanji obliki raznih organov v človeškem telesu. Ker imajo rentgenski žarki podoben učinek na fotografsko ploščo ali film kakor sončna svetloba, lahko z njihovo pomočjo posnamemo sliko nekega obolenega uda ali dela v našem telesu. Tako lahko spremembo objektivno dokumentiramo. Na filmskih negativih so vidni svetlejši tisti organi, ki slabše propuščajo žarke, kot n. pr. kosti ali tekočine. Temnejši pa so oni, ki vsebujejo zrak in so za rentgenske žarke prehodnejši (n. pr. pljuča in delno tudi črevesje).

Z rentgenskim slikanjem ugotavljamo pri kostnih poškodbah, ako in na katerem mestu je prelom. Če pa želimo pregledati požiralnik, želodec ali črevesje, damo pregledancu piti razredčen barijev sulfat, ki žarke slabo propušča in zato daje na sliki kontrasten obris prebavnih organov. Gibanje želodca in črevesnih vijug zamoremo opazovati tudi z direktnim gledanjem na presvetljevalni plošči. Barijevo kašo lahko vbrizgamo prav tako skozi debelo črevo, ako želimo pregledati le spodnje dele črevesja. (Barij je za človeka hud strup, vendar se barijev sulfat

plaminah in planinskih kočah, prav tako neokusno jih je videti tako opravljene po mestnih ulicah in okolišč, pa tudi po uradih (ali še niste našli na uradnika, ki z golimi kraki sedi za pisalno mizo in uraduje s strankami?).

Res je, da so naši uradi ljudski uradi in naši hoteli ljudski hoteli — čeprav so svoji opremi ne zaostajajo za buržujskimi lokali te vrste — in so zato namenjeni skupnosti, a prav zato bi morali pomisliti vsi tisti, ki prihajajo tako pomanjkljivo oblečeni v lokale, da kažejo s tem le svojo nedostojnost in malomaren odnos neprav vsem ostalim gostom in skupnosti sploh.

Z. M.

fat izloči nespremenjen iz telesa, ker je v vodi netopljiv. Vodotopen pa je n. pr. barijev karbonat, zelo slična spojina, ki se uporablja pri odpravljanju dlak in je na zunan podoban barijevemu sulfatu. Dogodilo se je že več smrtnih primerov, ker so pri rentgenskem pregledovanju želodca pomotoma zamenjali ti dve barijevi spojini).

Danes v človeškem telesu že skoro ne poznamo organov, katerih ne bi mogli pregledati s pomočjo rentgena. Razna tekoča kontrastna sredstva vbrizgavamo v zdravniki v kri in nato slikajo ledvice in ledvične vode, žolčni mehur, žile itd. V največjem času preiskujejo tudi srce na ta način, da z dolgo in zelo tanko cevčico pridejo skozi žilo dovodnico na levi roki v samo srčno votlino (katetriziranje srca), nakar vbrizgajo kontrast. Takšni pregledi so važni pri prirojjenih srčnih hibah, ki jih spretni kirurzi danes že uspešno zdravijo.

Zdravniki za pljučne bolezni bi si danes brez rentgena težko zamislili razpoznavanje različnih obolenj na dihalnih organih. Sapnikovo deblo z vsemi najmanjšimi vejami postane vidno, ako vbrizgamo jedno ali vodno raztopino joda (Jodipin, Lipiodol, Joduron itd.) v dušnik. To metodo imenujemo bronhografijo.

(Dalje prihodnjič)

Za poletne popoldneve si bomo omislile praktične obleke po gornjih slikah. Prva je svetle pastelne barve, blago seveda pralno, druga je iz modrega blaga, okrasni našivi so beli. Za to obleko je najbolj primeren kak popelin ali kako slično močnejše blago. Tretja skica prikazuje model za lahko svilenko blago.

Praktični nasveti

Poleti se mnoga živila zelo hitro pokvari. Predvsem so izpostavljena kvarnim vplivom vsa živila, ki vsebujejo beljakovine. Prinašamo nekaj nasvetov, kako je treba taka živila hraniti.

SIR zavijemo v platneno krpo, namočeno v slani vodi, ali ga potopimo v posodo s posnetim mlekom. MESO in razne vrste KLOBAS namočemo s kisom ali limonadnim sokom. S tem zadržujemo razpadanje za nekaj časa, ogiblje pa se ga tudi mrčes.

MLEKO. Če z mlekom ne ravnamo prav, lahko uničimo velik del vitaminov in redilnih snovi. Hraniti ga moramo na mrzlem in pokritega. Za kuhanje moramo uporabljati vedno iste posode, v katerih ne kuhamo ničesar drugega. Pred kuhanjem oplaknemo posode z mrzlo vodo, da se ne prisojijo mleko naj zavrže hitro; temperatura med 25—40° C je za razvoj bakterij najugodnejša, za

to moramo paziti, da se mleko hitro ohladi in ne ostaja ne pri segrevanju ne pri ohlajevanju pri navedeni temperaturi. Ohlajamo ga v mrzli vodi. Predolgo kuhanje uničuje v njem vitamine in druge sestavne snovi.

SUROVO MASLO natlačimo v lončeno posodo in zalijemo s slano vodo. Zavežemo ga s celofanskim papirjem in postavimo v hladen, temen prostor. Paziti pa moramo, da je v prostoru zrak brez vsakega vonja in da ni v bližini dišečih snovi. Maslo se rado navzame tujega vonja.

Zarkemu maslu izboljšamo okus, če ga dobro prenetemo v vodi, ki smo ji dodali nekoliko jedilne sode, ki veže toksične kisline. Vodo z dodatkom sode večkrat premenjamo. Zelo žarko maslo prekuhamo z veliko količino vode. Ko se strdi, ga poberemo z vode, ponovno raztopimo in nalijemo v posode, v katerih ga nameravamo hraniti.

Športne zanimivosti

Še dva tedna nas ločita od olimpiade

V torek, 15. julija, še pred svečanim začetkom olimpiade, bodo nastopili v Helsinkiju prvi olimpijski tekmovalci — jugoslovanski in indijski nogometaši. Hkrati bodo še v štirih večjih finskih mestih olimpijske nogometne tekme.

To bo začetek. V dvajsetih dneh nato se bo zvrstilo okrog 7 in pol tisoč najboljših tekmovalcev iz 71 držav in iz vseh petih celin v borbi za olimpijske lavičke. V 18 različnih panogah: atletiki, rokoborbi, telovadbi, nogometu, hokeju na travi, veslanju, jadrstvu, modernem petoboju, plavanju, streljanju, vaterpolu, kajaku, kolesarjenju, dviganju uteži, mečevanju, boksu, jahanju in košarki bodo vložili vse sile, da prinesejo čim več uspehov svojim domovinom, da zrušijo čim več starih rekordov.

Svečana otvoritev olimpijskih iger bo v soboto 19. julija v belem olimpijskem stadionu, a zaključek bo v nedeljo 3. avgusta z jahalnim tekmovanjem v skakanju čez najtežje ovire. V dvajsetih dnevih tekmovanj bo pozornost vseh prijateljev športa obrnjena v relativno majhno, čisto in prijazno glavno mesto Finske — Helsinkij, prestolico XV. olimpijskih iger.

Namestitve gledalcev in igralcev je eden najtežjih problemov, ki stojijo pred organizatorji olimpijskih iger, čeprav ne dvomimo, da ga bodo marljivi in spretni Fini ugodno rešili. V Helsinkiju je prav toliko hotelov kakor v katerem koli drugem evropskem mestu istih dimenzij in seveda bo v njih mogoče namestiti le majhen delček ogromnega števila tujcev. Zato se je prireditveni odbor obrnil na prebivalce Helsinkija, da prepuste svoje sobe gostom. Vsak prebivalec Helsinkija smatra za svojo dolžnost, da bodo olimpijske igre čim bolj uspele in zato je prireditveni odbor dobil na razpolago dosti večje število sob, kakor se je v začetku nadejal. Ta prostovoljna pomoč prebivalstva je vsekakor znak njihove visoke športne zrelosti.

Za namestitve tujcev je tudi zelo važno dejstvo, da je Helsinkij veliko pomorsko mesto z več pristanišči. Obalo in pristaniške bazene so tako preuredili, da bo lahko hkrati pristajalo v Helsinkiju 20 transatlantskih ladij, na katerih bodo stanovali gostje. Prireditveni odbor se je pogodil z različnimi ladjedelniškimi družbami, da bo večje število ladij obiskalo Helsinkij med olimpijskimi igrami in da bodo potniki stanovali na njih. Posebne ladijske, avtobusne in tramvajske zve-

ze bodo omogočile čim hitrejši prevoz potnikov od pristanišča do stadionov.

Posebno pozornost zasluži tudi olimpijsko naselje, ki leži okrog 60 km od središča Helsinkija. Velika oddaljenost ne bo za tekmovalce in gledalce predstavljala neko pomanjkljivost, saj je okolica Helsinkija izredno lepa, hkrati pa je poskrbljeno za hiter in udoben prevoz.

Balincanje na Tolminskem

Pred kratkim so v Tolminu uredili dve igrišči za balincanje (hotel »Krnj«). Na teh igriščih se sedaj zbirajo stari in mladi, vendar to igranje nima prave športne vrednosti, ker gre le bolj za sliterje. Balincanje je lepa igra, ki ima svoja pravila, na katera pa so žal po večini vsi pozabili. Vse kaže, da je balincanje le zato tu, da prinese gostilničarjem čim večji zaslužek. Pred vojno je imela skoraj vsaka vas igrišče, nekatere vasi celo po več, ker je pač vsak gostilničar skušal z dobrim igriščem privabiti goste. Sedaj, ko je v vsaki vasi samo zadružna gostilna, pa ni opaziti preveč zanimanja za to. Vsekakor pa ne smemo želeči, da bi gostilničarji pripravljali igrišča. Mladina, pa tudi starejši bi lahko take prostore pripravljali sami in igrali tekmovalno, športno.

O balincarskih tekmovanjih danes skoraj ni slišati, čeprav so bila večsila na Tolminskem razširjena. Leta 1927 so se pomerili v Tolminu rajboljski rudarji z domačim mestvom, takoj po drugi svetovni vojni pa Bovečani in balincarji iz Zalega hriba. Prav bi bilo, če bi tudi danes ustanavljali balincarske klube, igrali po pravilih in se večkrat pomerili med seboj.

B. R.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

(Nadaljevanje)

Slovensi starši in vzgojitelji vodijo otroke na morje v šolskih počitnicah, torej v vročih poletnih mesecih. Ker ne poznajo dražilnega učinka in moči jadranske klime, mora marsikak otrok svoje letovanje ob morju prekiniti. Mnogi otroci se ob naši obali ne počutijo dobro in počitnice ob morju jim škodujejo namesto da bi jim koristile. Prava mera kopanja in sončenja je pač predvsem v prvih dneh bivanja ob morju hitro in zelo pogosto prekoračena.

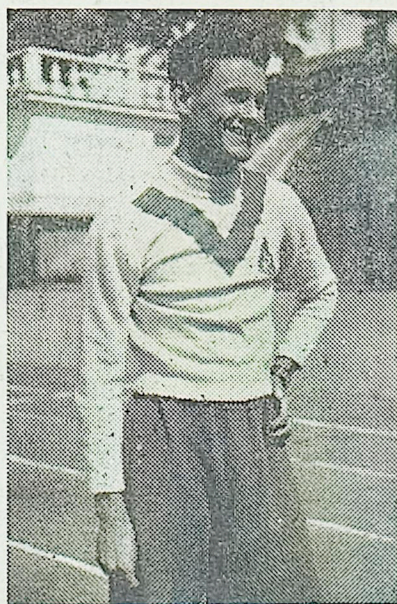
Istrani so glede kopanja in sončenja previdni. Kopati se pričnejo pozno, v juniju in končajo zgodaj, po prvem dežju v avgustu. Majhnih in šibkih otrok ne pustijo ne na sonce in ne k morju. V vročem juliju in avgustu srečujemo domačine v ozkih mestnih ulicah v glavnem le zgodaj zjutraj in v večernem hladu. Čez dan se skrivajo v senci za »škurami«, pod »pergolami« na majhnih terasah, v stisnjenih dvoriščih in v vrtovih z visokimi zidovi. Na polju delajo v glavnem v zgodnjih jutranjih in v poznih večernih urah. Kdor more, preživi vroče tedne v zaledju, v notranjosti Istre ali na Krasu. Tega jih je naučila izkušnja.

Med 10. in 16. uro, ko bi otroci ki so komaj prišli na morje, ne

smeli na sonce, jih v koloniji ni lahko zaposliti. Manjkajo senčna igrišča in gozdovi, kakršen je borov gozdič v Savudriji, ter nasadi v Portorožu ali v Ankaranu.

Eno samo skromno figovo drevo vpliva blagodejno na ozračje v hiši in okoli nje. Na rodovitni istrski zemlji uspeva raznovrstno drevje od tanarisk in cipres do borovcev in kanadskega topola. Domači strokovnjaki, ki pogozdujejo Kras in kamnito Dalmacijo, naj pomagajo, da bo Istra ozelela, kot je zelenela predno so jo izsekali Benečani. Iz malega raste veliko. Nasad gradisovcev nad Valdoltra in drevesa, ki so jih posadili letošnji pomlad ob glavnih cestah koprskega okraja, so skromni, vendar pomembni spomeniki naših dni. Inženirja Beltrama, strokovnjaka za pogozdovanje, vabimo na našo obalo in prosimo, naj se oglasi v »Slovenskem Jadrnu« s svojimi bogatimi izkušnjami s Krasa, z Brača in od drugod.

Naša posebna skrb naj velja stalnim mladinskim domovom in vsem šolam, ki sprejemajo mladino iz zaledja, kot je to n. pr. Pomorski tehnikum v Piranu in Slovensko učiteljske v Portorožu. Stalni domovi in šole so najboljše oporišče za naše počitniške kolonije, v katerih naj sonce in morje naši mladini resnično samo koristi.

Madi, talentirani lahkoatlet Lorger (Celje) nas bo zastopal na 110 m čez zapreke

Krvaavi jezdeci

FRANCE BEVK

Učinek druge salve je bil manjši od prve. Le tri kroglice so priletele skozi razbita okna v notranjost, druge so obtičale v debelem zidovju. Ubita sta bila dva vojaka, a pet je bilo ranjenih. Videč te izgube enega samega trenutka je Viljem de Razzi izgubil pogum in sklenil, da se vda.

Medtem so se vojaki streznili od prvega poplaha. Ko so videli, da jim novi streljeklarske orožja niso posuli Dvora nad glavo, so se opogumili. Streljali so na oblegovalce in jih obmetavali s kamenjem. Sovražniki, ki so že razbijali glavna vrata, so se morali umakniti. V jarku so pustili nekaj ranjencev.

Vazal Puppis in poveljniki posameznih oddelkov obrambe so Viljemu de Razziju odsvetovali predajo. Peljali so ga k lini, skozi katero je pogledal v trenutku, ko se je eden izmed topičev razletel, ubil tri Henrikove vojake, dva pa sta se valjala v krvi.

»Hudič žre samega sebe,« se je zasmel Puppis.

»Branimo se!« je odločil Viljem de Razzi.

In se je branil noč in dan.

3.

Obleganje Dvora je trajalo že triindvajset dni. Sel, ki se je bil izmuznil skozi Henrikove vrste in odšel k patrijarhu, naj pošlje pomoči, se je vrnil z obljubami. Pomoči pa ni bilo od nikoder, Patrijarh je potreboval svojo vojsko drugod.

Grof Henrik je bil srdit. Prihajal je in odhajal, Dvor je pa še vedno stal. »V tem času bi bil dobil pol Benečije,« je vpil nad podpoveljniki, ki so se mu tiho posmehovali. Zaukazal je napad za napadom, padlo

je mnogo vojakov, a Dvor ni padel. Neko jutro zarana je naskočil Kozlov rob in ga zavzel, razvil na njem bandero goriške grofiče, Dvor pa je še vedno stal. Poslal je patrijarhovcem pismo: »Vdajte se!« Ti pa so mu odgovorili: »Nam se ne mudi.«

In vendar se jim je mudilo. Kljub temu, da so se bili že privadili dima, poka in krogel, ki so padale v sobe in na hodnike, lomile železo in krusile zidove. Zmanjkalo jim je mesa, pošla jim je moka, začela je pritiskati lakota. Prvi dnevi izobilja so se umaknili mršavi revščini.

Henrikovi vojaki niso trpeli pomanjkanja. Žrli so Tolmin in okolico kot kobilice. Pobrli so živino; iz vsake hiše po eno glavo, iz nekaterih celo po dve. Mlinski kamni so jim mleli naropano žito, v taborišče so romale velikanske peke kruha. Kmetje so se sprva grofove vojske veselili, zdaj so jo kleli. Vendar ji niso želeli poraza, ker so vedeli, da bodo morali odračunati ves davek, desetino in služnosti, če patrijarh ne podleže in bodo tako dvakrat na škodi. Med bojem je padla ali zbolela skoraj desetina Henrikove vojske. Izgube so dopolnjevali z novinci z Goriškega, ena četa pa je prišla s Koroškega. To ni zadostovalo. Nabirali so prostovoljce tudi med domačini.

Med novinci je bil tudi Štefan. Na pol prisiljen, a na pol prostovoljno je, vaje vojskovanja, vstopil v naskakovalno četo. To je storil iz mržnje do vsega, kar je prihajalo po cesti iz Čedad, posebej do gastalda Feliksa.

Grof Henrik je zaradi neuspeha vsak dan huje besnel. Sam je vodil čete v boj. Obstreljeval je s topiči Dvor in ga rušil, a zidovi so bili predebli, da bi mu mogel do živga. Včasih so hlinili splošen napad na eni strani poslopja, medtem pa so iznenada izvršili nepričakovan napad z druge strani, ki so ga podprli topiči. Nekajkrat so bili napadalec že na oknih, a niso mogli vdreti v notranjost. Nanje je padala vrela smola, deževale so puščice, prebadale so jih sulice.

Neki dan je grof Henrik, ki se mu je s svojo vojsko že mudilo drugam, dal poklicati Bojana.

»Dvor še vedno stoji,« je dejal. »Ali naj se sramotno umaknemo ali naj pričakamo zimo?«

»Kdo je vedel, da ima patrijarh tako trdo kožo,« je rekel Bojan

in z enim očesom škilil na Dvor.

»Dve leti si bil tu, a si nisi ogledal zidov,« se je porogal grof.

»Kdo je vedel, da imajo toliko vojakov in toliko živeža v shrambah.«

»Udarimo — pa so nas oni udarili. S temi vojaki, ki smo jih izgubili, bi bil vzel Benetke.«

Pavel Bojan se je nasmehnil v brke.

»Vedno ste ponavljali, da vam je Tolmin kot trn v peti.«

»Saj mi tudi je! Ne imeti Tolmina se pravi, imeti glavo brez čelade. A vidim, da bom moral oditi brez čelade, a še po glavi sem jih dobil.«

»Ni še vse izgubljeno,« je dejal Bojan po kratkem pomisleku. »Skrajno bi tvegati.«

»Vse smo tvegali. Vojake, blago in denar, še ljudi smo oropali,« je grof pokazal na Tolmin.

»Ponoči bi napadli. Naši topiči streljajo tudi ponoči.«

»Tudi. A kdo nam bo svetil? V temi kosi smrt vse od kraja, ne izbira.«

»Svetile nam bodo velike plamenice,« je dejal Pavel Bojan.

»Stori, kar ti drago. Še tri dni bom čakal. Nič več.«

Naslednjo noč je začel goreti Tolmin. Najprej se je pokazal rdeči petelin na neki hiši na vzhodni strani vasi in v trenutku zajel vso streho, zakaj jesen je bila suha, les in slama sta se vžigala kot strelni prah. Ljudje so mislili, da se je vnelo po nesreči in so z vso vnetostjo hiteli gasiti. Ko je zagorela druga hiša na nasprotnem koncu vasi, so se Tolminci začudili: »Kaj to pomeni?« Kmalu je gorelo tudi na severu in na jugu, ljudje so bili kot ponoreli. Vsak je tekel v svojo hišo, vsak v svoj hlev, da reši, kar se da rešiti. Moški in ženske, otroci in živina, vse je bilo zbegano, ožarjeno od plamenov.

Vojaki so se bili zgrnili okoli Dvora in se pripravljali na napad. Skozi vas je prijezdil le Bojan, ljudje so ga v obupu in grozi prosili pomoči, a je imel trd obraz. Prijezdil je tudi grof Henrik s svojim spremstvom; ta ni videl ne ljudi ne ognja, mislil je le na napad in zmago.

Neki starec se je ozrl za njim in zavpil: »Vsi ste enaki! Volkodlaki! Besi, bes, bes!« Nato se je zgrudil z bolno ženo, ki jo je nosil v naročju.

»Zvonite! Zakaj ne zvoni? Bog vsega mogočnega, usmili se nas!«

Zvonček pri cerkvi svetega Urha je zapel s tenkim glasom. Duhovnik je zvonil in šepetal v stiski: »Jezus! Jezus! Jezus!« Ljudje so molili in kleli, se obračali do Boga, rotili bese in klicali na pomoč. Vsak trenutek večja sta bila beganje in krik.

Skozi vas so prihajali jezdeci in drveli v naskok. V svitu ognja so bili videti rdeči, kot obliti s krvjo, z groznimi sencami podobni jezdecem apokalipse, mršavi na mršavih konjih. Vsi Tolminci so poznali pesem matere Agate iz Modreje. In zdelo se jim je, da prvi del pesmi oživljen drvi mimo njih.

Zvonček pa je pel, kakor da poje mrliču. »O, usmiljeni Bog!« so vpili ljudje. »Besi, proč od nas! Kje si, duhovni? Pokliči svojega Boga! Kje si, čarodej? Ustavi ogenj, sicer te kamenjamo!«

Plameni so objeli že vso vas, rastli v višino, se prehitevali in drug drugega požirali, se trgali in zopet spajali obrobjeni od črnega dima, od saj, od isker, ki so se v snopih usipale pod nebo. Zdelo se je, da se je zemlja odprla in bruha ognjene jezike. Lesene stene so izginile, bil je en sam valujoči in žareči zid pred ljudmi. Nihče bi ne mogel gasiti. Tramovi so pokali, ogenj je požiral strehe, stene, pohištvo, staje, šupe, hleve, vse, vse. V črnem, gostem dimu zso vstajale strahotne podobe, izginjale in se znova prikazovale. Povodenj ognja, dima, groze, molitve, kletve in obupa, človeške bede in gorja.

Ljudje so uzrli Žida, ki je pograbil v svoji goreči koči vse, kar je mogel rešiti v vrečo in bežal. Ustavili so ga. »Ti si kriv gorja, ki delaš greh s svojim denarjem! Zaradi tebe nam je Bog poslal to nadlogo.« In so ga pobili na tla.

Privlekli so čarodeja Matevža, ki je prebival v koči podobni brlogu, sezidani iz golega kamenja, da se je še ogenj ni prijel.

»Glejte ga!« so vpili. »Njegova kočica ne gori, ker jo je začaral. Začaraj še naše hiše ali pa bo po tebi!«

Čarodej, ki je poznal zdravilna zelišča in zagovore, je v smrtnem strahu pisal po blatu čire čare in pri tem govoril neumljive besede, ki so pretresle mozeg.

Požar pa je divjal.

»Daj, daj!« so vpili. »Podvizaj se, hiše nam bodo zgorele.«

Čarodej je pisal in rotill, solze groze in strahu so mu tekale po uvelih licih.

Tedaj je prišel vikar Anton, velik in kozav, počasi je hodil in resen je bil njegov obraz, ko se je ustavil med ljudmi, ki so bili obdani od ognja, od dima, od isker in od pošastnih senc.

»Tu si!« so zavpili, ko so ga zagledali. »Tu si! Ustavi ogenj! Ustavi plamene, če si res namestnik svojega Boga!«

»To more samo vsega mogočnega Bog,« je dejal duhovnik in pobledel. »Pokliči Boga!« so vpili vaščani. »Ali mar ne vidiš, kaj je prišlo nad nas?«

»Vidim, da ste se na satana obrnili za pomoč,« je vikar pokazal na čarodeja, ki iz bojazni pred smrtjo ni nehal zagovarjati zle bese.